

Treball de fi de grau

Títol

Periodisme esportiu a la televisió. Evolució i presència de les dones periodistes

Autor/a

Nerea Giménez Jarque

Tutor/a

María José Recoder Sellarés

Departament	Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació
Grau	Periodisme
Tipus de TFG	Recerca
Data	03/06/2016

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català: Periodisme esportiu a la televisió. Evolució i presència de les dones periodistes

Castellà: Periodismo deportivo en la televisión. Evolución y presencia de las mujeres periodistas

Anglès: Sport journalism on the television. Evolution and presence of the female journalists

Autor/a: Nerea Giménez Jarque

Tutor/a: María José Recoder Sellarés

Curs: 2015/16

Grau: Periodisme

Paraules clau (mínim 3)

Català: Periodisme, periodisme esportiu, gènere

Castellà: Periodismo, periodismo deportivo, género

Anglès: Journalism, sport journalism, gender

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català: Aquest treball tracta sobre la presència, l'evolució i la situació actual de les periodistes que es dediquen al món de l'esport. De les periodistes que desenvolupen la seva tasca professional com a comunicadores a través de la televisió, front el rol dels seus companys del sector masculí.

Castellà: Este trabajo trata sobre la presencia, la evolución y la situación actual de las periodistas que se dedican al mundo del deporte. De las periodistas que desarrollan su labor profesional como comunicadores a través de la televisión, frente el rol de sus compañeros del sector masculino.

Anglès: This work is about the presence, evolution and current situation of female journalists who are dedicated of sport. About journalists carrying out their work as communicators through television, in front of the role of their male companions.

Índex

1. Introducció	1
2. Objectius i hipòtesis	2
3. Metodologia	3
4. Marc teòric	4
4.1. Periodisme	4
4.4.1 Periodisme a la premsa escrita	5
4.4.2 Periodisme a la ràdio i televisió	9
4.2. Periodisme esportiu	13
4.3. El gènere i el periodisme	16
5. Gènere i mercat laboral al periodisme espanyol	19
6. Periodisme esportiu a Espanya	25
7. Periodisme esportiu a la TV espanyola	30
7.1. Esports a la informació diària	32
7.2. Programes esportius	34
7.3. Canals temàtics especialitzats	38
7.4. Presència de les periodistes esportives	43
8. Perfil de les periodistes esportives a la TV	59
8.1. El rol de les periodistes esportives	59
8.2. Continguts que transmeten les periodistes esportives	63
8.3. Estereotips	66
9. Conclusions	69
10. Bibliografia	71
11. Annexos	75

1. Introducció

Com a dona, futura periodista i estudiant de l'especialització esportiva de la mateixa professió, he decidit dur a terme una recerca sobre l'evolució i la inserció de les periodistes esportives en la televisió espanyola. Una presència, a través de determinades cadenes, grups de comunicació estatals i de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals durant el període 2000-2016.

El Treball de Fi de Grau és una introducció sobre com les periodistes esportives han assolit al llarg dels anys, el seu rol com a comunicadores dels fets esportius. Una incursió a la televisió, en alguns moments escassa, però que en altres etapes ha patit un increment considerable i viceversa. Per tant, una anàlisi sobre els inicis de les dones com a transmissores de fets esportius, tant als telenotícies de les diferents cadenes –en les seves corresponents edicions- com en els diversos programes esportius de l'època i actuals.

El primer motiu de la meua recerca es conforma sota la desigualtat de gènere i d'edat, que encara avui dia existeix a diverses professions com el periodisme. Una escletxa latent, en concret al periodisme esportiu, on el volum de periodistes esportives –sota el paper de comunicadores- és molt menor al d'homes. Un instrument, el de la televisió, molt poderós, on el paper i la feina desenvolupada per part de les periodistes esportives continua passejant per conceptes com la discriminació, la desigualtat laboral i els estereotips -partint de la base que la televisió no és solament un estri comunicatiu, sinó que també és imatge-. Un segon motiu, aquest últim, que es té més en compte en el gènere femení en el qual es busca la millor imatge possible, en la dona periodista, per ser agradable i poder desenvolupar la seva feina davant la pantalla. Un concepte, que no es té tant en compte, per no dir gens, sobre el sector masculí de la mateixa professió.

Per altra banda, el tercer dels motius i motivacions a l'hora de realitzar aquest treball, és conèixer la situació actual de les periodistes esportives a la televisió. Un aspecte que analitzaré, aproximadament, des de finals dels anys 90 a través de la comparació entre les pioneres en aquest àmbit –les primeres periodistes esportives de la TV- i l'entrada en la professió d'altres periodistes. A més, però, de realitzar una anàlisi més exhaustiva entre el 2000-2016 per veure l'evolució de les mateixes. Conèixer, així, de manera més específica les diferències, igualtats i canvis que s'han produït al periodisme esportiu televisiu vers les professionals de l'àmbit, des d'una mirada teòrica, analítica i audiovisual.

2. Objectius i hipòtesis

L'estudi sobre la presència i l'evolució de les periodistes esportives a la televisió - sempre focalitzant aquesta anàlisi en l'àmbit espanyol-, té com a objectiu principal donar a conèixer la situació d'aquestes professionals a través del mitjà televisiu, des de l'any 2000 fins al 2016. Per tant, plasmar en format paper l'evolució del periodisme esportiu transmès per dones i el seu recorregut estadístic a través dels anys, des de les pioneres d'aquesta especialització periodística fins a les noves generacions de dones que van començar a veure el periodisme esportiu com una opció professional.

A través d'aquest recorregut, que es conformarà al voltant de dues dècades, concretament des de l'any 2000 fins a l'actual 2016, es donarà a conèixer una de les principals hipòtesis del treball, en relació amb la desigualtat de gènere en aquests sectors laboral. Si encara avui dia, les periodistes esportives que treballen a la televisió estan en desigualtat de condicions front dels homes. Concretament les professionals que desenvolupen la seva tasca a les seccions esportives dels informatius i als diferents programes especialitzats en esports de la graella de programació.

La segona hipòtesi estaria conformada per l'evolució femenina en aquest àmbit periodístic. Si hi ha hagut una major incursió de periodistes esportives, i per tant, un augment de la presència de les mateixes en els últims anys, en comparació amb les primeres periodistes especialitzades en esports, conegudes com a les pioneres i la primera generació femenina en aquest àmbit.

Seguidament, la tercera hipòtesi del treball està relacionada amb la estereotipació de la dona en el periodisme esportiu a la televisió, tan física com intel·lectual. Conèixer si realment les periodistes esportives han de seguir uns cànons de bellesa establerts, a l'hora de dedicar-se a aquesta especialització del periodisme. A més, demostrar si aquestes professionals, pel simple fet de pertànyer al gènere femení, defensen i desenvolupen un rol i un paper secundari –enfrentats als que puguin desenvolupar els seus companys masculins- en els diferents espais esportius, comentats anteriorment.

Tres aspectes, segons els resultats dels quals, definirien el tipus de societat en la qual vivim i sobretot, si el periodisme esportiu continua essent representat majoritàriament per al sector masculí de la professió.

3. Metodologia

Per tal de demostrar i contrastar les hipòtesis esmentades anteriorment, i respectant els objectius finals que han comportat la realització del present estudi, vaig decidir portar a terme una anàlisi de les seccions esportives conformades en les diferents cadenes de televisió estatals. En concret, un total de vuit canals –generalistes i temàtics- (La1, TV3, Telecinco, Cuatro, Antena3, La Sexta, Real Madrid TV i Barça TV) han sigut els escollits com a objecte d'estudi. Una anàlisi exhaustiva de la graella de programació dels diferents mitjans: la importància que aquests grups comunicatius donen a l'esport (seccions esportives dels telenotícies i programes especialitzats en esports) i les periodistes que duen a terme el rol de presentadores i col·laboradores en aquests formats televisius.

Aquesta anàlisi, però, ha estat delimitada entre el 2000 i el 2016, com es pot observar al capítol 7.4. Apartat de l'estudi en el qual apareix tota la informació recopilada en format de taules i gràfics. Uns formats, que indiquen el nom de les cadenes de televisió i els professionals (periodistes homes i dones) que hi treballen, segons el període de temps determinat. Cal esmentar, que l'anàlisi de les ofertes televisives estatals esmentades, s'ha dut a terme per períodes de dos anys.

De tota manera, però, al cos del treball he presentat aquesta anàlisi en períodes de quatre anys -2000, 2004, 2008, 2012 i 2016- per tal demostrar més clarament els canvis que s'han anat produint en aquestes cadenes i grups de comunicació. No obstant això, a l'apartat d'annexos del mateix treball, es troben les taules i gràfiques corresponents de la resta d'anys -2002, 2004, 2006 i 2010-.

Abans de realitzar aquesta recerca, però, vaig portar a terme una prèvia investigació teòrica a través de diverses publicacions (llibres, manuals i tesis doctorals) i estadístiques sobre els conceptes bàsics que formen el treball: Gènere, periodisme i periodisme esportiu. Aquestes obres tracten els temes des de diferents perspectives i s'ocupen dels conceptes de periodisme i periodisme esportiu des dels seus inicis a la premsa escrita i la ràdio fins a la seva presència en un mitjà de comunicació de masses com és la televisió.

Seguidament, deixant de banda la informació i documentació que he aconseguit a través dels llibres i publicacions esmentats, juntament amb l'anàlisi dels mitjans de comunicació, he utilitzat el format entrevista. Un gènere que complementa les dades estadístiques, teòriques i pràctiques respecte a la situació i evolució de les periodistes esportives a la TV amb la mateixa vivència de tres professionals de l'àmbit català:

Isabel Bosch, Imma Pedemonte y Raquel Mateos. A més de contrastar les dades i la desigualtat de gènere en la professió amb la periodista i especialista en comunicació i gènere Juana Gallego Ayala.

4. Marc teòric

Per parlar sobre l'evolució i la situació de les periodistes esportives a la televisió, hem de tenir clar i conceptualitzar tres termes que envolten l'estudi: el periodisme, el periodisme esportiu i el gènere. Tres conceptes, a través dels quals implementaré les bases de l'anàlisi.

4.1. Periodisme

Segons el portal en línia de la ¹Real Acadèmia Española', el periodisme és entès com "la captación y tratamiento, escrito, oral, visual o gráfico, de la información en cualquiera de sus formas y variedades".

No obstant això, el periodisme també és una professió considerada com el quart poder de l'Estat, per darrere dels tres elementals: el poder legislatiu, el poder executiu i el poder judicial. Una connotació que manté a l'activitat periodística en un nivell important i molt elevat de la nostra societat. Darrere, però, d'aquesta visió general, trobem publicacions des de finals del segle XIX i principis del segle XX, que profunditzen sobre el terme i sobre els professionals que es dediquen a aquest àmbit, els periodistes.

Els autors de la majoria d'aquests estudis, a més d'interessar-se pels diferents gèneres tan informatius com més interpretatius que s'utilitzen a la professió, duen a terme una espècie de manual sobre com entenen l'activitat periodística i com han de comportar-se els periodistes per destacar en la seva feina i ser realment professionals. Cal esmentar també, que tal com expressa Juan Antonio García al capítol *Estudios de Periodismo. Los primeros tratadistas españoles*, els primers autors que van parlar sobre el periodisme com a tal, "eran al mismo tiempo periodistas que reflexionaban sobre su práctica". (Desvois, 2005, pàg. 181)

¹ Portal online del diccionari de la RAE: <http://dle.rae.es/?id=SdXSbMM>

Periodisme a la premsa escrita

Pel periodista Augusto Pérez Perchet, el periodisme i en concret la premsa, que corresponia al mitjà de comunicació del moment, era sinònim de “primer poder del Estado”; una definició que argumentava a la seva publicació *Tratado de periodismo*. (Pérez, 1901, pàg. 13) Pérez Perchet defensava la superioritat de la premsa, ja que per a ell, aquesta portava a terme funcions amb les quals el mateix Estat no podia lluitar. Una premsa que “crea reputaciones y nombres; destruye el error y consolida por la fuerza la veda, lo que merece apoyarse en firmes fundamentos”. (Pérez, 1901, pàg. 14)

A banda de definir el periodisme com a una entitat superior inclús als governs, Pérez Perchet va ser un dels primers autors, l'any 1901, en parlar sobre un dels fonaments del periodisme: la selecció de la informació més rellevant o “el recorte”; concepte utilitzat per l'andalús. Segons Pérez, la informació que apareix en un diari amb la “qualitat d'interessant” no podia aparèixer publicat de la mateixa manera en d'altres. És a dir, havia d'haver-hi un treball previ de selecció d'informació o de “tijera” en cadascun dels mitjans escrits. Una decisió per part del periodista que Pérez entenia com a complexa, però que no s'aconseguia solament amb la pràctica diària. “La dificultad está en saber escoger; y esta habilidad tiene algo de don, una gracia, más que la práctica de un ejercicio cotidiano”. (Pérez, 1901, pàg. 39)

D'altra banda, la professió periodística no passa simplement per saber jerarquitzar i seleccionar la informació que posteriorment serà publicada a un mitjà escrit o difosa a un mitjà audiovisual com la radio o la televisió. I és que el periodista ha de ser conscient de l'actualitat més immediata, ja que “es indispensable estar al día, al minuto”. (Pérez, 1901, pàg. 9)

Posteriorment a les reflexions de Perchet, concretament el 1906, trobem al també periodista Rafael Mainar amb *El arte del periodista*. Un manual que trobem recopilat el 2005 amb un pròleg de Luis Cebrián i que es basa també, en els conceptes de la premsa escrita. A més, de la mateixa manera que va fer Augusto, transmet les característiques bàsiques d'un periodista.

Si Pérez Perchet elevava la professió fins al primer poder de l'Estat, Rafael Mainar va comparar el periodisme amb l'art i amb “la història que passa”. Segons el periodista espanyol, “un diario debería ser la historia que pasa: la hoja impresa donde se refiere lo sucedido, lo que puede suceder e incluso, lo que no sucedió”. (Mainar, 2005, pàg. 31) És a dir, un instrument en el qual poder trobar i informar-nos del fet d'actualitat,

dels seus antecedents i dels fets posteriors que poden estar relacionats amb el mateix. A les aportacions sobre la selecció de la informació i la innovació de cada diari de Pérez Perchet, Mainar va aportar el concepte ideològic en les notícies diàries de la premsa. Segons el periodista, no pot haver-hi una total neutralitat als diaris.

“No puede haber un diario totalmente neutro, sin ideales que defender, sin doctrinas que propagar”. (Mainar, 2005, pàg. 135) Amb aquesta reflexió i aclariment que Rafael Mainar ja feia el 1906, queda en l'aire aquest concepte global i generalitzat sobre que el periodisme ha de ser neutral i que el tractament de les informacions, a l'hora de redactar i construir la notícia, ha de ser totalment objectiu. La teoria però, no acompanya a la pràctica, ja que si ens centrem solament en la premsa escrita del nostre país, és evident que el que defensava Mainar és el que consumim avui dia: diferents i diversos diaris que tracten la informació en defensa i benefici dels seus interessos i ideologia; més que informar, desinformen.

Seguidament, Mainar també parla en la seva publicació sobre les característiques que ha de tenir un periodista per desenvolupar la seva professió correctament. A més d'estar pendent de l'última hora, com defensava Pérez Perchet, el periodista “debe tener condiciones de adaptación, que sus ideas puedan absorber, como los líquidos” (Mainar, 2005, pàg. 38)

El professional de la comunicació ha d'estar assabentat dels últims fets noticiosos que succeeixin al voltant però també, ser capaç d'adaptar-se a tot tipus de condicions adverses. A més, afegeix un pilar més en l'argumentació de Pérez Perchet: la independència professional. Encara que Rafael Mainar estava a favor de la subjectivitat o millor dit, de la carència de la total neutralitat en els diaris escrits, sí que defensava la independència redaccional del periodista. Per Mainar el veritable periodista professional “piensa y escribe de forma ajena y con responsabilidad propia”. (Mainar, 2005, pàg. 39) Un argument que podem traslladar a cadascun dels periodistes que treballen en els diferents mitjans de comunicació, tant escrits, audiovisuals com digitals.

Rere les pretensions de Mainar, altres autors van estudiar i analitzar el concepte de “ètica”, aquest terme que persegueix al periodista en cadascuna de les seves peces periodístiques, en qualsevol dels formats; encara que la teoria, no sempre s'apliqui a la pràctica. I és que Manuel Prados, a través de la seva obra “Ética y estética del periodismo español” de 1943, definia al professional de la comunicació com una persona que s'aprofitava del poder de la seva professió, del periodisme. (Prados, 1943, pàg. 13)

D'aquesta manera, donava suport a una de les premisses que tant va defensar Pérez Perchet: entendre el periodisme com el quart poder de l'Estat a causa de la seva influència sobre la ciutadania. No obstant això, a més de reiterar que un bon periodista es crea a través de la voluntat del mateix, de la voluntat professional d'aquest, Prados destaca una de les qualitats –basades en l'ètica– que no pot faltar en un professional del mitjà de comunicació. Una característica que el mateix autor definia amb la frase textual “compra la verdad y no la vendas”. (Prados, 1943, pàg. 33) El periodista com a tal, per la seva naturalesa, ha de ser una persona que sigui capaç de comprar, o millor dit, trobar les bones notícies, l'última hora per poder transmetre a la societat que l'envolta. No obstant això, el més important no és tenir una bona notícia, sinó saber comunicar-la, saber explicar i narrar els esdeveniments que han arribat a les teves mans o que has cercat amb el teu esforç. Avui en dia, ho podríem entendre, com la responsabilitat d'allunyar-nos del sensacionalisme, de l'espectacularitat de cada fet per centrar-nos en la història. I és que, com titlla Prados, l'objectiu final del periodisme és informatiu. (Prados, 1943, pàg. 49)

Una reflexió, aquesta última, que recull algunes de les idees de l'autor espanyol Manuel Vázquez Montalbán durant el 1971 a través de *Informe sobre la información*. L'autor espanyol no solament destaca el saber i el coneixement que ha d'incorporar el periodista, sino que recrimina la subjugació a la qual s'enfronta el periodista en un mitjà de comunicació. En altres termes, a la falta d'independència dels mateixos. “El periodista, suponiéndose aséptico, sin una tendencia personal a la deformación también de raíz social, deforma según el interés de sus amos”. (Montalbán, 1971, pàg. 277) L'autor critica una realitat, que encara que no ens agradi, existeix en el món periodístic. La realitat de fer, com a professional, la teva feina a favor del benefici de l'empresa per la qual treballes. I és que, en definitiva ens trobem en una situació en què tal com expressa Vázquez Montalbán, “quien paga manda y manda quien paga”. (Montalbán, 1971, pàg. 277)

No obstant això, prèviament a aquesta premissa, l'autor William L. Rivers, el 1969, ja va recollir aquesta tendència per part del periodista a partir de la seva publicació *Periodismo. Prensa, radio y televisión*. Continuant amb el seguit de normes que a cadascun dels estudiants de periodisme ens inculquen durant quatre anys aproximadament, Rivers destaca l'opinió independent com a fet suprem, no solament en un periodista, sinó en relació al lector, a l'oient o a l'espectador enfront dels mitjans de masses. (Rivers, 1969, pàg. 11)

Som conscients que els mitjans de comunicació tenen una gran força sobre nosaltres i sobre l'opinió pública perquè és el gran referent d'informació que tenim, és el nostre emissor de notícies. Però, no podem deixar influenciar-nos. Som nosaltres qui hem de construir i elaborar la nostra pròpia opinió, el nostre pensament, la nostra ideologia a través de l'anàlisi del que veiem, de les informacions que rebem.

Per tant, podria establir que l'ètica no solament és una funció del periodista, sinó també del receptor de la seva feina: la societat. Queden clars, doncs, la forma de fer i de ser d'un periodista. Aquest índex, en altres paraules, a través del qual un comunicador ha de caminar per aconseguir l'objectiu de la professió. Complir aquest decàleg o no, ja depèn del mateix professional.

Després dels estudis sobre la premsa escrita dels autors anteriors –majoritàriament espanyols- es troben altres autors com Carl N. Warren, el 1975, que interpreten la professió periodística a través dels diferents gèneres informatius que el componen. Mitjançant la publicació traduïda *Géneros periodísticos informativos*, del 1975, Carl N. Warren elabora una guia del bon periodista i dels diferents gèneres informatius que defineixen i determinen el periodisme com a tal. Warren estaria d'acord amb algunes de les premisses de Pérez Perchet i Mainar; per exemple la idea que “todo buen periodista se mantiene al día” i que “su curiosidad respecto al pasado, el presente y el futuro nunca desaparece”. (Warren, 1975, pàgs. 15-16)

Estableix que el paper del periodista i la seva feina implica informar el fet d'actualitat de la manera més intel·ligible i comprensible possible. A més, la certesa que el periodista per tal d'escriure bé, ha d'aprendre primer a escoltar i llegir. (Warren, 1975, pàg. 16) Malgrat, encara que aquestes reflexions puguin recordar al que estableixen alguns autors anteriors, Warren va més enllà i rebutja una de les afirmacions de Pérez Perchet. Mentre que l'espanyol, el 1901, defensava que el periodista no es convertia solament amb la pràctica sinó que també havia de tenir una espècie de do i gràcia per tal d'elaborar aquesta feina; Warren no pensa de la mateixa manera. Per ell, “la noción de que los periodistas nacen y no se hacen es un disparate. Se hacen así mismos”. L'habilitat per tal de reunir i recol·lectar les notícies no és hereditari. (Warren, 1975, pàg. 13)

Seguidament, l'autor anglès destaca les bases primordials que ha de seguir una notícia, una informació per tal de ser publicada en un diari o altre suport escrit; unes característiques que es conformen, segons Warren en vuit conceptes: Actualitat, proximitat, prominència, curiositat, conflicte, suspens, emoció i conseqüència. (Warren, 1975, pàg. 37) Un pas més enllà i específic respecte les bases primordials com la

claredat i veracitat, “obligatòries” per l’anglès. (Warren, 1975, pàg. 90) Warren dona molta importància a l’estructuració de la notícia. A més defensa la piràmide invertida que tots coneixem per portar a terme la redacció periodística sobre paper. “La noticia correcta comienza por el clímax.

El final de la noticia es siempre la parte que puede ser suprimida con menos dolor”. (Warren, 1975, pàg. 97) Una idea que es continua portant a terme en les redaccions i que defensen altres autors més actuals.

És el cas de James Morrison, que a partir de la seva publicació *Journalism. The essentials of writing and reporting* de 2015, tracta l’estructura periodística de la notícia, però basant-se en el gènere del reportatge. Si Warren parlava de la piràmide invertida, centrant-la en el clímax –com la part més important–; Morrison destaca les “5W” tan conegudes, que a més de respondre a les preguntes de “qui, què, quan, on i perquè”, serveixen per donar una informació completa al lector sobre el fet en qüestió.

Aquests formats redaccionals, que segueixen la majoria dels periodistes, són desglossats per Morrison amb els primers paràgrafs d’introducció amb les “5W” esmentades – què ha passat, qui està involucrat, on i quan ha succeït i per últim, el que seria la part final d’antecedents i context. (Morrison, 2015, pàg. 26) A més destaca els conceptes de claredat que ja establien els autors espanyols i Warren, encara que aporta el concepte de breuetat. Segons James Morrison “Of all forms of written journalism, new stories tend to be the shortest in length” (de totes les formes de periodisme escrit, les noves històries tendeixen a ser curtes en la seva extensió). (Morrison, 2015, pàg. 41)

Un seguit d’autors, els anteriorment esmentats que van establir els primers estudis sobre com desenvolupar la professió de periodisme des de la premsa escrita: com escriure i per què i les diligències que un bon periodista, per convertir-se com a tal, ha de respectar per sobre de tot. Seguidament, però, professionals de la comunicació van escriure respecte altres àmbits, altres espais i mitjans de comunicació –audiovisuals– com són la ràdio i la televisió. Un àmbit, aquest últim, en el que centraré el meu estudi.

Periodisme a la ràdio i televisió

Vázquez Montalbán, esmentat anteriorment, va determinar el 1971 les bases i diferències entre la ràdio i la televisió. A través de *Informe de la información*, l’autor espanyol evidencia l’aparició de la televisió com un instrument que va “acabar” amb part de la potència del mitjà radiofònic.

La ràdio, a l'hora de comunicar, té la via de la paraula i en el millor dels casos ho pot complementar amb la música, però la TV va molt més enllà, és molt més completa i també complexa. Mentre que la ràdio va establir-se com a un mitjà amb una certa superioritat enfront de la premsa escrita -per la seva falta de rapidesa i immediatesa-, la TV va fer el mateix. Tal com expressa Montalbán, "la radio opuso cierta resistencia a la TV mediante la perfección acústica", no obstant de res va servir l'aparició de la freqüència modulada per revertir la força de la imatge. (Montalbán, 1971, pàg. 133)

I és que, la televisió va significar molt per la ciutadania, ja que es va plantejar com a "un servicio total en que el consumidor puede encontrar todo cuanto necesite". (Montalbán, 1971, pàg. 160) Més endavant, després d'una de les primeres comparacions entre la ràdio i la televisió, protagonitzada per Vázquez Montalbán, altres autors van actualitzar aquesta informació. Per exemple, George Hills amb la seva publicació traduïda *Los informativos en Radio y Televisión* de 1990. Un dels autors que van analitzar els gèneres i al periodista des de la perspectiva de ràdio i televisió, juntament amb una comparació general dels dos mitjans.

Segons Hills, hi ha uns patrons i unes diligències que el professional que vulgui dedicar-se a la ràdio i a la televisió no pot obviar. "Quien desee comunicar algo por la radio debe tener en cuenta que en todo momento tiene que ser interesante para el oyente, tiene que ser inteligible". (Hills, 1990, pàg. 9) És a dir, exposar els fets d'una forma fàcil, amb un llenguatge que pugui arribar a tot tipus de públics. Sense passar per alt la reiteració dels fets, sobretot a la ràdio. Que l'oient no perdi cap informació que s'hagi esmentat. Una idea que s'ha de mantenir en l'audiovisual a diferència de la premsa, on es poden utilitzar tecnicismes –en el cas d'una publicació especialitzada en un àmbit concret- i on no cal reiterar els fets, ja que el lector podrà rellegir la notícia tantes vegades com ho consideri.

Pel que fa a la televisió, Hills exposa les mateixes directrius d'intel·ligibilitat i interès que han de formar part de la locució o presentació de les notícies. (Hills, 1990, pàg. 11) L'autor anglès, però, destaca la dificultat de la ràdio respecte a la televisió pel que fa als oients. Encara que es pugui pensar que la ràdio és un mitjà de comunicació més fàcil per part dels periodistes que locuten les notícies, Hills no ho entén de la mateixa manera. "La televisión no exige del telespectador el mismo esfuerzo mental que la radio del oyente, porque con ella entran en juego dos de los sentidos humanos y no solamente uno". (Hills, 1990, pàg. 11) Es refereix al fet de transmetre una informació per un mitjà com la ràdio, de la que solament podem percebre la veu del periodista i les sintonies. Una situació que pot provocar sobre l'oient una major distracció, que

potser no succeeix amb la televisió, on la paraula es pot il·lustrar a través d'imatges. D'altra banda, és evident que els espectadors o els oients d'un programa busquem el contacte i la proximitat amb el periodista, que ens expliqui l'actualitat però d'una forma entenedora i propera. Aquí, és on Hills aplica el terme de la lectura i la improvisació. Mentre que ell defensa l'espontaneïtat i la naturalitat del locutor en ràdio, és a dir, el fet de "no llegir", condemna la improvisació. Un terme que actualment podem visualitzar, sobretot, a diversos programes televisius i que pot comportar riscos innecessaris. (Hills, 1990, pàg. 19)

Per últim, destacar la seva premissa respecte a l'ètica periodística, ja que el professional en l'àmbit té una obligació per sobre de totes: "servir a la sociedad a la que pertenece, con la producción de programas, ya sean de entretenimiento, ilustración o información". (Hills, 1990, pàg. 101) Una ètica, que a la vegada la podem relacionar amb la credibilitat i veracitat del mateix periodista i que conforma altre dels aspectes importants de cadascun dels professionals d'aquest àmbit, els quals han de ser fidedignes i "deben conseguir a confianza del auditorio y mantenerla". (Hills, 1990, pàg. 104)

Una reflexió, la de l'ètica i la credibilitat que comparteix Mariano Cebrián Herreros a partir de la seva publicació *Géneros informativos audiovisuales*, de 1992. On dur a terme un recull dels diferents gèneres periodístics des de les corresponents característiques radiofòniques i televisives. Des de la certesa del fet que el periodisme ha crescut molt durant els últims segles, a través de la varietat de mitjans de comunicació audiovisuals i la consegüent diversitat informativa que podem trobar en cadascun d'ells. (Cebrián, 1992, pàg. 11)

Dos mitjans audiovisuals, el de la ràdio i la televisió, que Cebrián compara i en alguns casos diferencia però fent un pas més enllà al que exposava Hills. És a dir, complementant la rellevància de la imatge -en la televisió- enfront de la importància de la veu i el so a la ràdio, que tractava l'autor anglès. I és que, entre altres termes, Cebrián va exposar i establir el 1992 el concepte del "participant". Un terme que segons ell no ha aconseguit la seva màxima propagació i èxit a la televisió però que sí ha rebut l'acolliment a la ràdio. Al contrari passa amb el gènere del docudrama, amb "un gran impacte social" a la TV però amb escasses oportunitats al món radiofònic. (Cebrián, 1992, pàg. 20)

D'altra banda, si Hills destacava la importància de la claredat, la naturalitat o la senzillesa del llenguatge en la televisió o la ràdio; Cebrián ho complementa titllant la ubicuïtat, que totes les canals i emissores cerquen. Segons ell, “en las transmisiones en directo existe una actitud por parte del autor y de las emisoras de desarrollar el interés por la ubicuidad, para estar presentes en el lugar de los hechos”. (Cebrián, 1992, pàg. 28) És a dir, la necessitat dels espectadors i oients de percebre que els periodistes transmeten la notícia de primera mà i si pot ser, en el mateix moment en què els fets es duen a terme. Un concepte que és el que prima la diferència entre el món escrit i l'audiovisual dintre del periodisme i que d'alguna manera, podem relacionar amb l'espontaneïtat i naturalitat que es demanda en el periodista.

Rere les afirmacions i estudis d'aquests dos autors sobre el món audiovisual, trobem altres professionals que han tractat el tema durant aquests últims anys. És el cas de Miguel Ángel Poveda a l'any 2014, amb *Periodismo televisivo*. Si Hills i Cebrián, analitzaven i comparaven els dos mitjans audiovisuals convencionals, Poveda es centra en un sol mitjà de comunicació –la televisió– que a la vegada, serà la base analítica del treball.

Des de l'afirmació de Poveda sobre que “la televisión no se puede hacer individualmente” (Poveda, 2014, pàg. 11), l'autor defensa les característiques anteriors recopilades per Hills i Cebrián sobre com ha de ser un periodista, però adjuntant una de nova: la capacitat activa del professional. El redactor ha de fugir de la passivitat en la professió, ha de proposar temes i per tant, ser un actiu més de la plantilla redaccional, ja que per Miguel Ángel Poveda l'actitud és apreciada positivament per aquest mitjà. (Poveda, 2014, pàg. 14)

Per últim, altre de les qüestions a les quals l'autor espanyol dona importància és a les fonts informatives dels periodistes i de les diferents cadenes de televisió. I és que, s'ha de tenir en compte que “cada emisora trata de incrementar sus propias fuentes para conseguir una información más independiente”. (Poveda, 2014, pàg. 32) Una informació per tant, que serà més rellevant o menys en funció de l'agenda del periodista, de les fonts tant personals com institucionals a les que el professional tingui accés. Un terme molt important en una professió que entre altres coses, destaca per la competitivitat entre els diferents mitjans.

Periodisme esportiu

Dintre del periodisme, trobem diverses branques o àmbits d'especialització, com és el cas de la informació esportiva. Un tipus de periodisme que va néixer també a la premsa escrita -a mitjans del segle XIX a Londres- com a conseqüència de la demanda per part dels lectors de l'actualitat esportiva.

De la mateixa manera que va ocórrer amb el periodisme en general, la professió en el seu àmbit esportiu també va ser objecte d'estudi. En aquest cas i com una de les fonts principals de l'anàlisi, trobem a Antonio Alcoba López o Pedro Paniagua Santamaría; dos professionals que van parlar, entre el 1979 i 2002, en les seves corresponents publicacions sobre els inicis del periodisme esportiu i l'arribada de l'esport als mitjans de comunicació de masses.

Cal destacar però, que prèviament -el 1975- altres autors com Carl N. Warren, anteriorment citat, van exposar les seves idees sobre el periodisme esportiu i la seva cobertura.

Podríem definir al periodisme esportiu com una branca o secció del periodisme genèric que es dedica a la transmissió d'informacions relatives al món de l'esport en totes les seves vessants i modalitats. Doncs bé, a través d'aquesta definició pròpia, Antonio Alcoba López –professor i doctor en Ciències de la Comunicació- estableix el concepte de “comunicació esportiva” al seu llibre *Como hacer periodismo Deportivo*. Un terme, que per l'autor, “ha pasado de ser una hermana pobre de la información, a ser reclamada por la Sociedad”. (Alcoba, 1993, pàg. 22) Un interès pels esports per part de la ciutadania, de la societat en general, que va culminar amb la creació del primer diari especialitzat en esports: el Sportman, fundat a mitjans del segle XIX a Londres. (Alcoba, 1993, pàg. 63)

Una especialització, la del periodisme esportiu, que l'autor anglès Carl N. Warren ja definia, el 1975, com el punt d'inflexió per a la consegüent creació i el “desarrollo de departamentos especiales” sobre la cobertura social dels esports. (Warren, 1975, pàg. 368) Una cobertura, que el mateix Antonio Alcoba destaca en els altres mitjans de masses com la ràdio i la televisió. Un mitjà –aquest últim- que s'ha convertit en “el medio por excelencia del auge del deporte en todo el mundo”. (Alcoba, 1993, pàg. 63)

Seguidament, però, a més de focalitzar el seu estudi en el recorregut del periodisme esportiu, l'autor espanyol va complementar les seves anàlisis amb el perfil que tot periodista que es vol dedicar a aquest àmbit, hauria de disposar.

Un manual sobre com han d'actuar els periodistes esportius; recollit en una de les seves publicacions prèvies: *Periodismo Deportivo en la Sociedad Moderna*.

Partint de la base que els primers periodistes esportius eren aficionats i apassionats dels esports, aquests professionals “se encuentran en una situación de continuo traspasamiento de información promovido por las fuentes y necesidades de una investigación a la que no puede llegar la mayoría”. (Alcoba, 1979, pàg. 151). Una reflexió que determina la funció dels periodistes esportius i reivindica, d'alguna manera, la dificultat real que hi ha darrere aquesta especialització. Qualsevol persona no pot ser periodista, i en aquest cas concret, qualsevol persona no podrà desenvolupar la feina del periodista esportiu amb la mateixa rellevància. Una professió, la del periodisme esportiu, en la que no és suficient ser un apassionat o aficionat als esports per tal de poder transmetre amb total rigor l'actualitat d'aquesta secció.

En segon lloc, altre dels autors que han estudiat la informació esportiva és Pedro Paniagua Santamaría. Doctor en comunicació que en la seva publicació *Información Deportiva: especialización, géneros y entorno digital*, titlla a la informació esportiva com una de les especialitzacions periodístiques amb major nombre de seguidors. (Paniagua, 2002, pàg. 9). Un concepte que ja defensava Antonio Alcoba, referint-se a les conseqüències de l'arribada dels esports als mitjans de comunicació. Per la seva part, respecte al periodista com a professional, Paniagua va destacar l'especialització com a una de les bases fonamentals a l'hora de ser periodista esportiu. Un concepte, en el que també coincideix amb els arguments previs d'Alcoba López. “La particularidad de tratar sobre un campo de la actividad humana específica requiere, tanto por parte de los profesionales de la información como por parte de la audiencia, unos conocimientos propios y unas formas propias de expresar y entender los conocimientos”. (Paniagua, 2002, pàg. 10)

Per últim, coincideix amb Antonio Alcoba i reivindica el treball del periodista esportiu, una activitat en què la passió o l'interès pels esports no són suficients per dedicar-s'hi professionalment. Una reivindicació a la qual dona suport l'anglès Phil Andrews a *Sports journalism: a practical introduction* de 2005. El periodisme esportiu no és una professió on el periodista solament hagi de disposar de la curiositat, de la passió i interès per aquest àmbit. La professió del periodista esportiu no es fàcil, encara que es pugui veure com a tal. “Hard and demanding work to tight deadlines, long and unsocial hours –most of them worked in the evenings or at weekends-, a lot of time spent in research and preparations, acquiring the same depth of knowledge about the sports

you cover” (comporta llargues hores de treball –tardes i caps de setmana-, amb un gran temps dedicat a la investigació i a la preparació i adquirint la mateixa profunditat de coneixement sobre els diferents esports). (Andrews, 2005, pàg. 1)

Un sector que té molta importància i impacte a Gran Bretanya i a altres països de parla anglesa com els Estats Units, de la mateixa manera que succeeix a Espanya com s’observarà als capítols següents. (Andrews, 2005, pàg. 1) Un atractiu que podem visualitzar a través dels mitjans de comunicació tant escrits com audiovisuals, dels que també parla l’autor britànic, i a través de les seves plantilles i equips de treball.

Si Hills i Cebrián van dur a terme una comparació entre la ràdio i la televisió, juntament amb el paper dels periodistes de cadascun dels àmbits, Andrews va centrar aquesta comparació en el món esportiu. El periodista esportiu, segons Andrews, ha de saber cobrir un esdeveniment esportiu de manera satisfactòria però sense oblidar per a qui mitjà escriu i a quina audiència anirà dirigida la seva redacció. (Andrews, 2005, pàg. 3)

Recordant això, s’ha de tenir clar que tan a les redaccions de la premsa esportiva com a la ràdio i televisió, aquests esdeveniments estan coberts per reporters i *freelance*, aquests últims, com esmenta Andrews, contractats per diaris per tal de subministrar la cobertura diària d’un esport en concret. (Andrews, 2005, pàg. 8)

No obstant això, hi ha una diferència en la transmissió esportiva: el directe. És evident, que mentre que la premsa i els diaris o publicacions esportives publiquen la crònica d’un partit de futbol, de bàsquet o d’un gran premi de motociclisme –entre altres- l’endemà del fet; la televisió o la ràdio gaudeixen de la immediatesa i per tant, de poder cobrir els successos en directe. (Andrews, 2005, pàg. 9)

Però, mentre que les redaccions de la premsa escrita envien a un redactor o reporter i possiblement a un fotògraf; a la ràdio i a la TV no passa el mateix, ja que la cosa es complica amb tècnics de so i imatge i les càmeres, a més dels corresponents redactors i reporters. Tot aquest esforç té el seu perquè, la seva recompensa. I és que, segons l’autor britànic “radio and television channels often use sports as a means of maximising their target audiences” (les cadenes de ràdio i televisió utilitzen els esports com a mitjà per maximitzar la seva audiència) (Andrews, 2005, pàg. 17)

Uns mitjans convencionals, on la TV té el paper protagonista, com esmenta Joseba Bonaut a través de *Televisión y deporte: Influencia de la programación deportiva en el desarrollo histórico de TVE* de 2008. Com esmentava Andrews, els mitjans cerquen el benefici a través de les transmissions esportives i sobretot, busquen l’atracció de l’audiència.

Un objectiu que comparteix Bonaut i que va culminar amb l'arribada dels esports a la cadena pública del país (TVE), a través de les primeres retransmissions en directe i amb la característica de la imatge. (Bonaut, 2008, pàg. 4)

4.3 El gènere i el periodisme

El "gènere" és un concepte que està íntegrament relacionat amb aquest estudi. Un terme que des de les dècades de 1960 i 1970 ha estat molt present com a objecte de discussió social, molt lligat "al propio movimiento feminista de la época". (Espinar, 2003, pàg. 23) A més, el gènere és un vocable que s'utilitza per tractar temes com la desigualtat entre homes i dones, en molts dels casos, respecte a la falta d'equitat que trobem en el mercat laboral.

Continuant amb l'estructura anterior, alguns professionals de l'època també van introduir diverses significacions i definicions sobre aquesta noció. Un dels pioners en tractar aquest concepte, va ser el psiquiatre y psicoanalista nord-americà Robert Stoller. A través de la seva publicació *Sex and gender*, de 1974, Stoller va proposar i defensar la seva idea sobre el gènere, el que ell entenia; això sí, diferenciant entre una definició biològica d'una més cultural o psicològica.

Per Robert Stoller el gènere és un terme que té connotacions psicològiques i culturals més que biològiques. (Stoller, 1974, pàg. 187) A més, argumentava en les seves reflexions la independència del terme amb el sexe biològic de cada persona. Rere les paraules del psicoanalista, trobem una primera interpretació del gènere i la seva independència, en aquells moments sorprenent, amb el concepte sexe.

Seguidament, l'antropòloga cultural Gayle Rubin se suma a l'estudi del gènere. Amb la seva publicació *El tráfico de mujeres: notas sobre la economía política del sexo*, l'autora nascuda als Estats Units va atorgar una nova definició sobre el concepte sexe-gènere. Dues paraules amb significats diferents però que es poden confondre en la seva utilització. Per Gayle Rubin el sistema de sexe-gènere que conviu en la societat és simplement "un conjunto de disposiciones por las que una sociedad transforma la sexualidad biológica en productos de actividad humana, en el que satisfacen aquellas necesidades humanas transformadas". (Rubin, 1986, pàg. 97) A més, la mateixa autora critica el funcionament de la societat respecte a aquest concepte, ja que segons ella, l'heterosexualitat és un dels fonaments que s'entenia, en aquells moments, com l'estandarditzat en la societat.

A partir d'aquí i durant els anys posteriors, aquests primers estudis o tractaments del gènere han continuat el seu desenvolupament sota les mans i el pensament d'altres professionals. Unes reflexions però, que s'han relacionat amb el feminisme –molt important als anys 60 i 70 com esmentava anteriorment- i la desigualtat.

En aquest cas, l'antropòloga i investigadora Marcela Lagarde, va introduir les finalitats de la perspectiva de gènere i un nou element de debat: la democràcia genèrica. Al seu llibre *Género y feminismo*, Lagarde defineix la perspectiva de gènere com un avenç del moviment feminista o de manera literal, “un avance de las concepciones feministas sobre la relación entre mujeres, hombres, desarrollo y democracia”. (Lagarde, 1996, pàg. 9) Argumenta l'existència del feminisme i d'aquesta perspectiva genèrica a través d'una finalitat constructiva de la història, “una nueva configuración a partir de la resignación de la historia, la sociedad, la cultura y la política desde las mujeres y con las mujeres”. (Lagarde, 1996, pàg. 13) És a dir, un plantejament on les dones comporten un paper molt important i sense les quals, aquesta construcció subjectiva d'una nova societat no seria possible.

Per últim, Lagarde va introduir un nou concepte des de l'ideal de democràcia que tots coneixem: la democràcia genèrica. Un terme, que conforma un dels principals pilars per arribar a una democràcia completa, que defensi el desenvolupament global d'igual a igual, on es col·loqui “en el centro a los seres humanos, hombres y mujeres”. (Lagarde, 1996, pàg. 11) Per tant, rere les reflexions i idees de l'antropòloga sud-americana, es reivindica la igualtat de gènere i per tant l'abolició del patriarcat, o el que seria el mateix, l'abolició de la dominació de l'home sobre la dona.

Per últim, pocs anys després, trobem autores com Juana Gallego Ayala, Beatriz Gallego i Araceli Estebaranz o Rafael Vega, que comencen a tractar el terme de gènere en relació amb el món de la comunicació; en concret, en relació a les desigualtats en el tractament de les notícies, on hi ha més homes que dones protagonistes de les mateixes. Per altra banda, també introdueixen, alguns d'ells, dades sobre les desigualtats laborals en un àmbit concret, el de la premsa escrita.

En primer lloc, trobem a Juana Gallego Ayala, periodista i professora de la facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, introdueix el vocable “apartheid informatiu”. Una definició que defensa a *Gènere i informació. Radiografía d'una absència. Informació esportiva: només per a ells*. Un concepte, que defineix com la desigualtat entre homes i dones com a objectes o protagonistes de la informació publicada a la premsa. (Gallego. J, 1998, pàg. 31).

Segons Gallego Ayala, en la seva publicació de 1998, “de 30.793 noms propis de persones comptabilitzades, només 3.659 noms son de dones i 27.134 son noms masculins”. (Gallego. J, 1998, pàg. 31) Una diferència important i rellevant entre els fets d'actualitat i noticiosos protagonitzats pel sector masculí enfront del femení.

D'altra banda, afegeix la seva perspectiva documentada amb dades de la dona com a subjecte de la informació. I és que, en el mateix estudi, argumentava que d'un total de 3.436 textos –exceptuant els que estan signats per agències o per inicials que fan desconèixer el gènere del redactor- “les dones son autores de 739 textos i els homes de 2.217”. (Gallego. J, 1998, pàg. 21)

Entre altres dades que determinaven la desigualtat a la premsa escrita entre homes i dones, Juana Gallego va destacar en quines seccions el sector femení mantenia més presència com a redactores. I és que, mentre que les dones signaven més a societat, política o cultura; els homes ho feien a les seccions d'economia o esports, entre altres. (Gallego. J, 1998, pàg. 21)

Seguidament, el 2002, trobem la publicació *Mujeres que se abren camino en el deporte: factores influyentes en las situaciones de igualdad y discriminación*, on les docents Beatriz Gallego Noche i Araceli Estebanz tracten la discriminació de la dona en l'esport, tant com a objecte i subjecte de la informació d'aquest tipus d'actualitat informativa. Les dues autores, reproduïen en el seu treball que “el deporte se ha convertido en el ámbito social perfecto para escenificar la entidad masculina”. (Gallego i Estebanz, 2002, pàg. 1). Destaquen, així, l'espai esportiu com un dels instruments o de les bases on s'observa en una major mesura la desigualtat entre homes i dones pel que fa el tractament informatiu i alhora aquesta desigualtat de gènere en el món de la comunicació.

Per acabar, altre dels autors o personalitats que ha tractat el tema del gènere i la seva desigualtat dintre del món comunicatiu, és Rafael Vega. Membre del Departament de Periodisme per la Universitat de Sevilla, que a través de el seu estudi *Mujer, deporte y comunicación: la periodista deportiva y su acceso al ejercicio profesional de la actividad*, tracta d'una manera més extensa o específica aquesta desigualtat entre homes i dones al periodisme, complementant les reflexions dels professionals anteriorment esmentats. Si Juana Gallego exposava en la seva anàlisi dades sobre la presència de les redactores en les diferents seccions de la premsa escrita, Rafael Vega recolza la desigualtat encara vigent en aquest mitjà de comunicació, però, concretant la seva observació al periodisme esportiu.

Segons Vega, encara que la dona com a professional del periodisme s'ha incorporat de manera evolutiva a la pràctica esportiva en aquests últims anys -referint-se a la societat espanyola-, "aún no se contempla a la mujer desarrollando labores relacionadas con el deporte, tanto como protagonistas de la noticia como redactoras del hecho deportivo". (Vega, 2012, pàg. 4).

Entre les dades que reflectia Juana Gallego el 1998, relatives a la premsa escrita, i les reflexions basades en dades estadístiques que va traduir en el seu moment Rafael Vega el 2012, no hi ha pràcticament canvis ni millores respecte a aquesta desigualtat de gènere vers al periodisme en general i a l'especialització de periodisme esportiu espanyol.

Cercant les idees, relatives a la situació de les periodistes esportives a Espanya, trobem que Vega aclareix la desigualtat pel que fa al paper o al càrrec que juguen cadascuna de les professionals. "En los programas informativos deportivos no hay mujeres entre los conductores y, si hay, acostumbran a aparecer dando temas intrascendentes o como acompañantes del presentador principal". (Vega, 2012, pàg. 8). En definitiva, una discriminació i falta d'equitat, no solament en el fet de la presència i de les oportunitats de treball de les quals disposen les periodistes que es vulguin dedicar o que cerqui enfocar la seva carrera professional al món dels esports; sinó una desigualtat, que culmina amb el paper o el rol que cadascuna de les periodistes esportives desenvolupen en el mitjà de comunicació, en aquest últim cas, a la televisió.

Unes pautes, els estudis i reflexions dels professionals i teòrics anteriors, que personalment seguiré en el meu treball, en l'àmbit del periodisme esportiu i a través de la televisió; un instrument que com deia Alcoba López, s'ha convertit en el mitjà per excel·lència a l'hora de retransmetre els esports.

5. Gènere i mercat laboral al periodisme espanyol

El mercat laboral, el qual podríem entendre com l'espai on hi ha un intercanvi i una interacció entre l'oferta i la demanda ocupacional, és un sector que continua destacant per la desigualtat de gènere, entre altres factors. Un concepte, el de gènere, que les autores Cortázar Marisa García i M. Antonia García defineixen com "uno de los pilares más vertebradores de todos los sistemas sociales. Toda una manera de vivir la existencia humana". (García, 2000, pàg. 172)

Les dades ratifiquen aquesta falta d'equitat entre homes i dones, on l'índex d'ocupació entre el 2009 i 2015 –focalitzant l'anàlisi en aquests últims sis anys-, no ha millorat respecte del gènere femení. I és que, els homes continuen dominant la seva presència en la majoria dels sectors de treball del nostre país.

Segons les ²últimes publicacions de 'El Instituto Nacional de Estadística' (INE) i el 'Instituto de la Mujer', els homes ocupaven durant el 2009, el 56,53% de la taxa de treball a Espanya enfront del 42,58% de les dones. Una escletxa diferenciada que ha disminuït en aquests últims anys però sense trobar el paral·lelisme total entre ambdós gèneres.

³Les últimes dades de 'l' Institut d'Estadística de Catalunya' (Idescat), les corresponents als quatre últims trimestres de 2015, confirmen la reflexió anterior. Mentre que el sector masculí s'imposa amb una presència del 52,63% en el mercat laboral, el femení ho fa amb una inferioritat de deu punts (41,68%).

Una discriminació, per tant, a la majoria dels sectors de treball espanyols, on destaquen branques d'activitat com les relacionades amb les labors domèstiques, amb una gran presència femenina –un total de 7,4% el 2014- vers els homes. En canvi, en altres ocupacions relatives als transports o emmagatzematge, el sector masculí és el dominant amb un 7,4% front un subtil 2,0% el 2014. Dos exemples, ratificats estadísticament, que clarifiquen el panorama general pel que fa al mercat laboral espanyol i la seva conseqüent desigualtat per sexes en els diferents oficis.

Un conflicte, que com he esmentat està generalitzat, i que també arriba al sector de la comunicació. Un espai que té molt a veure amb els estudis cursats per part de cada gènere, i per tant amb la inserció de les primeres dones al món universitari a partir del segle XIX; una presència molt escassa a través de carreres professionals relacionades amb les lletres i la filosofia o la medicina. (Flecha, 1996, pàg. 227)

Segons les últimes estadístiques de l'INE, les dones van ocupar un 2,1% del sector comunicatiu. Per la seva part, el sector masculí –com era d'esperar- va exercir un percentatge superior amb el 3,7%. Una diferència que pot semblar inexistent (d'1,4 punts), però que es manté estàtica des del passat 2009:

² Instituto de la Mujer. Mercado de Trabajo: <http://goo.gl/z6jdJX>

³ Idescat. Recull de dades: <http://goo.gl/r0rZvc>

Taula 1

Taxa d'ocupació per sexe – Sector Comunicació (Espanya)			
Any	Dones	Homes	Diferència
2009	2,2%	3,3%	1,1%
2010	2,0%	3,4%	1,4%
2011	2,1%	3,5%	1,4%
2012	2,3%	3,7%	1,4%
2013	2,3%	3,7%	1,4%
2014	2,1%	3,7%	1,4% ⁴

INE. Ocupació per sexe, segons branca d'activitat i període.

Dintre del món de la comunicació i la informació, però, hem centraré en la desigualtat de gènere que existeix a la professió de periodisme. Analitzar la inferioritat ocupacional per part de les dones en aquest àmbit i per contra, observar el percentatge de llicenciats i graduats en aquesta carrera professional on sobtadament, hi ha una major presència de dones i per tant, una contradicció permanent des de fa dècades.

A través de l'Informe Anual de la Professió Periodística, elaborada per l'Associació de la Premsa de Madrid (APM) el 2014, queda constància de què la incorporació de la dona al periodisme és parcial. Es pot visualitzar a través de la desocupació; on d'un total de 4.373 periodistes en situació d'atur el 2009, 2.722 corresponien a homes respecte a 4.373 del sector femení. (APM, 2014, pàg. 38) Unes xifres que han augmentat, desfavorablement, durant aquests últims anys.

Taula 2

Taxa d'atur per sexe – Periodisme (Espanya)			
Any	Homes	Dones	Diferència
2009	2.722	4.373	1.651
2014	3.422	6.029	2.607

APM. Informe Anual de 2014: Atur per sexe al periodisme

Com es pot observar en la taula 2, el 2014 no va ser un any on la igualtat o el camí cap al paral·lelisme ocupacional entre homes i dones fos una constatació; tot al contrari, any rere any aquesta falta d'equitat va augmentant en el cas d'Espanya, l'any 2014 amb una diferència inclús superiora la d'etapes anteriors.

En concret, de 9.451 periodistes, 3.422 homes estaven en posició d'atur mentre que les periodistes corresponien al doble de la desocupació amb 6.029 professionals. Unes dades que lluny de millorar durant aquest últim any s'han mantingut al mateix nivell, no solament a l'Estat Espanyol sinó en l'àmbit internacional.

Un factor i un problema sobre el qual va escriure la periodista Pilar Álvarez al seu article *Ellas tienen más estudios y ellos mas trabajo*, al 2015. En el seu escrit, publicat al diari El País, l'autora destacava algunes de les últimes informacions difoses per l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE). Segons aquesta institució “el 66% de las mujeres estan ocupadas en comparación del 80% de los hombres”. (El País, 2015)

Tornant, però, a l'estudi de l'APM, la desigualtat pel que fa a la incorporació periodística de les dones, s'identifica en els diferents mitjans de comunicació dels quals destacaré: la premsa, la ràdio i la televisió. (APM, 2014, pàg. 19) A partir de la taula següent -amb les dades recollides per la APM- es ratifica la problemàtica:

Taula 3

Nombre de periodistes contractats – per sexe. 2014 (Espanya)		
Mitjà de comunicació	Homes	Dones
Prensa diària	37,3%	32,7%
Ràdio	27,1%	22,0%
Televisió	35,6%	37,4%

APM. Informe anual de 2014: Periodistes contractats per sexe i per mitjans

Com es pot observar a la taula anterior, de manera especificada en cadascun dels mitjans, la falta d'equitat en la presència de les dones al periodisme es divideix en diferents plataformes. En els àmbits convencionals com la premsa diària i la ràdio, les contractacions femenines tenen una mitjana del 27% entre ambdós mitjans vers el 32% del sector de periodistes masculins.

D'altra banda, centrant la perspectiva en el mitjà protagonista del meu estudi, la televisió, les dones van tenir una major incidència pel que fa a les contractacions durant el 2014 amb un 37,4%; establint-se una certa igualtat enfront del 35,6% de presència masculina. Després d'aquestes dades quantitatives, podem plantejar-nos o intentar argumentar que aquesta situació desigual on les dones conformen, majoritàriament, el paper d'afectades és degut per la falta d'estudis o de preparació acadèmica de les mateixes.

La realitat però, no correspon a aquesta possible hipòtesi, ja que el sector femení es posiciona per sobre del masculí en l'àmbit dels estudis superiors. Pilar Álvarez titlla que “hay más mujeres con estudios superiores entre la población de 24 a 34 años, pero hay más hombres que obtienen un trabajo con este nivel de titulación”. (El País, 2015) Una reflexió genèrica que resumeix la contradicció laboral de la qual formem part cadascun dels treballadors i treballadores. Un fet, però, que focalitzem a la professió periodística en tots i cadascun dels seus àmbits de difusió més convencionals, com la premsa, la ràdio i la televisió.

Encara que des de fa al voltant de 20 anys, la presència de dones a les facultats de comunicació i informació és molt més alta que la dels homes, no trobem la mateixa superioritat a la pràctica, com he esmentat anteriorment. Les primeres dones que van incorporar-se a nivells superiors del món acadèmic, entès com l'entrada d'aquestes a la Universitat, va començar a destacar a partir del segle XIX. Una època on la incorporació femenina en aquest àmbit era encara escassa però que a partir del 1910 va augmentar tal com es presenta al reportatge digital de 'Radio Televisión Española' (RTVE) *Cien años de igualdad en la Universidad*.

Amb la Reial Ordre del 8 de març de 1910 s'acabaria amb les restriccions respecte a l'entrada de les dones als estudis universitaris i correspondria a una actualització i millora de l'ordre de 1888, en la que les dones havien de consultar prèviament a 'La Superioridad' per tal de poder realitzar la corresponent matrícula.

Després del punt d'inflexió de la llei de 1910, que va afectar positivament al sector femení que cercava una formació superior en plena igualtat, les dones formen part de la presència majoritària en les facultats de les diferents universitats espanyoles. Un dels darrers informes estadístics del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport *Datos y cifras del sistema universitario español*, donen suport a aquesta reflexió, ja que durant el curs 2013-2014, “el 54,4% de los estudiantes universitarios son mujeres”. (MECD, 2014, pàg. 40) Amb aquesta última dada de 2014, que va establir-se de manera similar en els cursos anteriors, es clarifica la gran massa de dones que una vegada finalitzats els estudis obligatoris, segueixen formant-se a la Universitat. Un gran nombre d'estudiants femenines que s'engloben en els estudis de periodisme, entre altres.

No obstant això, si centrem l'observació en aquesta professió, es veurà argumentada la contradicció laboral de la qual parlava amb anterioritat. Un fet que es podria resumir en una frase pròpia: Les facultats de periodisme estan compostes majoritàriament per dones, com veurem seguidament, mentre que en la pràctica, els homes són els que ocupen la majoria dels llocs de treball relacionats amb aquesta titulació.

Una reflexió que es pot contrastar amb una de les últimes publicacions de la “Asociación de la Prensa de Madrid”. Segons l'Informe Anual de la Professió de 2014, l'atur creix més ràpidament entre les periodistes (dones) que entre els seus companys mascles. (APM, 2014, pàg. 38) I és que, l'atur registrat entre homes i dones periodistes s'estableix en la desigualtat. Dels 9.451 professionals sense treball, en situació d'atur registrat el 2014, el 64% corresponia a les dones. La resta, és a dir, el 36% corresponia a la falta de treball en el sector masculí. El mateix passava al 2013, on l'atur entre les dones periodistes era del 63%. (APM, 2014, pàg. 39)

D'altra banda, he utilitzat els anuaris estadístics en educació desenvolupats pel Ministeri d'Educació Espanyol, per tal de reflectir la presència majoritària de les dones a les facultats de comunicació, en concret al grau de periodisme. Unes publicacions, que he englobat i visualitzat entre el curs 2001-2002 i l'etapa del 2014-2015, amb les últimes dades de la matriculació universitària en periodisme per part d'homes i dones. Una evolució que es presenta en la següent taula:

Taula 4

Nombre de matriculats – per sexe en Periodisme (Espanya)		
Curs	Homes	Dones
2001 - 2002	35,2%	64,8%
2007 - 2008	35,8%	64,2%
2014 - 2015	39,9%	64,7%

Ministeri d'Educació. Anuari estadístic sobre la matriculació per sexe en periodisme

Segons el MECD, la presència universitària per part de les dones ha estat superior des de l'any 2001 fins l'actualitat. En concret, durant el curs 2001-2002 la matriculació per part de les dones en els estudis de periodisme s'estableixen en un 64,8% sobre el 35,2% conformat pels homes matriculats en els mateixos estudis.

Seguidament, als cursos posteriors les dones han mantingut la seva superioritat numèrica respecte dels homes, arribant al seu punt més àlgid durant el 2014 i 2015: 39,9% d'homes matriculats enfront del 64,7% de dones agregades als estudis periodístics. Una diferència que es manté al voltant de 28 punts percentuals en cadascuna de les etapes analitzades però que no es veuen reflectides amb la mateixa consistència en la pràctica. És a dir, una vegada aquests estudiants acaben la seva formació acadèmica i s'enfronten al mercat laboral i a la incorporació en el mateix. I és que, com analitzava anteriorment, entre els anys 2009 i 2014 el nombre de periodistes aturats (per sexe) no segueixen el mateix patró universitari.

La lògica respondria a una major inserció de les periodistes en el món laboral i en concret en els mitjans de comunicació, després de conèixer la seva superioritat numèrica vers l'home en les facultats de periodisme. No obstant això, la realitat no ho ratifica. Per tant i tornant als inicis d'aquest apartat, mentre que els homes tenen una menor presència en les facultats de periodisme, les dones segueixen essent les protagonistes de l'atur en aquest sector professional, amb un major percentatge front el sector masculí.

En resum, mentre que la presència de les dones a les facultats de periodisme es remunta a 64,7% el 2014, el sector femení –lluny de tenir una major presència en el mercat laboral dins d'aquesta professió- disposen d'un percentatge superior a la dels homes. Un total de 6.029 dones periodistes es troben sense treball (63,7%), enfront dels 3.422 homes (36,2%). Una desigualtat en el món de la informació i comunicació que existia en èpoques anteriors i que continua en l'actualitat.

6. Periodisme esportiu a Espanya

En els capítols anteriors, ja esmentava que el periodisme esportiu es podria entendre universalment, com una activitat i a la vegada com una especialització del periodisme, que es dedica a la transmissió informativa d'esdeveniments i actualitat esportiva. Una definició personal que englobaria, des del meu punt de vista com a estudiant de comunicació, aquesta branca de la professió.

El concepte o la paraula clau d'aquesta especialització és l'esport. Un concepte definit pel portal en línia del diccionari de la ⁵“Real Academia Española” (RAE) com “la actividad física, ejercida como un juego o competición, la práctica del cual supone entrenamiento y sujeción a normas”. Una activitat física, però, que mobilitza a les masses, a la ciutadania, als lectors, oients i sobretot telespectadors. Destaco els televidents perquè, tal com va defensar l'autor espanyol Antonio Alcoba al 1993, la televisió –que considero com el mitjà de comunicació tradicional més complet dels existents- va presentar-se com l'autèntic ‘boom’ del periodisme esportiu, pel que fa a les retransmissions i informacions. (Alcoba, 1993, pàg. 63) Un “boom”, que va augmentar al llarg dels anys i que avui continua amb una major estabilitat i supremacia –en el cas de la televisió, que serà el mitjà sobre el qual es farà l'anàlisi- respecte altres temes, seccions o àmbits d'interès periodístic.

⁵ Portal online del diccionari de la RAE: <http://dle.rae.es/?id=CFEFwiY>

L'anglès Carl N. Warren ja augurava aquest èxit quan afirmava que “la cobertura de las noticias Deportivas se ha expandido firmemente y existe una tendencia hacia el desarrollo de departamentos especiales”. (Warren, 1975, pàg. 368) Una reflexió de 1975 i que avui dia podem compartir plenament.

A més, encara que Phil Andrews destaqués al 2005 que l'esport “es el sector que crece más rápidamente en los medios de comunicación británicos”, Espanya no es queda enrere. (Andrews, 2005, pàg. 1) L'*Informe Anual de la Prensa de Madrid*, de 2014, ratifica les paraules de l'autor i per tant l'impacte que els esports i el periodisme esportiu te sobre la societat, en aquest cas espanyola. Mentre que un 44,2% dels enquestats per aquesta organització i plataforma, consideraven que el periodisme esportiu tenia un gran impacte; el 8,3% considerava tot el contrari, respecte altres seccions com política, economia o cultura com es pot observar a la següent taula:

Taula 5

Enquesta – Impacte del periodisme esportiu. 2014 (Espanya)		
	Molt	Res
Política	44,7%	14,8%
Economia	24,9%	18,1%
Esports	44,2%	8,3%
Cultura	23,0%	11,3%

APM. Informe anual de 2014: Impacte social del periodisme esportiu a Espanya

Després d'aquestes dades, queda evidenciada la repercussió que l'esport té sobre els mitjans de comunicació a l'estat. No obstant això, cal dir que aquest concepte -el de l'esport- no va néixer a la televisió i molt menys, a l'àmbit espanyol. Els esports van introduir-se, des de la demanda social a la premsa escrita, seguida de la ràdio i continuant amb la seva implantació a la televisió- i constitueix una influència anglosaxona.

Per focalitzar en els orígens i la repercussió del periodisme esportiu a Espanya, però, hem centraré en el recorregut que autors com Alcoba, Paniagua, Bonaut Iriarte o Francisco Javier Herreros han realitzat a través de les seves publicacions; juntament amb dades estadístiques actuals sobre el concepte i la situació d'aquest.

Tal com esmenta Antonio Alcoba, l'especialització esportiva del periodisme va néixer a través d'una necessitat concreta: "Reflejar lo que se producía en los terrenos de juego". (Alcoba, 1979, pàg. 135) Un àmbit que segons Paniagua Santamaria constitueix unes de les especialitzacions periodístiques "con un mayor nombre de seguidores". (Paniagua, 2002, pàg. 9)

L'esport era una necessitat que havia de ser transmesa als lectors a través de la premsa escrita, en un primer moment. Un mitjà, que arribava a Espanya durant la segona meitat del segle XVII i que va ser definit per les autores Maria Cruz Simeone i M. Dolores Saiz com "un impreso que aparece a intervalos regulares, bajo un título, dirigido a un público lector menos pasivo, pero en cualquier caso indeterminado". (Cruz i Saiz, 2007, pàg. 15) Encara que els esports eren esdeveniments d'interès social i conformaven un àmbit de distracció i diversió, la premsa no va plantejar-se escriure sobre ells fins a mitjans del segle XIX. Moment en què directors i propietaris dels diferents diaris van adonar-se de l'audiència i de l'interès que l'esport provocava en la gent. (Alcoba, 1993, pàg. 63)

Amb aquesta constància i la reacció tan positiva de la societat respecte aquest espai d'informació, va aparèixer el que coneixem com el primer diari esportiu a Anglaterra. Corresponia a un diari londinenc que rebia el nom de "Sportman" en els seus inicis, encara que posteriorment va evolucionar a "Sport Life". (Alcoba, 1993, pàg. 63) Un periodisme esportiu que va néixer al Regne Unit, i com a conseqüència, en una localització que es pot considerar com l'origen de la posterior expansió de la informació esportiva en altres països europeus. Seguidament, el bon acolliment i l'èxit aconseguit, va fer que el 1856 arribés el torn d'Espanya, a través de "El Cazador", la primera revista de l'Estat que incorporava informacions esportives. Posteriorment, el 1865, aquesta publicació va deixar d'existir com a única i va rebre la competència de "La Caza". Una publicació que va ser entesa i que es va conformar com el primer diari esportiu espanyol. (Alcoba, 2005, pàg. 38)

Va ser el moment i l'any en què el país va desenvolupar les seves habilitats a l'hora de transmetre l'actualitat i els esdeveniments esportius del territori sobre el paper. On els lectors i interessats en aquesta secció informativa trobessin el seu lloc, el seu espai i un apartat on s'expliquessin els fets esportius d'una manera especialitzada. Un sector, en definitiva, que requereix tant per part dels professionals de la informació com per part de l'audiència, "unos conocimientos propios i unas formas también propias, de expresarse y entender estos conocimientos". (Paniagua, 2002, pàg. 10)

De manera resumida, fins a finals del segle XIX, algunes de les publicacions dedicades al tractament de l'esport a Espanya van ser: "Sport Español", "Crónica del Sport", "El Pelotari", "Mundo Deportivo", "La Ilustración Venatoria", i "La Semana Madrileña". Una col·lecció dels primers diaris esportius, que a partir del segle XX van trobar suport amb l'aparició d'altres diaris com "Mundo Deportivo" al 1906. Posteriorment, aquesta diversitat va ser reforçada per diaris d'àmbit estatal com "AS" que va néixer com a revista setmanal el 1932, "Marca" -al 1938- i "Sport" al 1979; aquests últims quatre, encara vigents. (Alcoba, 2005, pàg. 38-39)

Després que la informació sobre l'actualitat esportiva es consolidés com un dels temes principals dels diaris, fins a la creació de publicacions especialitzades en aquest àmbit, va arribar el moment de la ràdio. Un punt d'inflexió per l'esport, ja que a través d'aquest nou mitjà, s'introduiria la transmissió en directe d'aquest tipus d'esdeveniments. Un mitjà que va decidir seguir els passos de la premsa esportiva per tal d'oferir als seus receptors "los sucesos deportivos con la inmediatez que su medio le otorgaba". (Alcoba, 2005, pàg. 40)

No obstant això, com el cas de la premsa, la ràdio espanyola va haver d'esperar alguns anys per tal d'assumir aquest repte. I és que, les primeres retransmissions esportives arribarien de la mà de les companyies radiofòniques nord-americanes. Va ser el 2 de juliol de 1921, quan la companyia "KDKA" va aconseguir "retransmetre en directe i de forma clandestina" un esdeveniment esportiu concret: l'últim assalt de boxa entre Demsey (boxejador nord-americà) i el francès Carpentier. (Alcoba, 1993, pàg. 65) Una fita històrica, on més de 20.000 persones que no havien assistit a l'encontre, van poder gaudir del seu directe a través de la ràdio.

A partir d'aquí, el mitjà radiofònic comença la seva competència enfront de la premsa esportiva, que fins aquell moment s'establí com l'únic mitjà on es podia seguir l'actualitat d'aquest espai. Una evolució, on els Jocs Olímpics celebrats a Amsterdam, van ser protagonistes durant el 1928. Després de retransmetre aquell primer partit de boxa, es va passar a la retransmissió també en directe, dels JJOO de la ciutat holandesa; encara que per no fer competència als mitjans impresos va quedar reduïda als Països Baixos. (Alcoba, 1993, pàg. 65)

Aquestes van ser les principals i pioneres retransmissions a través de la ràdio que es van dur a terme en l'àmbit internacional. Tot i que Espanya -abans dels JJOO- ja havia comprovat el seu funcionament. Les primeres retransmissions esportives van arribar a l'estat espanyol durant el 1926 a través de l'emissora "Unión Radio", l'actual "Cadena Ser". El 1927, a Espanya, arribaria la primera retransmissió d'un partit de

futbol, conegut com “l'esport rei”. (Bonaut, 2008, pàg. 2) Un esdeveniment futbolístic, que com no podia ser d'una altra manera, va tenir lloc a la capital durant Reial Madrid – Reial Zaragoza. Si el 1927, “Radio Unión” s'establí com la pionera espanyola en la retransmissió futbolística, les emissores catalanes no van trigar gaire a seguir els seus passos. A finals del mateix any, “Radio Barcelona” va retransmetre un partit de futbol entre els dos grans equips catalans: FC Barcelona – RCD Espanyol. (Herreros, 2013, pàg. 71)

A partir d'aquest moment i a través de les corresponents millores de les xarxes radiofòniques, la ràdio s'establiria com un dels mitjans més representatius de l'esport. A més, aquestes primeres retransmissions dels partits de futbol constituïen el començament d'un nou espectacle, que plantarien cara a altres activitats més assegurades com el teatre o, anys més tard, el cinema”. (Herreros, 2013, pàg. 71) No obstant això, la ràdio es trobaria amb la competència del format televisiu en l'àmbit esportiu. Les cadenes de televisió cercaven l'audiència, després de comprovar i observar que els mitjans de la premsa escrita i la ràdio havien trobat un espai –els dels esports- que mobilitzava a la gent, que els atreïa i que per tant, provocava una gran audiència sobre ells mateixos. Per tot això, les diverses canals de TV es van adonar que l'esport podia ser un dels atractius que enganxaria als televidents. (Alcoba, 2005, pàg. 40)

Les primeres proves de la retransmissió d'esports a la TV van estar protagonitzades per els Jocs Olímpics. En primer lloc els celebrats a Berlín en 1936 i finalment, al 1948 amb l'edició d'aquests –JJOO- a Londres. Un total de 80.000 televisors de l'àrea britànica ja rebien les imatges i el so d'aquells jocs. (Alcoba, 1993, pàg. 65) A partir d'aquest moment, l'experiència de transmetre l'esdeveniment esportiu en directe i a través d'imatge va ser incomparable; significava sumar un grau més de perfecció i de complexitat al que ja havia fet la ràdio, és a dir, sumar als termes d'immediateza i directe, el concepte de la imatge.

Després d'aquestes dues grans cites de l'esport a finals dels anys 40, la televisió es converteix en el que és avui dia respecte els esports: “el medio por excelencia del auge del deporte en todo el mundo”. (Alcoba, 1993, pàg. 63) Un auge que va arribar sense dubtar-ho a la televisió espanyola. No obstant això, Espanya va haver d'esperar fins al 1952 -any en que “Televisió Espanyola”– va incorporar a la seva programació els esports. Amb l'espai “Los toros, los deportes y la Orientación y actualidad religiosa” l'àmbit esportiu va tenir cabuda al món de la televisió espanyola, ja que es considera com “el primer programa de contenido deportivo en España”.

A partir d'aquest moment, la cadena va anar incorporant diversos espais informatius sobre aquest (Bonaut, 2008, pàg. 4-5) Quedava, però, el que altres països com Gran Bretanya havien assolit: la retransmissió d'un partit de futbol en directe. Un moment clau en el món de la televisió i que va arribar a Espanya al 1954. Com havia passat a la ràdio, el protagonista d'aquesta primera transmissió va ser el Reial Madrid en un partit contra el Racing de Santander. Posteriorment, en 1958, arribaria el primer partit de futbol íntegre, aquesta vegada amb la retransmissió del derbi madrileny Reial Madrid – Atlético de Madrid. (Bonaut, 2008, pàg. 13) Un esport, el futbol, que va ser pioner en la televisió. I és que, a partir de la gran acollida de la retransmissió en directe d'aquests partits, la TV va incorporar altres categories, com el ciclisme, la natació i l'hípica, entre altres. (Bonaut, 2008, pàg. 16)

Rere aquestes primeres incursions dels esports, Televisió Espanyola va anar més enllà i va incorporar una diversitat important de programes especialitzats en l'àmbit esportiu durant el 1958 com "Mañana, futbol", "Actualidad Deportiva" o "Aprende un deporte", entre altres. (Bonaut, 2008, pàgs. 18-19)

En definitiva, una incursió del món dels esports a la televisió espanyola que va comportar un punt d'inflexió respecte altres mitjans de comunicació nascuts posteriorment. Una situació que va donar lloc a l'evolució de l'actualitat esportiva, transmesa i explicada a través dels mitjans, on la televisió té el paper protagonista.

7. Periodisme esportiu a la TV espanyola

L'arribada i el posterior impacte de l'esport a Espanya va gaudir d'un gran èxit sense precedents. No obstant això, com he esmentat en els capítols anteriors, l'auge de les retransmissions esportives i de la seva popularitat en la societat espanyola va arribar a través de la televisió. Reitero l'afirmació d'Alcoba, durant el 1993: "<<La caja tonta>> es hoy el medio por excelencia del auge del deporte en todo el mundo". (Alcoba, 1993, pàg. 63)

No obstant això, a favor d'aquest boom dels esports a la televisió, no trobem solament el discurs d'Antonio Alcoba o Paniagua –ja esmentats-. Altres organitzacions com el cas de *Mediateam & Co*, demostren el gran impacte dels esports, del periodisme esportiu en el mitjà televisiu. I és que, segons l'entitat, l'àmbit esportiu, representa un percentatge elevat respecte als altres gèneres informatius.

L' *Informe anual de deportes en la TV* del passat 2015 estableix que en "el total de la televisión –teniendo en cuenta todos los géneros- los deportes en general representan el 5% de la audiencia". (Mediateam, 2015, pàg. 2). Un percentatge, que en un primer moment pot semblar baix però que si ho comparem amb la quantitat de gèneres informatius dels quals disposem a la TV, no ho és tant.

Cal destacar, però, que aquesta dada percentual està conformada en la seva gran majoria pels esdeveniments futbolístics. "L'esport rei", com el podem definir moltes de les vegades, i al que donem una major rellevància; i és que, segons *Mediateam & Co*, un 47,2% de la població –de més de quatre anys d'edat- segueix aquesta categoria esportiva. (Mediateam, 2015, pàg. 3) A més, com s'observarà als capítols següents, el futbol es conforma com la temàtica principal de les seccions i programes esportius de la graella de programació espanyola, pel que fa a la televisió.

D'altra banda, a més del futbol, hi ha altres esports que tenen un seguiment rellevant per part dels espectadors i que destaquen en la programació televisiva. Aquest mateix informe presenta que un total de 115.830 milions veuen la Fórmula 1 i que 100.214 milions segueixen el bàsquet, entre altres esports analitzats. (Mediateam, 2015, pàg. 6). I és que, segons el capítol *El deporte en televisión* de la secció ⁶"Media televisión" del Ministeri d'Educació Espanyol, els esports i la televisió estan condemnats a entendre's i a conivir l'un amb l'altre. Per una banda, és evident que la televisió està interessada en els esports per l'audiència que aquests remeten sobre les canals de cadascun dels grups de comunicació establerts a Espanya. La televisió, a més d'una via d'informació, no deixa de ser un negoci. Això provoca que a més de satisfer la demanda social d'un producte, cerquin cobrir els seus beneficis econòmics a través de l'audiència. Una reflexió que ja estableix l'autor anglès Phil Andrews en 2005 i que corrobora el Ministeri d'Educació de l'Estat.

D'altra banda, els esports són un producte que posseeix regles universals, que es poden programar de forma instantània i que a més, s'associen a valors socials positius que tenen a veure amb la societat: "vida sana, juventud, vitalidad", tal i com esmenta el Ministeri. No obstant això, el benefici no va dirigit en una sola direcció –la de la televisió- sinó que també afavoreix al mateix esport com a tal. És evident, que si no fos pels mitjans de comunicació, sigui quina sigui la plataforma de comunicació (premsa, ràdio, televisió), l'esport no tindria el grau de protagonisme i d'impacte del qual disposa. I és que, la visibilitat és molt important a l'hora de donar a conèixer un

⁶ "Media Televisión". Ministeri d'Educació Espanyol: Espai online sobre els esports a la televisió espanyola. <http://goo.gl/cMaedm>

producte, un fet –en aquest cas la informació esportiva-. La televisió és una de les vies que ens permet estar informats del que ens interessa, però de la mateixa manera, un mitjà que ens permet interessar-nos per nous esdeveniments, pel simple fet d'informar-nos sobre ells i a partir d'aquí crear en nosaltres una certa atracció pel mateix.

Aquest procés de convivència -com esmentava- pel que han hagut de passar l'esport i la televisió, han forjat la programació que tenim avui dia. Una graella informativa en la qual trobem immensitat de productes esportius i una gran diversitat d'informació relacionada amb aquesta categoria. En definitiva, el periodisme esportiu i la informació que el sustenta, té un gran protagonisme a “la caixa tonta”, on es presenta a través de dos apartats o seccions: els informatius o telenotícies diaris i els programes especialitzats –en la seva majoria emesos per canals temàtics esportius-.

7.1 Esports a la informació diària

Els aficionats del món dels esports podem informar-nos diàriament de les últimes notícies en l'àmbit. Tenim una gran facilitat a l'hora de rebre informació del nostre interès, ja sigui per la premsa, la ràdio, mitjans digitals o la televisió. En tots aquests mitjans de comunicació, o en la seva majoria, els esports tenen una presència latent, un cert protagonisme sobre els altres gèneres. Una rellevància però, que és encara més evident a la TV; en concret, a través de la informació diària que rebem amb els informatius o telenotícies de cadascun dels canals de l'oferta televisiva.

Com esmentava, hi ha dos camins, dues formes per tal de transmetre la informació esportiva per la televisió. La primera d'elles són els telenotícies diaris, on la secció esportiva ocupa gran part de l'espai d'actualitat. Una temàtica que segueix unes pautes similars a cadascuna de les cadenes: normalment els esports es localitzen a la part final dels informatius generals, de forma paral·lela a l'actualitat social, econòmica, política- però dintre, això sí, d'un espai independent.

Seguidament, si ens fixem en l'estructura de les informacions esportives, no hi ha moltes diferències entre els canals dels diferents grups de comunicació: Una informació, transmesa per un periodista (home o dona) a través d'un titular més o menys atractiu –encara que això no es té molt en compte, ja que la imatge ho compensa-. Després de presentar la notícia, el presentador/a narra el fet d'actualitat, normalment, sota l'aparició de les imatges –relacionades amb la informació adient-. Un procés, per tant, simple i mesurat que poques vegades surt d'aquests límits o itinerari establert; no obstant això, una estructura que funciona.

D'altra banda, però, a més de destacar la manera o la forma de fer d'un presentador i periodista esportiu als telenotícies diaris, cal remarcar el protagonisme dels esports en aquests espais informatius.

Si observem i analitzem algunes de les cadenes generalistes del panorama televisiu espanyol –La 1, TV3, Telecinco, Cuatro, Antena3 i La Sexta- ens adonem que les informacions esportives protagonitzen, com a mínim, vint minuts diaris dels informatius; inclús arribant a una duració diària de setanta-cinc minuts. La següent taula mostra la presència setmanal dels esports -de dilluns a divendres- a través dels informatius diaris de sis cadenes de TV convencionals a Espanya:

Taula 6

Duració de la secció esportiva - Informatius diaris. 2016						
	La 1	TV3	Telecinco	Cuatro	Antena 3	La Sexta
Dilluns /divendres	20 min.	20 min.	20 min.	60 min.	20 min.	75 min.
Total (semana)	100 min.	100 min.	100 min.	300 min.	100 min.	375 min.

Informatius diaris a la TV. Duració i presència dels esports

Com es pot observar a la taula, les cadenes de TV públiques com La 1 i TV3, juntament amb altres ofertes privades com Telecinco, Cuatro, Antena 3 i La Sexta, donen una gran importància a la secció esportiva en els seus corresponents telenotícies durant la setmana. No obstant això, rere els vint minuts diaris que La 1, TV3, Telecinco i Antena 3 reserven a l'última hora sobre els esports nacionals i internacionals –aquesta última, en la minoria dels casos-; canals com Cuatro i La Sexta prioritzen la secció esportiva per sobre de la general. I és que aquests últims, dediquen seixanta i setanta-cinc minuts diaris, respectivament, a la secció esportiva.

Un total de 300 i 375 minuts setmanals, sense tenir en compte els caps de setmana, on la incorporació de la informació relativa als esports augmenta a Cuatro amb 45 minuts de protagonisme a l'edició del migdia. Unes dades, per tant elevades, tenint en compte que els telenotícies i informatius generals tenen una durada mitjana entre 40 i 50 minuts per edició, aproximadament. És a dir, una presència de la resta de fets d'actualitat –relacionats amb la política, societat, economia, de caràcter nacional i internacional- entre 400 i 450 minuts de dilluns a divendres. Un seguiment, amb el qual queda constància de l'impacte i la importància dels esports a la televisió i a les edicions dels telenotícies en aquest cas concret.

De fet, l'esport, a més de conformar-se com a una secció independent dintre de l'espai informatiu, la seva duració temporal s'aproxima a l'extensió del volum temàtic de les "noves" generals dels telenotícies.

7.2 Programes esportius

A més de les seccions especialitzades dels informatius a la TV, el públic pot informar-se de l'actualitat esportiva a través d'una segona via: els anomenats programes esportius.

En aquest cas, però, la història és una altra. Passem dels informatius diaris generals – amb un tipus de periodisme més convencional i directe – a un tipus d'espai on l'entreteniment també juga un paper important. Un format, el del programa especialitzat en esports, on també s'informa sobre l'última hora dels esdeveniments d'aquest àmbit però, amb una major incidència en el fet, una major especialització com el seu propi mot indica.

A més, amb una forma diferent i diversa de transmetre la informació: amb la utilització del directe, de gèneres com el reportatge o la tertúlia i amb un ingredient afegit; la comunicació directa amb l'espectador, amb l'aficionat als esports i seguidors del programa esportiu determinat.

Una relació que es desenvolupa amb enquestes del mateix programa en la seva web o, en la majoria de les ocasions, a través dels comentaris en les xarxes socials -com Twitter-, la qual cosa, dóna poder i importància al televident. Una opció establerta per altres tipus de programes, no solament els esportius, que atrau l'audiència, els quals senten que la seva opinió importa.

Segons l'estudi *Tú emite que yo comento*, de ⁷"Havas Media Group" al 2013, el fenomen del 'Social TV' no afecta per igual a tots els gèneres informatius. "Los programas que generan más comentarios son aquellos que son en directo, así como debates, concursos o reality shows". (Havas Media, 2013, pàg. 7) En aquest cas la majoria de programes esportius espanyols estarien classificats en el format en directe, el qual els dóna la oportunitat d'utilitzar la xarxa durant la seva emissió.

⁷ Havas Media Group. "Tú emite que yo comento", 2013: Estudi sobre la televisió social. http://www.lacomunidadpublicitaria.com/files/field/file/hmg_social_tv_aedemo_tv_2013.pdf

D'altra banda, la plataforma d'anàlisi de la televisió social "Tuitele", va publicar al 2013 un dels seus últims estudis sobre aquest àmbit. A partir de *Un año de la televisión social en España*, la plataforma evidencia el grau de participació per part dels teleespectadors a les xarxes socials, en relació a la programació de la TV. I és que, entre el 2012 i el 2013, el 32% de tots els comentaris a Twitter a Espanya, durant el *prime time*, van ser sobre programes de televisió. (Tuitele, 2013, pàg. 6)

Una dada percentual, en la que participen les emissions esportives i els diferents programes d'aquest sector. Pel que fa a les emissions dels esdeveniments esportius, es van establir un 22,4% d'espectadors socials juntament amb un 23,5% de comentaris. Per la seva part, la programació esportiva no es queda enrere, ja que es posiciona entre un 2,8 i un 4,3% d'activitat social. (Tuitele, 2013, pàg. 10)

Una estratègia, a través de les xarxes que funciona en la televisió i també en els programes esportius, que decideixen introduir aquest concepte durant el directe, com comentava. Uns programes que també presenten entre ells certes similituds a l'hora de desenvolupar les informacions esportives. Normalment, presenten una estructura de *magazín* -que aborda molts temes- amb una duració mitjana de 60 minuts, aproximadament. I un temps limitat, com la majoria dels programes televisius, en el que han de tractar l'actualitat nacional i internacional esportiva de cadascun dels esports.

Cal dir, però, que algunes categories esportives tenen més presència que d'altres. És el cas del futbol –aquest esport de masses- o la fórmula 1, moto GP i bàsquet, amb més audiència o seguidors. Altres esports com el ciclisme, tennis o handbol entre altres, apareixen en un tercer pla o de vegades, no s'arriben a esmentar en aquests tipus de programes esportius.

Per últim, altre de les característiques bàsiques d'aquests espais informatius són els emissors que s'utilitzen per transmetre el fet i la manera que tenen de fer-ho. A diferència de les seccions esportives dels telenotícies, les notícies en els programes especialitzats en esports, les transmet un presentador o presentadora principal, però, amb la col·laboració i companyia de comentaristes. Aquests últims poden ser periodistes esportius o persones relacionades amb el món de l'esport com exjugadors -en una minoria-. D'altra banda, la forma de transmetre és també diferent, ja que es fa des d'una perspectiva "més despreocupada i col·loquial" i que a la vegada, amb la intervenció dels tertulians presencials, mostra diferents visions i dona una certa espectacularitat en relació als diferents temes que es poden tractar.

La televisió espanyola ha apostat per aquests tipus d'espais esportius. I és que si ens fixem en les graelles de programació de cadascun dels grups de comunicació, els programes informatius tenen una presència rellevant. Uns espais, que en la seva majoria s'emeten a través de determinats canals temàtics.

Per respondre a aquesta reflexió, he continuat amb l'anàlisi dels grups de comunicació Atresmedia i Mediaset, juntament amb les ofertes públiques de RTVE i la CCMA -en el cas de Catalunya-. Quatre ofertes televisives, dintre de la pluralitat actual, que aposten –la majoria d'elles- per espais esportius especialitzats, com es pot veure en la següent taula:

Taula 7

Programes esportius a la TV. 2016 (Espanya)			
CCMA	RTVE	Atresmedia	Mediaset
Hat-Trick	Estudio Estadio	El Chiringuito de Jugones	
Hat-Trick Barça	Estadio 1	Jugones	
Hat-Trick Espanyol	La luchada	Champions Total	
Efectivament	Conexión Teledeporte		
Esport Club			
FutbolCat			
Zona Champions			

Programes esportius a la TV. 2016: espais especialitzats dels quatre grups de comunicació

Amb aquesta taula, sobre els quatre grans grups de comunicació espanyols –encara que no les úniques ofertes televisives- es pot observar que la Corporació de Mitjans Audiovisuals (CCMA) encapçala el rànquing amb un total de set programes esportius en la seva graella: 'Hat-Trick' amb les seves edicions de Barça i Espanyol, Efectivament, Esport Club i 'FutbolCat' –dedicat a les categories inferiors del futbol català-. Cal dir, però, que entre aquests apareix l'espai 'Zona Champions', que més que un programa esportiu com a tal, es podria considerar com a una secció dedicada al futbol i en concret, a la competició europea de la Champions League. En el seu cas, és un espai setmanal, previ i posterior als diferents partits d'aquesta.

Per la seva part, Radio Televisión Española presenta quatre programes esportius. 'Estudio Estadio', 'Estadio 1' -un programa inaugurat al 2015 que va deixar de funcionar, però, a començaments del 2016 per falta d'audiència.

D'altra banda el programa o espai esportiu 'La luchada', que se centra en aquest esport popular canari i per últim, el programa 'Conexión Teledeporte', en el que es presenta l'actualitat esportiva però, donant major importància al futbol i a les competicions de la Lliga i la Champions League.

En tercer lloc, trobem les ofertes esportives d'Atresmedia amb els programes 'Chitinguito de Jugones', 'Jugones' i 'Champions Total'. Aquest últim, de la mateixa manera que succeeix amb la CCMA, és més un espai dedicat a la competició europea de la Lliga de Campions durant els encontres entre els diferents equips –cada dimarts en obert-.

En última posició, trobem al grup de comunicació Mediaset España, que sorprèn amb una desèrtica programació especialitzada en esports. Un fet que sobta, ja que és un dels grups –amb la seva canal Cuatro- que dóna més importància al món dels esports en les seves edicions esportives dels telenotícies, com es pot observar a la taula 6.

Si amb anterioritat esmentava algunes de les característiques bàsiques dels programes esportius a la TV –complets pels programes esmentats- cal destacar un producte dintre d'aquest gran producte com és el programa esportiu en si. I és que si tornem a fixar-nos en la taula 7, podem desxifrar sense gaire esforç que l'esport al qual se li dóna més importància és al futbol, per sobre d'altres relacionats amb el motor o els englobats en el poliesportiu.

El terme de "esport rei", que utilitzava en apartats anteriors, es posa en pràctica també, en aquests formats. La totalitat dels programes esportius dels quatre grups de comunicació analitzats, donen protagonisme al futbol i a tot el que tingui a veure amb ell. A partir dels últims resultats de la jornada de lliga, de les últimes notícies sobre els futbolistes dels diferents equips, de la prèvia i tertúlia dels pròxims encontres, les classificacions i petits reportatges o peces audiovisuals, s'aprofundeix en el món futbolístic com en cap altra categoria o esport. I és que, dels programes esmentats solament quatre (Efectivament, Esport Club, Hat-Trick i Estudio Estadio) donen cobertura a altres esports com el bàsquet –ACB i NBA-, de motor com la F1, i altres minoritaris com el ciclisme o handbol; aquests dos últims quan es produeix algun esdeveniment important. La resta de programes de la taula –sis del total- dediquen la seva programació al futbol, en primer pla.

D'aquesta manera, es podria relacionar aquesta falta d'interès pels esports minoritaris –per part de l'audiència- amb la falta d'importància que se'ls hi dona des del mitjà de comunicació televisiu. En concret, des dels programes i seccions esportives dels grans canals de TV a Espanya. Uns programes esportius, però, que tenen una altra característica en comú, encara que no bàsica. Tots ells s'engloben i s'agrupen en els canals temàtics de cadascun dels grups de comunicació esmentats.

7.3 Canals temàtics especialitzats

La majoria dels espectadors hem consumit alguna vegada un canal temàtic. Una opció que podríem definir com a una cadena especialitzada en algun àmbit, algun tema i que arriba a les nostres televisions a través de satèl·lit o cable: a més, d'unes ofertes que poden ser de pagament o gratuïtes, aquestes últimes incorporades a la Televisió Digital Terrestre (TDT). Segons la publicació *Los canales temáticos, una alternativa a la programación generalista*, de 2005, aquest tipus de canals van arribar a l'Estat Espanyol cap al març de 1993, és a dir, fa ja vint-i-tres anys. Amb aquesta introducció van aparèixer els dos primers canals temàtics espanyols: 'Cinemanía' i 'Documanía', dedicats al cinema i als documentals respectivament. No obstant això, a partir d'aquell moment, el 1994, aquests dos van tenir la companyia d'altres canals com 'Coneclassis' i 'Minimax' –dedicats al cinema en blanc i negre- i en 1995 apareixeria 'Sportmania', un canal especialitzat pels aficionats a l'esport. (Ruano & Millán, 2005, pàg. 5)

A partir d'aquest moment, a Espanya disposem d'una gran varietat i diversitat d'aquests tipus de canals, que poden especialitzar-se en música, series, cinema, documentals, viatges i en un àmbit que no podia faltar: els esports –terme en el qual ens centrarem-. Uns tipus de canals, els esportius, que segons l'autor Ángel García Castillejo ofereixen “una visión global del deporte, ofreciendo información variada de distintas disciplinas Deportivas, un mayor o menor peso a unas u otras en función de los países. Días de la semana o eventos que se desarrollen”. (Castillejo, 2011, pàg. 124)

Encara que hi ha moltes ofertes per escollir, focalitzaré la mirada en els canals temàtics o especialitzats –en obert i gratuïts- d'aquest àmbit. Per tant, deixaré de banda espais com Canal+ deportes, Eurosport i els seus derivats o BeinSports, entre altres, amb els que els teleespectadors necessiten contractar algun tipus de producte per poder gaudir de la seva programació.

Segons el web del ⁸Ministeri d'Indústria, Energia i Turisme espanyol, els consumidors de la TDT tenim una varietat de 25 canals de televisió –en l'àmbit estatal-. No obstant això, per aquest estudi s'ha d'incloure l'oferta de la CCMA, és a dir, un total de sis canals més i l'espai de Barça TV, com a canal pròpia del FC Barcelona.

En resum, un conjunt de 32 canals televisius gratuïts i en obert, dels que podem gaudir els consumidors de la TV. No obstant això, hem centraré en els quatre grans grups de comunicació de l'Estat, per tal de continuar amb l'anàlisi anterior. A les següents taules es visualitza l'oferta televisiva de RTVE, CCMA, Atresmedia i Mediaset España, juntament amb cadascuna de les seves temàtiques:

Taula 8

Oferta televisiva a la TDT. 2016 (Espanya)		
Grup de comunicació	Canal de televisió	Temàtica
RTVE	La 1	Generalista
	La 2	Generalista
	24 horas	Actualitat nacional i internacional, economia i esports
	Clan	Infantil
	Teledeporte	Actualitat, esdeveniments i programació esportiva
CCMA	TV3	Generalista
	3/24	Actualitat nacional i internacional, economia i esports
	Canal 33	Programació alternativa i complementària. Dedicat a la descoberta i la innovació
	Super 3	Infantil
	TV3 CAT	Actualitat informativa amb cobertura fora de Catalunya
	Esport 3	Actualitat, esdeveniments i programació esportiva

Oferta televisiva de la TDT, per temàtica, de RTVE i la CCMA

Com es pot veure, el grup de comunicació RTVE disposa d'un total de cinc Canals en obert: La 1, La 2, 24 horas, Clan i Teledeporte. Totes elles amb diferents temàtiques, des de l'àmbit informatiu general fins a l'especialització en temes com el cinema, el documental, la programació esportiva i d'altra banda la infantil.

⁸ Ministerio de Industria, Energía y Turismo: Informació sobre la TDT i els Canals de televisió.
<http://www.televisiondigital.gob.es/TDT/Paginas/canales-tdt.aspx>

Per la seva part, l'oferta del grup català, la CCMA, no canvia gaire. Disposa d'un total de sis canals, en les que s'integra la temàtica generalista –amb l'actualitat nacional i internacional-, una programació dedicada als més petits i també un canal temàtic esportiu. No obstant això, es diferencia de la pública espanyola en el fet que la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals opta per donar cobertura de la seva programació a altres indrets espanyols amb l'oferta de TV3 CAT.

Seguidament, però, encara queden dos grans grups de comunicació –Atresmedia i Mediaset España-, formats per canals de TV –alguns d'ells independents en els seus inicis- però que després de les contínues fusions d'aquest món, formen part de la mateixa empresa.

Taula 9

Oferta televisiva a la TDT. 2016 (Espanya)		
Grup de comunicació	Canal de televisió	Temàtica
ATRESMEDIA	Antena 3	Generalista
	La Sexta	Generalista
	Neox	Entreteniment, series infantils i juvenils
	Nova	Oci i estils de vida, espais de salut, cuina, viatges, cinema i telenovel·les
	Atres Series	Series
	Mega	Series d'èxit, documental programació i esdeveniments esportius
MEDIASET	Telecinco	Generalista
	Cuatro	Generalista
	Energy	Públic jove i masculí. Series, cinema i documentals d'actualitat
	Divinity	Públic femení. Cinema, series, telenovel·les
	FDF	Programació de ficció i series
	Boing	Infantil
	Be Mad	Públic jove, masculí i urbà

Oferta televisiva de la TDT, per temàtica, de Atresmedia i Mediaset España

En el cas d' Atresmedia, el grup de comunicació aporta a la TDT un total de sis canals, que de la mateixa manera que succeïa amb les corporacions públiques, engloben temes generalistes a través de les canals d'Antena 3 i La Sexta, però també disposen d'altres canals especialitzats en series, cinema, documentals i entreteniment. Pel que fa a Mediaset España, l'empresa engloba la totalitat de les seves set ofertes televisives en les mateixes temàtiques. No obstant això, cal destacar que cap dels dos grups de comunicació privats, han optat per incorporar en la seva graella un canal temàtic dedicat exclusivament als esports com si ho fan RTVE i la CCMA.

És cert, però, que en el cas d'Atresmedia si s'emet una programació esportiva però a través del canal Mega. Aquest últim, a més de desenvolupar una programació dedicada a les sèries d'èxit i documentals d'actualitat, també emet una graella de caràcter esportiu amb el seu programa estrella 'El Chiringuito de Jugones'. Per tant, tot i que Atresmedia no aposta per tenir una cadena de TV especialitzada en els esports, sí que opta per utilitzar una de les seves noves ofertes com és Mega, però emetre aquest tipus de temàtica.

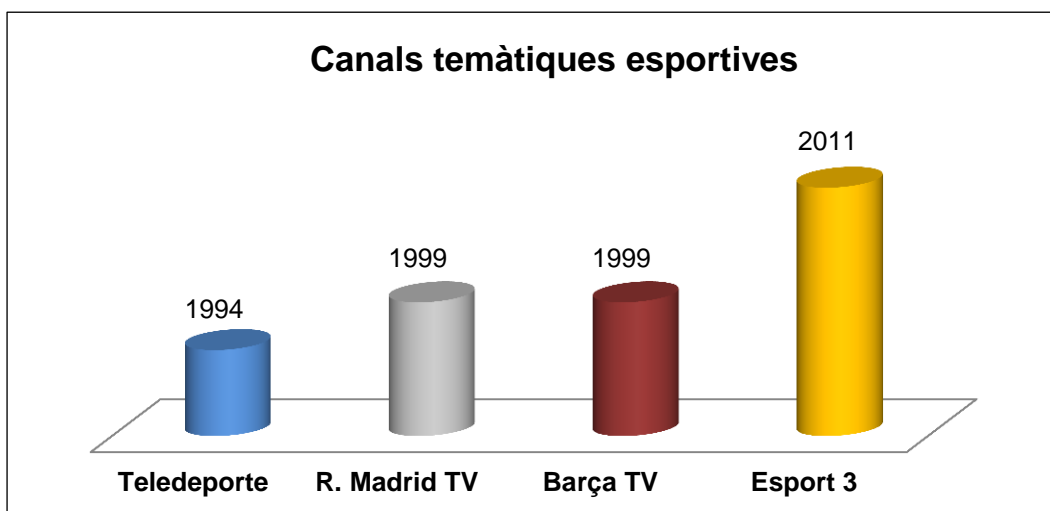
En contrapartida, pel que fa a Mediaset España, la programació esportiva queda supeditada a la informació generalista de Telecinco i Cuatro –en els seus corresponents informatius- i en alguns esdeveniments puntuals que el grup de comunicació hagi decidit comprar, com és el cas de la final de la Copa del Rei de futbol, l' Eurocopa o el Mundial també de futbol.

No obstant això, aquest fet pot tenir una explicació evident. I és que, Telecinco –abans de que formés part de Mediaset- va treure al mercat el canal Telecinco Sport, el 2005. Una oferta temàtica esportiva, però, que no va tenir l'èxit i l'audiència esperada i que va acabar tancant la seva emissió el 2008. Aquest fet, explicaria la falta d'interès per part de Telecinco i en concret, de Mediaset España a l'hora de proposar un canal temàtic esportiu.

Després d'aquesta anàlisi sobre l'oferta plural de cadascuna d'aquestes cadenes i grups, cal destacar-ne dos més. Dues ofertes, però, que no s'engloben en cap grup de comunicació i per tant, existeixen i es mantenen de manera independent en la graella de programació de la TDT. És el cas de Real Madrid TV i Barça TV, dos ofertes diferents a les altres i que tenen una característica comuna: informen sobre l'actualitat esportiva, emeten esdeveniments esportius en directe i en diferit, inclouen programes de debat i tertúlies però, exclusivament de dos equips de futbol, el Real Madrid i el F.C. Barcelona, respectivament.

Per tant, si de totes les ofertes televisives dels quatre grans grups de comunicació analitzats –RTVE, CCMA, Atresmedia i Mediaset- escollim els canals temàtics esportius, el panorama de la televisió en obert quedaria d'aquesta manera; juntament amb els canals de Real Madrid TV i Barça TV esmentats i en ordre cronològic:

Gràfic 1

Oferta televisiva a la TDT: Canals temàtics especialitzats en esports

Com s'observa al gràfic anterior, RTVE va ser el primer a incorporar a la seva oferta un canal temàtic esportiu a través de Teledeporte, que es va inaugurar en 1994 i que encara avui dia segueix vigent. Mitja dècada després, en 1999, va incorporar-se a la graella Real Madrid TV i Barça TV per tal d'informar sobre l'última hora de l'equip blanc i del blaugrana, respectivament. Els esdeveniments esportius del primer equip i de les categories inferiors del club, els entrenaments, rodes de premsa i programes de debat de les dues entitats esportives, són el focus de la programació d'aquestes dues canals que van néixer a l'hora.

Per últim, l'any 2011, la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, va decidir incorporar el canal esportiu Esport 3. Aquest s'encarrega d'emetre diferents programes esportius com 'Efectivament', 'Esport Club' o 'Hat-Trick', entre altres -esmentats en el capítol anterior- que integren l'última hora esportiva nacional i internacional, amb un gran protagonisme del futbol català.

En definitiva, i centrant la nostra anàlisi en els quatre grups de comunicació establerts, la televisió espanyola opta per atraure a l'espectador, a la seva audiència amb la incorporació de canals temàtics especialitzats en diverses matèries. A més, una diversitat en la qual s'introdueix l'actualitat esportiva, ja sigui a través dels canals temàtics exclusivament esportius o en d'altres més híbrids.

7.4 Presència de les periodistes esportives

Després de desenvolupar les diferents ofertes esportives de la televisió espanyola, a través dels informatius i dels canals temàtics especialitzats en la matèria –de grups de comunicació determinats-, cal destacar els professionals que hi treballen. Els periodistes i les periodistes esportives que presenten i col·laboren en cadascun dels espais esmentats en el capítol anterior.

No obstant això, les dues primeres hipòtesis d'aquest estudi i treball estan relacionades amb l'evolució i la presència de les periodistes esportives a la pantalla, ja sigui desenvolupant la seva professió com a presentadores, col·laboradores o reporteres. A més, però, hi ha un altre concepte que conforma una segona hipòtesi: la desigualtat de gènere en l'àmbit del periodisme esportiu, en concret a la televisió. I és que, per molt que de vegades no ens agradi veure la realitat, el periodisme esportiu segueix essent un món d'homes. Un espai on les dones cada vegada han tingut més presència però una especialització del periodisme, on encara queda molt per fer; on encara no existeix una igualtat entre homes i dones a l'hora de desenvolupar la seva feina com a periodista esportiu/va.

Des de l'aparició del periodisme esportiu a la televisió, els periodistes masculins especialitzats en aquest àmbit eren majoria. No obstant això, a partir del 1980 van anar apareixent dones que es volien dedicar al món dels esports, que volien transmetre l'última hora dels esdeveniments esportius com ho havien fet fins llavors els seus companys del sector masculí. És cert però, que en aquella època -a principis dels anys 80- veure a una dona presentant les seccions esportives dels informatius diaris no era el més habitual i molt menys, normalitzat per la societat. Sigui per la cultura del nostre país o per l'educació d'aquell moment, rebre la informació esportiva en mans d'una periodista –per molt especialitzada que fos en aquest àmbit- trencava els esquemes establerts.

Per tant, es pot dir que en aquella època de 1980 cap endavant, el fet de ser una dona que volia dedicar-se al periodisme esportiu era un camí molt complex a recórrer. Una adversitat, però, que no va evitar la introducció del sector femení en aquest món dominat per homes. Aquí és on parlem de la primera generació de periodistes esportives a la televisió espanyola. Les primeres professionals que van decidir continuar amb el seu objectiu i dedicar-se al que realment els agradava, per moltes traves que poguessin trobar. Una generació, que es podria establir entre l'any 1980 i el 2008, que es va conformar per pioneres de l'àmbit esportiu tan conegudes com Mari Carmen Izquierdo, Teresa Aranda, Olga Viza, Maria Escario, Paloma del Río, Imma

Pedemonte i Isabel Bosch. Unes professionals de la comunicació que van iniciar-se, algunes d'elles, com a periodistes esportives per pura casualitat, però que van veure en aquesta especialització alguna característica que no tenen les altres per continuar forjant el seu camí com a periodistes esportives.

Aquest fou el cas de les catalanes ⁹Imma Pedemonte i Isabel Bosch, que van començar per casualitat al periodisme esportiu, però que quan ho van tastar, no van dubtar en quedar-se per molt temps. A través d'una entrevista, que vaig poder realitzar a aquestes dues professionals, vaig assabentar-me que el fet de ser dona i voler dedicar-te al món dels esports era una fita complicada i adversa. No obstant això, ambdues van coincidir en què en l'actualitat potser és més difícil. No per ser dona i per tant, poder ser discriminada, sinó per la gran competència que hi ha entre els professionals. Segons Pedemonte i Bosch, quan van començar a TV3 –després d'haver treballat en diverses revistes i emissores radiofòniques-, no hi havia tants professionals de la comunicació esportiva com ara, i per tant elles –encara essent dones en un “sector” masculí- tenien més oportunitats a l'hora de desenvolupar les seves habilitats com a periodistes en el sector dels esports.

Una causa, la de la falta de competitivitat entre els propis professionals, que pot ser van incidir en l'entrada d'altres professionals com Carmen Izquierdo, Aranda, Olga Viza i Maria Escario, entre altres anomenades anteriorment. No obstant això, totes elles van ser les que van iniciar el període de la revolució del gènere femení en aquest espai periodístic. Són aquestes professionals les que van començar a canviar la perspectiva masculina que tenien, i encara avui dia segueixen envoltant, als esports i a la seva retransmissió. Unes periodistes, com Isabel Pedemonte o Isabel Bosch que van començar en pantalla a través del canal públic TV3, juntament amb les altres companyes que van iniciar-se prèviament a TVE. La majoria d'elles, com Izquierdo, presentant seccions esportives dels informatius diaris, des de la seva entrada l'any 1979 –juntament amb altres projectes- i altres programes emblemàtics com 'Estudio Estadio'.

Juntament amb aquestes professionals, la primera generació va continuar la seva formació amb periodistes esportives del nivell d'Olga Viza, que va presentar –també a TVE- des de l'any 1978, els programes esportius 'Polideportivo', 'Estadio 2' i la secció esportiva dels informatius de la cadena pública entre 1987 i 1992. Un any, aquest últim, en el que va continuar amb la seva passió a altres cadenes privades com Antena 3, entre altres.

⁹ Annexos: Entrevistes completes de les periodistes esportives Imma Pedemonte i Isabel Bosch

Una carrera professional molt semblant a la de Maria Escario, un altre emblema del periodisme esportiu des de 1985, després de presentar diversos espais dedicats a l'actualitat esportiva i la secció del mateix àmbit, però, dels informatius de TVE en les seves diverses edicions. Un conjunt de periodistes, en definitiva, que van viure el pitjor moment de la professió en relació al gènere però, que a la vegada ho van superar amb vocació, dedicació i professionalitat.

Rere aquesta primera onada de periodistes esportives, però, va conformar-se el que es podria qualificar de segona generació en el mateix àmbit. Un conjunt de noves periodistes esportives que han volgut seguir les passes de les seves antecessores en la professió sense por als estereotips de gènere. Unes periodistes esportives que es van incorporar a la pantalla al voltant de l'any 2008, una època en la qual va tenir lloc un "boom", pel que fa a la introducció de les dones com a presentadores dels esports als informatius i com a col·laboradores a diferents programes esportius dels canals temàtics establerts en l'oferta televisiva.

Professionals com Marta Bosch, Raquel Mateos, Maria Fernández Vidal, Desireé Ndjambo, Marta Solano, Ainhoa Arbizu, Melissa Jiménez, Carlota Reig, Sara Carbonero, Susana Guash, Marta Solano o Rebeca Haro entre les més destacades del panorama televisiu actual. No obstant, no hi ha gaires diferències entre aquesta primera i segona generació de les periodistes esportives de caire espanyol. I es que si en l'època de 1980 hi havia una escassa presència de periodistes esportives a la TV, en l'actualitat aquest aspecte segueix essent una de les característiques a millorar del periodisme esportiu en aquest mitjà.

És cert que des de l'any 2008, es va produir un augment de les periodistes esportives en pantalla enfront dels homes. No obstant això, han passat ja vuit anys des d'aquesta incursió massiva i les dones continuen conformant una menor presència numèrica que els homes. Els mateixos que continuen essent els principals protagonistes a l'hora de transmetre i desenvolupar les notícies esportives dels diferents espais a la TV.

Per tal de contrastar aquesta reflexió, i a la vegada una de les hipòtesis del meu treball, he realitzat una anàlisi acurada sobre l'evolució i la presència de les periodistes esportives a la televisió. Centrant però aquest estudi entre els anys 2000 i 2016 i focalitzant la recerca en els informatius diaris de sis canals de televisió específics: La 1, TV3, Telecinco, Cuatro, Antena 3 i La Sexta.

Unes cadenes, a la vegada, conformades dintre dels quatre grups de comunicació analitzats en capítols anteriors. Seguidament, a través de diverses taules i ¹⁰gràfics – dels anys 2000, 2004, 2008, 2012 i 2016- es pot observar aquesta evolució pel que fa a la presència i la introducció de les periodistes a la secció esportiva dels informatius diaris entre 2000-2016, com he esmentat. A més, d'evidenciar la desigualtat de gènere en relació a aquesta especialització al món de la televisió. Una diferència entre els periodistes i les periodistes esportives que contrastaré a través de es taules específiques, amb els noms i cognoms de cadascun dels professionals d'aquest àmbit. Unes dades convertides a percentatges i que es poden visualitzar a través de diversos gràfics, corresponents als anys esmentats.

Cal destacar també, que entre els anys 2000 i 2004, canals de televisió com Cuatro i La Sexta no havien sorgit encara, d'aquí que no s'hagin analitzat en aquest període de temps.

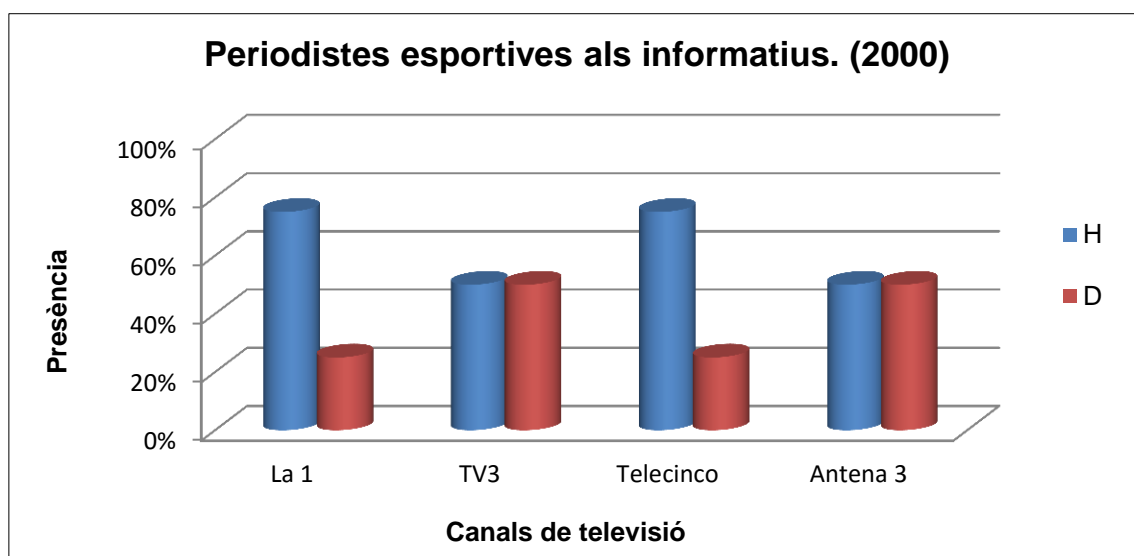
Taula 10

Presentadors/es - secció esports (2000)							
La 1		TV3		Telecinco		Antena 3	
Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Jesús Álvarez Cervantes	Maria Escario	Xavier Valls	Imma Pedemonte	Jesús M. Pascual	Marisa Sánchez	J. Antonio Luque	Lola Hernández
Salvador Martín Mateos	//	Lluís Canut	Pilar Calvo	Ramón Fuentes	//	Manu Sánchez	Olga Viza
Sergio Sauca	//			Antonio Villanueva	//		

Com he esmentat, el resultat en percentatges de la taula 10, es pot visualitzar al següent gràfic. De la mateixa manera, es troben representades i analitzades les dades dels anys posteriors fins al 2016.

¹⁰ Annexos: Les taules i gràfics sobre l'evolució i presència de les periodistes esportives als informatius (2002, 2006, 2010 i 2014)

Gràfic 2

Anàlisi. Presència de les periodistes esportives als informatius diaris de TV (2000)

Durant l'any 2000, la presència de les periodistes esportives a la TV en els canals específicats dels grups de comunicació RTVE, CCMA, Atresmedia i Mediaset España, es manté de manera igualitària a TV3 i Antena 3, amb un 50% per cada gènere.

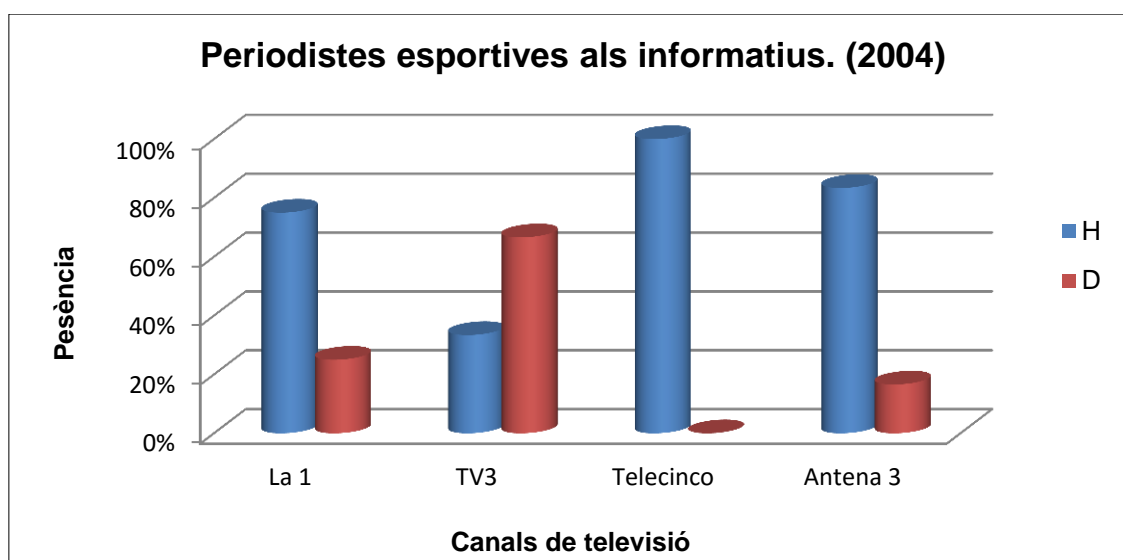
No obstant això, pel que a La 1 i Telecinco, el sector femení es manté en inferioritat numèrica davant del sector masculí. L'any 2000, a la televisió pública espanyola solament hi havia una periodista esportiva que presentés els informatius diaris enfront dels tres periodistes masculins que desenvolupaven la mateixa feina.

Per tant, si partim del 100% del total, el periodisme esportiu femení tenia una presència del 25% als informatius diaris, mentre que els homes conformaven el 75% resultant. D'altra banda, el cas de Telecinco segueix les pautes establertes pels informatius públics espanyols.

Taula 11

Presentadors/es - secció esports (2004)							
La 1		TV3		Telecinco		Antena 3	
Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Jesús Álvarez Cervantes	María Escario	Xavier Bonastre	Imma Pedemonte	Raúl Gamonal	//	J.J. Santos	Lola Hernández
Salvador Martín Mateos	//	//	Pilar Calvo	Ramón Fuentes	//	Javier Alba	//
Sergio Sauca	//			Jesús María Pascual	//	Jose Antonio Luque	//
						Manu Sánchez	//
						Óscar Castellanos	//

Gràfic 3

Anàlisi. Presència de les periodistes esportives als informatius diaris de TV (2004)

Les dades de l'any 2000, evidenciaven aquesta falta d'equitat entre homes i dones – sempre en l'espai dels informatius diaris- en aquests canals de TV. Malgrat això, a la temporada de 2004, les estadístiques continuen desfavorint a les dones com a professionals de l'àmbit. I és que, TV3 és l'única oferta televisiva que durant el 2004 augmenta la presència del sector femení en les seccions esportives dels seus telenotícies. En concret, una presència femenina del 66,6% enfront del 33,3%

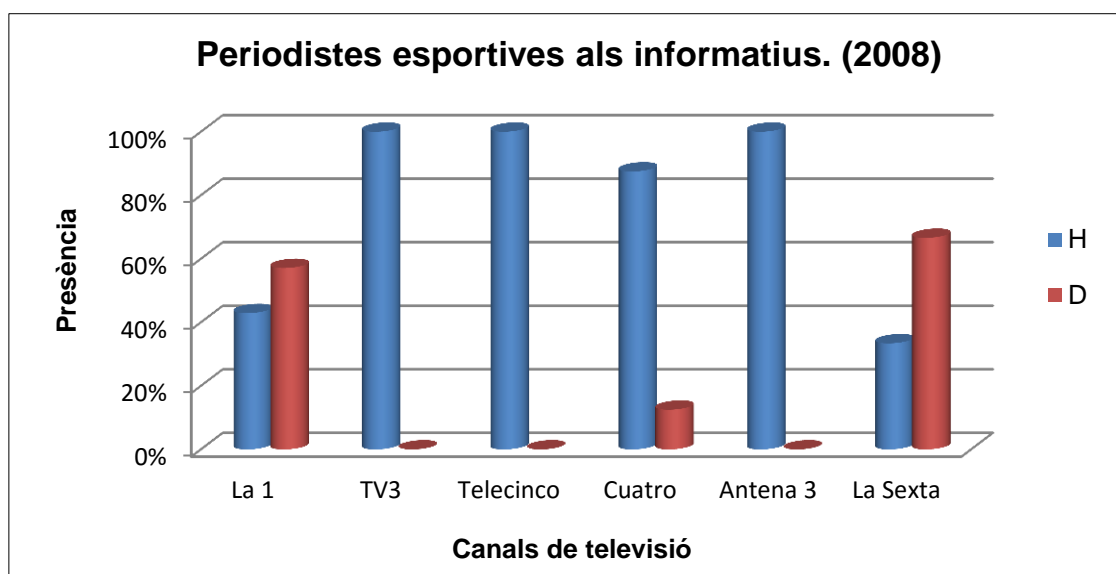
periodistes esportius homes. Per contra, La 1 continua apostant per una major presència del sector masculí en aquesta secció amb el 75%, enfront del 25% de les dones. D'altra banda, Telecinco continua apostant per l'home a l'hora de transmetre l'última hora esportiva, i inclús augmenta la seva presència fins al 100%. En altres paraules, tots els presentadors de les seccions esportives dels informatius del canal són homes.

Per últim, Antena 3 canvia el seu rol. Si l'any 2000 la presència femenina i masculina era igualitària, al durant els pròxims anys no es continua respectant. I és que, el 2004 la presència masculina suma un 83, 4% enfront del 16.6% de dones. Unes dades, que mostren una vegada més aquesta desigualtat pel que fa a la presència femenina com a comunicadores diàries dels esports.

Taula 12

Presentadors/es - secció esports (2008)											
La 1		TV3		Telecinco		Cuatro		Antena 3		La Sexta	
Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Jesús Cervantes	Maria Escario	Artur Peguera	//	J.J. Santos	//	Nico Abad	Esther Cervera	Javier Alba	//	Óscar Rincón	Carlota Reig
Marcos López	Silvia Barba	Josep Maria Farràs	//	Jesús Pascual	//	Manu Carreño	//	J. Antonio Luque	//	Antonio Esteva	Maria Martínez
Sergio Sauca	Marta Solano			Ramón Fuentes	//	Manolo Lama	//	Manu Sánchez	//	//	Sandra Sabatés
//	Desireé Djambo					Luis García	//	Óscar Castellanos	//	//	Sara Carbonero
						Ricardo Reyes	//				
						Juanma Castaño	//				
						Ramón Pindado	//				

Gràfic 4

Anàlisi. Presència de les periodistes esportives als informatius diaris de TV (2008)

Si entre els anys 2000 i 2004, a desigualtat en la presència de les periodistes esportives als informatius era un fet, al 2008 la problemàtica augmenta a TV3 –canal on fins al moment hi havia una igualtat de gènere i inclús les dones augmentaven la seva presència-, Telecinco, Antena 3 i Cuatro. No obstant això, La 1 deixa de banda la poca inclusió de les dones com a periodistes esportives d'aquest espai i se suma a La Sexta –la primera emissió de la qual fou el 2006- i a la consegüent inserció de dones en aquest àmbit.

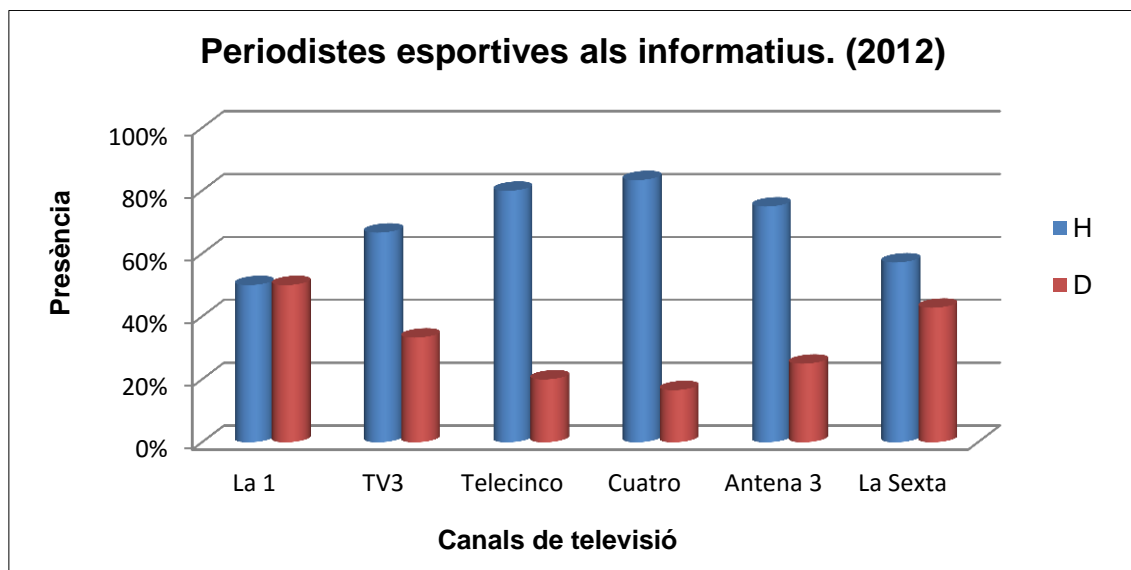
Mentre que la cadena pública estatal, La 1 augmenta la incorporació femenina fins a un 57,1%, La Sexta va més enllà. La nouvinguda aposta per la imatge femenina en les seves seccions esportives, que arriba al 66,6%; superant així el percentatge numèric representat pels homes (33,4%). En contrapartida, però, TV3, Telecinco i Antena 3 opten per prescindir de les dones a la secció esportiva i augmenten a presència masculina fins al 100%. Un percentatge semblant, encara que no idèntic del canal Cuatro –creat l'any 2005- amb una presència masculina del 87,5% enfront del solitari 12,5% restant, conformat per dones.

Per tant, rere aquestes dades estadístiques, queda clar que la desigualtat de gènere persisteix durant el 2008, tot i una major entrada de dones que es volen dedicar al món del periodisme esportiu, en concret a La Sexta; un canal fresc i innovador que en aquells moments dóna un gir a l'estandardització, de les seccions esportives dels informatius, amb una major incidència numèrica de dones.

Taula 13

Presentadors/es - secció esports (2012)											
La 1		TV3		Telecinco		Cuatro		Antena 3		La Sexta	
Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Jesús Cervantes	María Escario	Artur Peguera	Marta Bosch	J.J Santos	Sara Carbonero	Manolo Lama	Lara Álvarez	Manu Sánchez	Ainhoa Arbizu	Óscar Rincón	Carlota Reig
Sergio Sauca	Desireé Djambo	Àlex Castells	//	Jesús M. Pascual	//	Luis García	//	Javier Alba	//	Guillermo Moreno	Marta Diezhandino
Nico de Vicente	Marta Solano			Ramón Fuentes	//	Juanma Castaño	//	Óscar Castellanos	//	Javier Gómez	Susana Guasch
				Marco Rocha	//	Ricardo Reyes	//			Antonio Esteva	//
						Nico Abad	//				

Gràfic 5

Anàlisi. Presència de les periodistes esportives als informatius diaris de TV (2012)

Pel que fa el 2012, la situació de les periodistes esportives empitjora per moments. La poca presència que s'havia aconseguit en els anys anteriors a través de canals com La Sexta, i inclús alguna millora per part de La 1, es va perdre. De les sis ofertes analitzades, solament La 1 és el canal que continua amb l'equitat presencial dels dos sectors, el masculí i el femení amb un percentatge del 50% per cadascun d'ells.

No obstant això, la inserció femenina a la resta de les cadenes -TV3, Telecinco, Cuatro i Antena 3- tot i millorar el seu percentatge, continua en un nivell numèric inferior al dels homes.

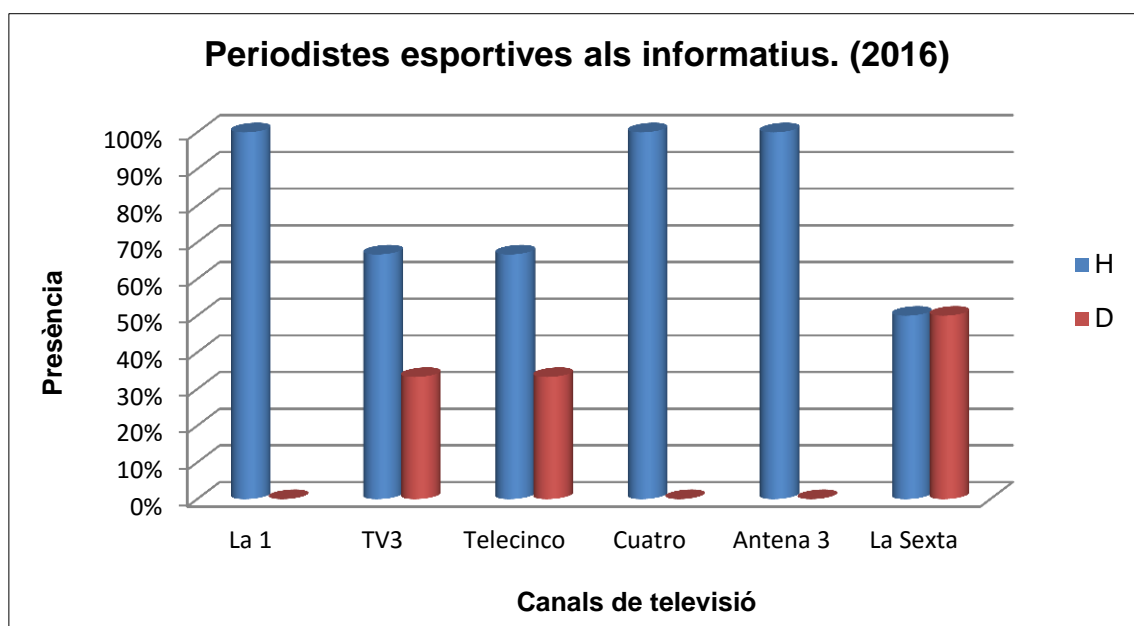
El canal públic català, TV3, incorpora a un 33,3% de dones als informatius esportius de les diferents edicions front un elevat 66,7% d'homes. Pel que fa a Telecinco, Cuatro i Antena 3, la presència del sector femení millora, però continua en la desigualtat. Telecinco amb un 80% d'homes i un 20% de dones, Antena 3 amb 75% d'homes i un restant 25% de dones i finalment Cuatro, una cadena jove però que manté la presència masculina per sobre de la femenina, amb un minoritari 16,6% del total.

Per acabar, La Sexta, que es va incorporar l'any 2006 com la novetat de la graella televisiva i que a més, va apostar fort per la presència femenina en les seccions esportives, com s'ha observat anteriorment. No obstant això, durant el 2012, les dones van disminuir, encara que en menor mesura, la seva presència a la cadena "verda" fins a un 42,8% enfront dels homes (57,2%).

Taula 14

Presentadors/es - secció esports (2016)											
La 1		TV3		Telecinco		Cuatro		Antena 3		La Sexta	
Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Jesús Cervantes	//	Artur Peguera	María F. Vidal	J.J. Santos	Rebeca Haro	Nico Abad	//	Javier Alba	//	Óscar Rincón	Carlota Reig
Marc Sala	//	Francesc Sòria	//	Pablo Pinto	Lidia Camón	Manolo Lama	//	Manu Sánchez	//	Josep Pedrerol	María M.
Sergio Sauca	//			Jesús Pascual	//	Luis García	//	Óscar Castellanos	//		
Roi Groba	//			Matías Prats	//	Ricardo Reyes	//				
Marc Martín	//					Juanma Castaño	//				
Arsenio Cañada	//										

Gràfic 6

Anàlisi. Presència de les periodistes esportives als informatius diaris de TV (2016)

Arribem amb aquest gràfic al present més actual, l'any 2016 i una època que per al moment, i si no canvien els patrons, continua amb la desigualtat entre homes i dones en el món del periodisme esportiu, en concret als informatius diaris.

De la mateixa manera que anys anteriors, els canals de televisió analitzats han dut a terme canvis, respecte als presentadors, en les seves seccions esportives dels telenotícies. Malgrat, aquests canvis han mantingut la mateixa regla de desigualtat sobre les dones enfront del sector masculí. Solament, La Sexta ha millorat en aquesta problemàtica de gènere, igualant la presència de dones i homes com a presentadors dels informatius d'esports –amb un 50% per cadascun-.

D'altra banda, la resta de cadenes, lluny de seguir les passes del canal més jove dels analitzats, tornen a disminuir i inclús a prescindir –tres d'elles- de la incorporació de periodistes esportives en la secció d'esports. Telecinco i TV3 tornen a creure en el sector masculí, per sobre del femení en les informacions esportives diàries; amb una presència del 66,7% d'homes i un resultant 33,3% de dones.

Per la seva banda, La 1, Cuatro i Antena 3, destaquen per la no incursió del sector femení en aquesta secció. I és que totes tres cadenes, obvien a les dones com a comunicadores de l'última hora dels esports a les diferents edicions dels seus informatius, amb un percentatge del 100% representat i presentat per homes.

A més de la desigualtat evident que existeix en aquests espais esportius, cal destacar una altra informació d'aquesta anàlisi i evolució des de l'any 2000 fins a l'actualitat. És evident que han hagut anys i temporades en què les dones han arribat a un nivell presencial equitatiu als homes i inclús en alguns moments han augmentat la seva presència per sobre del sector masculí, en alguns dels canals de TV analitzats. No obstant això, la tendència correspon a la no incursió de les dones com a periodistes esportives en els informatius, durant aquests setze anys analitzats de forma prorratejada.

Cal destacar però, l'augment de les periodistes esportives en la seva totalitat després de l'any 2008. Periodistes com Sara Carbonero, Susana Guash, Carlota Reig, Marta Solano o Desireé Ndjambo van iniciar i continuen, la majoria d'elles, formant part d'aquesta segona generació esmentada. Un augment de dones en aquest sector, entès com a masculí, que segons la periodista esportiva ¹¹Raquel Mateos entrevista que ha sorgit com a conseqüència de "la proliferació de mitjans i suports, ja que abans no hi havia tantes cadenes de televisió. A més coincideix en una època on hi ha més dones periodistes que han mostrat interès per l'esport".

Per tant, tot i la desigualtat de gènere latent en les seccions esportives dels informatius generals, és cert que hi ha hagut una evolució important i positiva respecte a les periodistes esportives, dintre del sector femení, les quals han augmentat la seva incursió al món del periodisme esportiu respecte les pioneres corresponents a la primera generació. Les mateixes que es situaven en una minoria numèrica front els homes, molt superior que en l'actualitat.

La desigualtat de gènere, però no es limita solament als informatius diaris de cadascuna de les cadenes analitzades. Aquesta desigualtat de gènere pel que fa a la presència de les periodistes esportives a la pantalla, arriba també als diferents programes esportius –englobats la majoria d'ells als canals temàtics esmentats anteriorment-. A més, de la poca presència d'aquestes –periodistes esportives- als esdeveniments esportius en directe, com partits de futbol o els grans premis de motociclisme (Moto GP) i automobilisme (Fórmula 1). Cito aquests últims espais esportius perquè també formen part de la programació regular de dues de les cadenes analitzades al principi d'aquest apartat: Telecinco i TV3, respectivament.

¹¹ Annexos: Entrevista completa a la periodista esportiva Raquel Mateos

En el cas dels programes esportius de cadascuna de les cadenes temàtiques esportives en obert: Teledeporte, Esport 3, Real Madrid TV i Barça TV, juntament amb Mega –d’Atresmedia-, les periodistes esportives ocupen una escassa presència vers els homes, que conformen la major part de la plantilla que desenvolupa el seu treball davant de la pantalla. En aquests tipus de programes, però, realitzar una anàlisi més acurada com en el cas dels informatius diaris, és encara més complex. A excepció del presentador o presentadors principals de cada espai, els tertulians i col·laboradors d’aquests no són sempre els mateixos.

Encara que, després d’observar els diferents programes esportius de 2016, recopilats a la taula 7 durant una setmana, queda evidenciat que la incursió de la periodista esportiva o col·laboradora especialitzada en aquest àmbit no es manté al mateix nivell que la de l’home.

Per tal d’escenificar aquest fet i problemàtica, que ja també es presentava als informatius diaris, he escollit dos programes especialitzats en esports de cadascun dels canals temàtics establerts anteriorment: ‘Conexión Teledeporte’ i ‘Estudio Estadio’; ‘Esport Club’ i ‘Efectivament’, ‘Informativo Real Madrid’ i ‘La Tertulia’; ‘Notícies Barça’ i ‘El Marcador’; i finalment –per part de Mega- ‘El Chiringuito de Jugones’. A través de les taules següents (de la temporada 2015/2016), es representa el grau presencial d’homes i dones periodistes de cada espai, desenvolupant el perfil de presentador, sigui principal o secundari:

Taula 15

Presentadors – programes esportius. 2016 (Espanya)				
Teledeporte		Esport 3		Mega
Conexión Teledeporte	Estudio Estadio	Esport Club	Efectivament	El Chiringuito
Marc Martin	Juan Carlos Rivero	Xavier Valls	Lluís Canut	Josep Pedrerol
Montse Busquets	Graciela Álvarez			

Presència dels presentadors, homes i dones, als programes esportius determinats

Presentadors – programes esportius. 2016 (Espanya)

Real Madrid TV		Barça TV	
Informativos	La Tertúlia	Noticies Barça	El Marcador
Noemí Fernández	David Álvarez	Cristina Collado	Mario Robert

Presència dels presentadors, homes i dones, als programes esportius determinats

Primerament, pel que fa als periodistes del sector masculí i femení amb el càrrec de presentador/a, és evident que la continuïtat d'aquesta desigualtat de gènere presencial davant la pantalla que s'estableix. En el cas dels programes esportius escollits, de cadascun dels canals anteriors (Teledeporte, Esport 3, Mega), la presència d'homes i dones, solament sota el càrrec de presentador, és desequilibrat.

Encara que en programes com 'Conexión Teledeporte' i 'Estudio Estadio', els conductors de l'espai estiguin conformatos pels dos gèneres, amb Marc Martin i Montse Busquets o Juan Carlos Rivero i Graciela Álvarez, respectivament; no es pot establir la mateixa igualtat numèrica dels dos sectors als altres espais especialitzats. I és que, en el cas d'Esport 3, cap dels seus dos programes esportius analitzats té la presència d'una periodista com a conductora i presentadors dels mateixos. En el seu lloc, pels espais esportius de 'Esport Club' i 'Efectivament', opta per Xavier Valls i Lluís Canut a l'hora de desenvolupar aquesta feina.

D'altra banda, el canal temàtic –encara que no solament esportiu- Mega, del grup de comunicació Atresmedia, segueix les mateixes pautes que la cadena pública catalana. En la seva única oferta esportiva, 'El Chiringuito de Jugones', el presentador és en Josep Pedrerol –també presentador de 'Jugones', una secció que substitueix als informatius esportius del migdia de La Sexta-.

En la seva part, però, altres canals temàtics com Real Madrid TV i Barça TV mantenen una igualtat al nivell de Teledeporte, en alguns dels seus programes. Pel que fa al primer, l'espai dedicat al conjunt madrileny, Noemí Fernández actua com a única presentadora de l'espai informatiu i David Álvarez desenvolupa la mateixa feina però, en el programa anomenat 'La Tertúlia'. Per últim, el segon d'aquests canals, Barça TV –que s'encarrega de l'última hora del conjunt blaugrana- exposa a Cristina Collado com a presentadora principal i única de les 'Notícies Barça' i per la seva part, a Mario Robert com a conductor del programa 'El Marcador'.

Per tant, encara que els canals temàtics de dues de les grans entitats esportives d'Espanya intenten mantenir la igualtat de gènere, en relació –això si- al grau numèric i presencial entre homes i dones com a conductors dels seus espais, altres ofertes més convencionals no segueixen el mateix patró.

Com es pot observar, a través de la taula 10, Teledeporte és l'única de les cadenes temàtiques que té una incursió de la dona com a presentadora més igualitària. Mentre que, Esport 3 i Mega opten per una major presència, en aquest càrrec, dels periodistes esportius masculins. En definitiva, el càrrec de presentador/a, pel que fa a les seccions esportives, continua essent desigual tant als informatius diaris com als programes més especialitzats, on pot ser, hi hauria d'haver més oportunitats.

No obstant això, la qüestió no queda aquí, sinó que s'extralimita a l'espai de tertulians i col·laboradors regulars –encara que no fixes- d'aquests mateixos programes esportius. I és que, si la desigualtat presencial pel que fa al càrrec de presentador/a en aquests espais és acusat, el fet de ser periodista esportiva, també té la seva complexitat sota el càrrec de tertuliana. En aquest cas però, és molt més complex dur a terme una anàlisi específica de quin nombre de col·laboradors masculins i col·laboradores femenines hi participen, ja que com he esmentat no és un treball estable, com si és el de presentador.

Els tertulians de cadascun dels programes esportius, en els que s'estableixen debats o polèmiques, van variant i no sempre són els mateixos. Per aquest motiu, vaig decidir escollir una setmana del mes de febrer de 2016, per tal d'observar quin grau presencial conformaven els dos sectors, el masculí i el femení en aquests tipus d'espais. Sense tenir en compte, en aquest apartat, el perfil, paper, importància, rellevància o tipus d'informació que desenvolupa i transmet cadascun dels professionals.

Pel que fa a Teledeporte, en concret els espais esportius escollits (Conexión Teledeporte i Estudio Estadio), la desigualtat és acusada. Al primer dels programes no hi ha tertulians, ja que és un espai on es resumeixen els esdeveniments esportius però sense entrar en l'espectacularitat o el grau d'entreteniment més extens que et pot aportar una tertúlia, en aquests casos. No obstant això, en el segon dels casos – 'Estudio Estadio'- aquesta falta d'equitat si està present. Mentre que el corresponent debat sobre l'última hora esportiva del dia o de la jornada es complementa amb cinc o sis tertulians, aproximadament; solament un d'ells és una dona, la Blanca Bernabé –la qual exposa la seva opinió dels fets front una majoria d'homes-.

Per contra, els altres col·laboradors es conformen per les veus de Siro López, Ramón Fuentes o David Sánchez, entre altres.

Seguidament, al territori català passa el mateix. 'Esport Club' i 'Efectivament' incorporen més homes que dones a la seva plantilla de tertulians. El programa presentat per Xavier Valls es conforma majoritàriament per la col·laboració masculina amb Xavier Torres, Jordi Ramos, Oriol Vidal o Jordi Grau; les dones que s'incorporen són la Gemma Martos i l'Helena Condis. Per la seva part, el programa 'Efectivament' de Lluís Canut, compta amb l'opinió de Laura Aparicio, la Mónica Palenzuela o la Gemma Soler. Sempre, això sí, amb una majoria molt superior d'homes (Xavier Bosch, Julio Salinas, Jose Maria Bakero), ja que les tertulianes esmentades no es concentren en un sol dia. És a dir, si en un programa es conforma per la presència de sis col·laboradors, solament una d'elles correspon al sector femení enfront de la resta. No obstant això, s'ha de destacar també, que en aquests dos espais sempre hi ha la col·laboració d'una periodista esportiva, encara que en minoria.

En tercer lloc, pel que a al programa que emet actualment Mega –'El Chringuito de Jugones'- la presència de la periodista esportiva no és el seu fort. La tònica del programa, de la seva tertúlia, és la d'estar format per una opinió majoritàriament masculina. Irene Junquera i Carme Barceló o Cristina Cubero són les periodistes esportives que apareixen en aquest espai, front una majoria considerable d'homes entre els quals es trobem Tomas Roncero o Siro López, entre altres. De la mateixa manera que succeeix amb els programes d'Esport 3, la presència femenina no acostuma a centrar-se en un sol programa. És a dir, en poques ocasions hi ha la col·laboració de més d'una periodista en un sol programa.

Per últim, els programes dels canals temàtics del F.C Barcelona i Reial Madrid, segueixen els passos dels anteriors. Per exemple, a El Marcador podem trobar la presència de Laura Aparicio, entre les poques dones periodistes col·laboradores. Pel que fa a La Tertúlia, de Real Madrid TV, les opcions són nul·les pel sector femení. I és que, de tots els col·laboradors setmanals (Miguel Ángel Muñoz, Jesús Alcaide, Melchor Ruiz, entre altres) no s'ha trobat incorporada a cap dona entre aquests.

En resum, la desigualtat presencial i numèrica de les dones periodistes esportives front els homes –de la mateixa professió i especialització- segueix present a la TV. No és un problema del passat, de les èpoques on les pioneres d'aquest àmbit començaven a forjar-se com a tal i a introduir-se en aquest mitjà de comunicació.

És un conflicte actual i que no es limita al càrrec de presentador/a dels esports -sigui als informatius o als programes especialitzats- sinó que arriba al grau d'opinió de les periodistes esportives, que han de veure com el sector masculí té el poder numèric.

8. Perfil de les periodistes esportives a la TV

A partir de l'anterior capítol ha quedat constància de la desigualtat, encara avui dia. Que existeix entre els homes i les dones, en concret entre els periodistes esportius de cada sector genèric classificat en els seus corresponents càrrecs o feines a desenvolupar a la televisió. No obstant això, la falta d'equilibri en un i l'altre gènere, pel que fa a l'especialització esportiva, no es manté solament en relació al càrrec de cadascun dels professionals.

Entren en joc altres termes i conceptes com la importància, la imatge, l'estereotip i el rol de cadascun dels periodistes. En definitiva, el perfil estandarditzat de les periodistes esportives enfront dels professionals del mateix àmbit, però classificats en el sector masculí.

8.1 El rol de les periodistes esportives

La desigualtat de gènere al periodisme esportiu a la TV, no solament s'observa pel nombre de periodistes esportives que treballen en pantalla, que desenvolupen la seva feina als diferents programes i seccions esportives del mitjà de comunicació concret. Aquesta perspectiva es complementa amb el paper que cadascuna d'aquestes periodistes desenvolupen diàriament o durant la seva presència en "escena". El que en un principi pot semblar més evident és el concepte de "quantitat". Malgrat això, s'observa més enllà i si es problematitza la manera de fer i el contingut informatiu que protagonitzen les professionals en esports, la desigualtat queda contrastada.

Continuaré amb els mateixos programes esportius analitzats, per tal d'establir una continuïtat en l'estudi i establir una connexió analítica de principi a final. Encara que, també esmentaré altres esdeveniments –en directe- de les corresponents cadenes analitzades, com els grans premis de motociclisme o automobilisme i altres connexions i transmissions en directe relacionades amb el futbol –Champions League, entre altres exemples-.

La situació de les professionals d'aquest àmbit especialitzat es resumeix en poques paraules, que a la vegada, no evolucionen ni transmeten un canvi durant el pas dels anys i de les temporades televisives: el pla secundari, de la majoria de les professionals. En el cas dels informatius, en concret de la seva secció esportiva, el paper del presentador o presentadora –segons els casos- sempre serà principal, ja que es limiten a transmetre petites informacions resumides sobre els últims esdeveniments del dia i donar pas a les imatges que complementen a les mateixes.

En cadascun dels programes esportius esmentats, però, la periodista esportiva, tot i ser en alguns dels casos la presentadora, no dur a terme un paper principal durant el programa. En el cas de 'Estudio Estadio', per exemple, és cert que es conforma per dos presentadors –Juan Carlos Rivero y Graciela Álvarez-.

No obstant això, el paper de cadascun d'ells no és equitatiu, ja que Rivero desenvolupa el paper de presentador i conductor principal amb la corresponent presentació de la majoria de les notícies esportives i amb la mediació de la tertúlia que es fa en el mateix programa. Per contra, Graciela, amb el càrrec de segona presentadora s'encarrega majoritàriament d'elaborar enquestes dirigides als teleespectadors del programa –a través de les xarxes socials com Twitter- i com a conseqüències d'informar sobre les opinions de l'audiència que hi participa en aquestes.

Pel que fa a Esport 3 i Mega, la situació empitjora d'alguna manera, ja que en cap dels seus presentadors o conductors –principals o secundaris- apareix la incursió d'una periodista esportiva. Per tant, dins d'aquest càrrec, les dones tenen encara menys presència i cap paper o rol a desenvolupar. Cal destacar però, que en el cas de 'El Chiringuito de Jugones' (Mega), Josep Pedrerol compta amb l'ajuda d'una periodista – Laura Gadea i substituïda d'Irene Junquera-, la qual s'encarrega simplement de cercar notícies a través d'internet o també, i com no podia ser d'una altra forma, controlar les opinions de l'audiència del programa a través de les xarxes amb la secció "La voz del espectador".

En contrapartida, pel que fa a Real Madrid TV i Barça TV, la situació millora en menor mesura. I és que, les dues ofertes relacionades amb les entitats esportives, comparteixen la presència de la periodista esportiva com a presentadora única i principal dels seus espais informatius: Noemí Fernández i Cristina Collado. D'altra banda, però en el cas dels programes 'La Tertúlia' i 'El Marcador', la presència de la dona en la conducció de l'espai és inexistent, ja que tots dos espais especialitzats opten per encarregar aquest paper a l'home, amb David Álvarez i Mario Robert,

respectivament. Per últim, vull parlar i esmentar el paper també secundari i en algunes ocasions, inexistent de les periodistes esportives a altres esdeveniments en directe com retransmissions o connexions esportives: partits de futbol en competicions europees o grans premis de Fórmula 1 i Moto GP, entre els més destacats i que formen part dels canals de TV que he analitzat prèviament. En aquest apartat esportiu, on el protagonista principal és la retransmissió del fet en directe, el sector femení no té gaire presència, com mostren les següents taules, referent a la temporada 2015/2016:

Taula 17

Periodistes esportius – retransmissió en directe. 2015/2016 (Espanya)

La 1		TV3
Champions	Champions	Fórmula 1
Juan Carlos Rivero	Bernat Soler, Xavi Valls, Jordi Grau i Sergi Barjuan	Francesc de la Torre, Santi Faro, Francesc Rosés i Albert Fàbregas Laia Ferrer

Periodistes esportius, homes i dones, en la retransmissió en directe a la TV (2015/2016)

Taula 18

Periodistes esportius – retransmissió en directe. 2015/2016 (Espanya)

Telecinco		Antena 3
Moto GP	Champions Total	Fórmula 1
Nico Abad, Marco Rocha i Ángel Nieto	Manu Sánchez, Antonio Esteva, Matias Prats i Josep Pedrerol	Antonio Lobato, Pedro de la Rosa, Cristóbal Rosaleny i Roberto Brasero
Melissa Jiménez	Susana Guasch	Lucia Villalón i Laura Simón

Periodistes esportius, homes i dones, en la retransmissió en directe a la TV (2015/2016)

És evident, la desigualtat continuada cap als espais de retransmissió i informació en directe d'esdeveniments d'aquests tipus, relacionat amb el futbol o els esports de motor. I és que, si observem els periodistes i col·laboradors que conformen els equips informatius d'aquests espais, estan conformats per una majoria d'homes.

En primer lloc, pe que fa a la retransmissió dels partits de futbol relacionats amb la Champions League, el protagonista i la veu del directe està a disposició del sector

masculí. En el cas de La 1, a través de Juan Carlos Rivero –com a presentador i narrador, sempre acompanyat d'altres comentaristes també homes- i a TV3 amb la presentació de Bernat Soler (narrador del partit), acompanyat per Jordi Grau –a peu de camp- i de l'exjugador i exentrenador Sergi Barjuan com a comentarista. Per tant, en l'àmbit de la retransmissió en directe de futbol, la presència de la dona en aquests canals de TV en obert és inexistent.

D'altra banda, pel que fa a la Fórmula 1 i Moto GP –dos esdeveniments que es retransmeten a través de TV3, Antena 3 i Telecinco, respectivament- la situació varia, encara que continua essent desigual entre els dos gèneres. El canal públic de Catalunya, TV3, disposa d'un equip extens en la retransmissió i emissió dels grans premis de Fórmula 1, encara que dels seus cinc components, solament un d'ells és una dona: Al sector masculí el canal disposa de Francesc de la Torre (narrador principal), Santi Faro, Francesc Rosés i Albert Fàbregas (comentaristes). Mentre que, Laia Ferrer –com a única periodista de l'espai- s'encarrega de les entrevistes a peu de *paddock* dels diferents corredors, un paper secundari o no tant important que s'engloba en uns minuts previs i finals a la carrera.

Un patró, però que també segueix Antena 3, l'altre canal en obert que emet aquests esdeveniments, el de la Fórmula 1. La presència d'Antonio Lobato com a narrador principal i de Pedro de la Rosa, Cristóbal Rosaleny o Roberto Braseró com a comentaristes i analistes tècnics, supera de nou la presència i com no, al rol secundari de la dona. Mentre que Lucia Villalón és la reportera a peu de *paddock*, Laura Simón s'encarrega dels comentaris i missatges que els seguidors i espectadors de l'automobilisme envien a través de les xarxes socials. És a dir, un rol primari per part el sector masculí sobre l'altre menys rellevant protagonitzat per les periodistes.

Per últim, queda destacar el paper de les periodistes a Telecinco, en concret al gran premi de Moto GP, localitzats els caps de setmana –a l'igual que la Fórmula 1-. Mentre que l'equip de retransmissions es conforma per Nico Abad, com narrador principal, Marco Rocha i Ángel Nieto (amb comentaris i conceptes més tècnics i estadístics), la periodista com a tal torna a aparèixer en el paper de reportera a peu de pista. En aquest cas, era Melissa Jiménez l'encarregada de dur a terme aquesta feina. I dic era, perquè fa pocs mesos, Telecinco va decidir prescindir dels seus serveis a la Moto GP per ajustament dels pressupostos i de la plantilla, ja que el canal privat Movistar+ emet aquest any la majoria dels premis de la categoria. D'aquesta manera, Marco Rocha ha passat a ser el reporter encarregat de fer les entrevistes al *paddock*, mentre que Nico Abad i Nieto han mantingut el seu càrrec.

Per tant, una desigualtat de gènere encara latent dintre del periodisme esportiu, que afecta no solament a la presència o al nombre de treballadors, sinó al paper que desenvolupen i que representen cadascun d'ells, segons el seu gènere.

8.2 Continguts que transmeten les periodistes esportives

A banda de la presència numèrica i el paper o rol que la majoria de les periodistes esportives han de protagonitzar en pantalla, hi ha altres conceptes que presenten la desigualtat de gènere en aquest sector i àmbit professional. En aquest cas, parlo del contingut que cadascuna d'aquestes professionals transmet i comunica a l'espectador, enfront de les notícies o informacions que desenvolupa el periodista esportiu de gènere masculí.

Com succeïa amb el paper o rol de les periodistes a les seccions esportives dels informatius, el contingut que es pugui o no retransmetre a través d'aquests espais no depèn de si el presentador és home o dona, ja que es limiten a llegir les notícies i l'última hora a través d'un *teleprompter*. Per tant, en aquests casos no hi ha lloc a la desigualtat entre gèneres. Siguis home o dona has de transmetre el mateix, sense cap tipus d'alteració. És a dir, et diguis Rebeca Haro o J.J Santos –Telecinco- hauràs de dur a terme el mateix treball informatiu.

El mateix passa amb les reporteresses dels diferents esdeveniments esportius en directe com partits de futbol o els esports relacionats amb el motociclisme com Fórmula 1 o Moto GP. Les entrevistes que puguin fer als diferents jugadors o conductors seguiran les mateixes pautes –en la seva majoria de vegades- sense tenir en compte el fet de ser un o una periodista. He de destacar, però, que el contingut o la informació transmesa per part dels dos gèneres en aquests espais no té res a veure, amb el rol i el paper que cadascun d'ells solen desenvolupar, i que he esmentat a l'anterior apartat.

Aquesta igualtat pel que fa als continguts informatius, però, no passa als altres espais esportius –en la seva majoria-, com és el cas dels programes especialitzats en l'àmbit. Les presentadores d'aquests formats –en el cas que hi hagi- no solen desenvolupar un paper principal, i si ho fan, estaran la majoria de les vegades acompanyades d'un home, d'un altre periodista del sector masculí. Hi ha excepcions, és cert, com les que he comentat sobre Real Madrid TV i Barça TV, on el rol de presentador–principal i únic- dels seus informatius, el dur a terme una dona. També, excepcions a programes com 'Hat-trick Espanyol' (Esport 3).

Un espai dedicat a aquest equip català que condueixen Raquel Mateos i David Balaguer en igualtat de condicions. És evident, però, que aquestes dues, són situacions minoritàries.

Pel que fa a aquests espais especialitzats, el conductor del mateix –un home- sol estar acompanyat també d'una periodista però amb un rol i en un pla secundari, que com a conseqüència també desenvoluparà un contingut amb les mateixes característiques. Per resumir aquest concepte posaré alguns dels exemples que trobem al panorama televisiu esportiu actual, sempre referint-me als programes o espais ja analitzats durant els anteriors capítols. Escolliré un programa esportiu de cadascuna de les cadenes convencionals, que a la vegada formen part dels tres grans grups de comunicació espanyols: 'Estudio Estadio' (Teledeporte), 'Efectivament' (Esport 3) i 'El Chiringuito de Jugones' (Mega).

En el primer dels casos, 'Estadio Estadio' està conduït –segons l'oferta- per dos presentadors, Juan Carlos Rivero i Graciela Álvarez Lobos. Com no podia ser d'una altra manera, Rivero és l'encarregat de conduir en la majoria dels moments el programa –per no dir en la seva totalitat- i de ser el mediador dels diversos debats que es duen a terme, a més de la presentació de les diferents notícies.

En definitiva, la majoria del contingut esportiu passa per les seves mans, la qual cosa fa reflexionar sobre quin contingut quedarà a l'abast de Graciela, de la segona presentadora del programa. La resposta és evident: la segona presentadora, des d'un paper secundari, s'encarrega dels continguts menys importants i rellevants, que passen per informacions sobre algunes estadístiques, sobre algunes imatges dels diferents esdeveniments esportius –sobretot de futbol- i sobretot, s'encarrega de supervisar els comentaris i opinions dels espectadors del programa.

En el segon dels casos, la diferencia comença per l'encarregat de la conducció i presentació del programa, en singular; ja que hi ha solament un periodista que desenvolupa aquesta tasca: Lluís Canut. En aquest cas, hi ha un contingut que és el de la presentació de les notícies i el de mediador de les tertúlies que recauen sobre Canut, de la mateixa manera que succeïa amb Rivero a Teledeporte. No obstant això, a les tertúlies si apareix alguna de les periodistes esportives més reconegudes en l'àmbit català com Laura Aparicio o Monica Palenzuela, entre altres.

Com passava amb les presentadores dels informatius esportius o les reporteres, aquests espais son difícils d'analitzar. I és que tant la Laura com la Mònica duen a terme una tasca opinativa dels últims fets esportius destacats, front altres opinions -del sector professional masculí-.

Per tant, el contingut que cadascuna d'elles transmeti a l'espectador és propi i sense cap tipus de patró o guió, la qual cosa provoca que la presència o el paper –a causa de la minoria numèrica- no siguin equitatius, però que el contingut si englobi aquesta característica. Per últim, tenim al mític programa de televisió 'Chitinguito de Jugones' que ha passat per diverses cadenes com La Sexta o Neox, per finalment incorporar-se al canal temàtic Mega.

Aquest tercer exemple, segueix les passades de l'oferta de Teledeporte. I és que, manté com a presentador principal i únic a Josep Pedrerol, però amb l'ajuda, si es pot definir d'aquesta manera, d'una periodista esportiva que podríem entendre com a segona presentadora però que –a la pràctica- no ocupa aquest paper ni molt menys. Mentre que Pedrerol presenta les notícies de la jornada, fa de mediador als debats esportius de l'espai i moltes de les vegades, desenvolupa una editorial pròpia sobre alguna informació destacada; la “segona presentadora” del programa -actualment Laura Gadea i sentenciada com “La nueva chica Pedrerol”- es limita a comentar, com en altres casos, les opinions i missatges de l'audiència d'aquest espai esportiu. D'altra banda, pel que fa als tertulians i comentaristes, siguin periodistes del sector masculí o femení -en una minoria amb la presència de Carme Barceló, Cristina Cubero o Irene Junquera- el contingut es desenvolupa a través de la opinió encertada o no de cadascun dels col·laboradors, com ocorre al programa 'Efectivament'.

Després d'aquests tres exemples, és evident que a més d'una presència numèrica i un paper i rol minoritaris, les periodistes esportives han de lluitar amb la poca rellevància dels continguts que defensen, molt patent en el cas de les segones presentadores en alguns dels programes esportius del panorama espanyol. Una problemàtica que esmenta l'autor Rafel Vega Jiménez a *Mujer, deporte y comunicación. La periodista Deportiva y su acceso al ejercicio profesional de la actividad*. Segons Vega, “en los programas e informativos deportivos no hay mujeres entre los conductores, y si las hay, suelen aparecer dando temas intrascendentes”. No obstant això, no és una problemàtica aïllada, sinó que conflueix amb un altre terme més, el de la imatge i per tant el que podríem englobar en el mot “Estereotip”. (Vega, 2012, pàg. 8)

8.3 Estereotips

Segons el portal web de la ¹²RAE, la paraula “estereotip” es defineix com la: “Imagen o idea aceptada comúnmente por un grupo o sociedad con carácter inmutable”. En aquest cas, la imatge es relaciona no solament amb el físic i la bellesa del professional que transmet una informació a través de la televisió, sinó que també té a veure amb la generació, i per tant l'edat, de cadascun d'aquests professionals.

No obstant això, com era d'esperar aquests conceptes recauen amb una major força sobre el sector femení enfront del masculí, on la imatge no és tan important a l'hora de posar-se davant d'una càmera. Una afirmació, aquesta última, reforçada per les reflexions de diferents autors que han escrit sobre aquest factor i aquesta nova problemàtica, dintre de les ja existents i esmentades anteriorment. Segons l'autora i professora de la Facultat de Periodisme de la UAB, Juana Gallego Ayala, a través de la seva publicació *La prensa por dentro. Producción informativa y transmisión de estereotipos de género*, els mitjans de comunicació són “los instrumentos fundamentales para la transmisión de valores estereotipados y patriarcales sobre las mujeres y los valores femeninos”. (Gallego, 2002, pàg. 23)

Partint d'aquesta base exposada per Gallego Ayala, hem centraré en el mitjà televisiu com a màxim exponent d'aquesta estereotipació femenina, ja que a més d'informació i espectacle, “la televisió també és imatge”, tal com defensa la periodista esportiva Imma Pedemonte. Un concepte, que també vaig tractar amb la professora ¹³Gallego en una entrevista. La docent, va destacar a la televisió com el mitjà més estereotipat del panorama periodístic, per sobre de la premsa o la ràdio. A més, va exposar que el fet de tenir una bona presència i en termes més col·loquials, ser una periodista jove i bella, es presenta com a una “condición sine qua non” en aquest mitjà de comunicació.

Després d'aquest conjunt de reflexions, és evident que la imatge i l'estereotip de bellesa i joventut juga un paper molt important a la televisió. De la mateixa manera que és evident, que a cadascun dels espectadors ens agrada informar-nos de l'última hora de la mà d'un o d'una periodista amb bona presència. Malgrat tot, el que vull destacar és que en el cas de les dones no n'hi ha prou amb una bona presència, sinó que es va més enllà.

¹² Portal online del diccionari de la RAE: <http://dle.rae.es/?id=GgSjqfE>

¹³ Annexos: Entrevista completa amb l'autora i professora de la Facultat de Comunicació de la UAB, Juana Gallego Ayala.

En aquests últims anys, la periodista esportiva a la TV segueix uns cànons establerts i estandarditzats, que es conformen per la bellesa física i també pel concepte generacional, és a dir, la joventut de cadascuna d'elles –una situació exposada i recriminada per la periodista esportiva catalana Isabel Bosch-. Unes “condicions” televisives que no afecten de la mateixa manera als dos gèneres, la qual cosa torna a provocar la desigualtat entre aquests. Una falta d'equitat que sobrepassa la professionalitat i l'habilitat a l'hora de desenvolupar la teva tasca com a periodista esportiu/va.

Un concepte, a més, que ha augmentat en els últims anys; amb la incorporació de les periodistes que anteriorment he englobat en una segona generació de la professió esportiva femenina. Periodistes esportives com Sara Carbonero, Lara Álvarez, Desireé Ndjambo, Carlota Reig, Lucia Villalón, Susana Guasch o Melissa Jiménez, entre moltes altres professionals, que tenen unes característiques en comú: la bellesa física -amb una perfecta constitució- i la seva joventut, la majoria d'elles entre els 23 i 35 anys, aproximadament.

Moltes de les esmentades, a més, es troben o s'han trobat exposades no solament per la seva professió en l'àmbit esportiu, sinó que també han sigut reconegudes per les seves relacions sentimentals amb importants esportistes. Per exemple, la relació entre Sara Carbonero i Iker Casillas (exporter del Reial Madrid), Melissa Jiménez i Marc Bartra (jugador del FC Barcelona) o Lucia Villalón i “Chicharrito” (exjugador del Real Madrid i actual davanter del Bayern Leverkusen).

Per contra, aquesta imatge tipificada que es manté en la televisió sobre el sector femení, i en concret sobre les periodistes esportives, no adquireix el mateix protagonisme sobre el gènere masculí. En aquest cas, hi ha una gran varietat de personalitats i professionals que no segueixen un patró, i molt menys, cànon establert relacionat amb la bellesa o l'edat. Per exemple, en el cas de les seccions esportives dels informatius diaris trobem a professionals amb una bona presència davant de la càmera, però no necessàriament amb una bellesa estereotipada, un físic atractiu o dintre d'una generació concreta, com sí passa amb les dones. Podem trobar des de presentadors d'un tipus de generació com J.J Santos, Manu Carreño, Sergio Sauca o Jesús Maria Pascual, fins altres més joves com és el cas de Óscar Castellanos, Ricardo Reyes o Àlex Castells.

En definitiva, mentre que en el cas dels periodistes esportius del sector masculí el que prima principalment és la seva professionalització en l'àmbit, en aquest cas esportiu; en el cas de les dones periodistes no és ben bé així.

A més de donar importància a les seves habilitats i competències professionals sobre els esports, es té en compte un grau més amb el que no han de lluitar els homes: la bellesa femenina, estandarditzada i estereotipada a través del físic i de l'edat, un concepte que condiciona i molt a les professionals d'aquest mitjà de comunicació.

Les periodistes que es volen especialitzar en el món dels esports, en concret al mitjà o format televisiu determinat, tenen al seu davant un complex camí i recorregut pel simple fet de ser dona, pel simple fet de pertànyer al gènere femení. Un sector, encara avui dia discriminat en el món esportiu i al periodisme especialitzat en aquest àmbit com es pot observar a través de l'anàlisi anterior; passant per termes com la presència i evolució numèrica de les periodistes esportives a la TV fins a les problemàtiques del perfil, el rol, el paper i el contingut que cadascuna d'elles representen i transmeten davant la pantalla.

Encara avui dia, encara que en menor mesura que en èpoques anteriors, és notícia que una dona es dediqui i s'especialitzi en els esports i que sigui una periodista la que transmeti els esdeveniments d'actualitat esportius. Aquest és el conflicte que engloba tots els altres específics, aquesta manca de normalitat i quotidianitat que encara falta en aquesta especialització del periodisme. Ja ho deia la periodista esportiva ¹⁴Paloma del Río, l'any 2012, durant una de les seves entrevistes a Desireé Ndjambo i Jose Maria García –recollida a la revista “Periodistas” de la FAPE: “Espero que llegue un día en que las mujeres periodistas dedicadas al deporte ya no seamos noticia, porque estemos en igualdad de condiciones laborales y profesionales que nuestros compañeros masculinos”. (FAPE, 2012, pàg. 28)

Una reflexió, per part de Paloma Del Río, que resumeix a grans trets el que les periodistes esportives esperen i desitgen en un futur, si pot ser més pròxim que llunyà. A més de la reflexió de la periodista esportiva, però, hi ha altres canvis que haurien de donar-se per tal d'aconseguir una major igualtat de gènere en el periodisme esportiu. Per exemple, el fet que la periodista esportiva sigui notícia per les seves relacions personals o sentimentals amb algun personatge públic -esportistes, en la seva majoria- com els casos de Sara Carbonero o Melissa Jiménez, entre altres. O el fet, que aquestes professionals destaquin pel seu físic i imatge a la pantalla. Conceptes que no ajuden a una equitat entre homes i dones.

¹⁴ Entrevista de Paloma del Río “Tiempo de Mujeres” (2012): <http://www.apmadrid.es/images/stories/Periodistas30.pdf>

Per tant, el camí cap a la igualtat en aquest sector laboral, ha de conformar-se –entre altres conceptes- sota la premissa de què les periodistes esportives han de ser notícia i per tant, ser conegudes i reconegudes, per la professió que desenvolupen, per les seves habilitats en l'àmbit i per la seva tasca periodística.

9. Conclusions

Aquest estudi sobre la presència i l'evolució de les periodistes esportives en aquests últims anys -juntament amb els aspectes secundaris que tota aquesta incursió femenina engloba- queda protagonitzat per la desigualtat de gènere que encara avui dia, i com he pogut contrastar, existeix al periodisme esportiu en la televisió.

Abans de dur a terme aquest treball i anàlisi, vaig pensar en les hipòtesis que m'he plantejat al llarg dels quatre anys de carrera i que van ser la font d'inspiració per tal de dur a terme aquest treball. I és que, volia contrastar el meu pensament construït pel que veia, amb dades i fets. Després de l'anàlisi sobre el panorama i la situació de les periodistes esportives d'abans i ara –entre els capítols 7 i 8-, la hipòtesi sobre la desigualtat de gènere en aquest àmbit professional és tot un fet. Tot i que s'ha de destacar una major incursió del gènere femení a les seccions esportives de la TV, en detriment de la primera generació de periodistes. No obstant això, aquesta presència femenina continua essent menor a la dels homes. Un resultat que dona suport a la segona de les meves hipòtesis de treball, sobre la incursió de les dones al periodisme esportiu –com a comunicadores-, però que encara no ha arribat al nivell presencial del sector masculí.

En segon lloc, a aquesta falta d'equitat numèrica entre el sector masculí i femení en el periodisme esportiu televisiu, s'ha de sumar el paper que cadascun dels professionals representa a través de la pantalla. I és que, com definia a la tercera i última de les meves hipòtesis, el rol de la periodista esportiva no és similar al de l'home. I és que, el desplaçament de la tasca periodística de la dona a un segon pla és la característica bàsica de molts dels programes esportius de caràcter espanyol, on la periodista com a presentadora defensa un paper secundari en la seva majoria dels casos. Juntament, amb la transmissió de continguts irrelevants, en relació als esports, com informacions relatives a les opinions de l'audiència.

A més, com era d'esperar la imatge té una rellevància en la professió esportiva i com no, a la televisió. La periodista esportiva a més d'estar supeditada al rol masculí –majoritàriament a un nivell principal-, ha de tenir en compte la seva imatge i el seu

aspecte físic. Una imatge a través de la “caixa tonta” que no recau de la mateixa forma sobre els periodistes esportius d’ambdós gèneres o sectors. La periodista esportiva, ha de seguir uns patrons de bellesa establerts, relacionats amb el seu físic i edat, mentre que els seus companys de professió masculins poden obviar aquest precedent o condició i destacar totalment per la seva professionalitat.

Malgrat això, la periodista esportiva, a més de destacar per aquesta professionalitat en el mitjà i àmbit informatiu –que pel fet de ser dona pot arribar a estar en discussió-, ha de presentar una bona imatge davant l’espectador, una presència física entesa de manera molt diferent de la del sector masculí. Tres conceptes i hipòtesis, presentades a l’inici de l’estudi, que malauradament es contrasten com a vertaderes, encara avui dia. Una problemàtica, que la majoria de les periodistes que he entrevistat relacionen amb l’educació i l’evolució de la societat en general, entenent que cada pas evolutiu que doni la societat servirà per aconseguir un pas més en la igualtat entre l’home i la dona; i en aquest cas, en el mercat laboral i professió periodística especialitzada en esports.

Encara, però, que l’educació que podem rebre des de petits és molt important, els mitjans de comunicació han de saber transformar la situació cap a una igualtat plena entre gèneres. En aquest cas, com l’objecte d’estudi del treball, és la televisió un dels mitjans i instruments informatius de divulgació qui hauria d’estar interessada i tenir la voluntat de transmetre aquesta demandada igualtat. Tot comença amb l’educació i la cultura de cada societat, és cert, però també hem de ser capaços, i la televisió és un dels instruments per fer-ho, de canviar la situació. Sobretot si no afavoreix per igual a tots els sectors, en aquest cas parlem del gènere.

En resum, les periodistes esportives han evolucionat amb una major presència a la pantalla, a diferència de les seves antecessores i pioneres de voltants de 1980. No obstant això, aquest augment numèric no és equitatiu al del sector masculí –juntament amb altres conceptes discriminatoris esmentats-. Encara queda molt per fer per tal que la notícia sigui la informació i no l’emissor de la mateixa, pel simple fet, de pertànyer a un gènere o altre.

10. Bibliografía

Fonts personals

Entrevistes personals:

BOSCH, Isabel. Periodista esportiva de TV3 (CCMA)

GALLEGO, Juana. Escriptora, especialista en estudis de gènere i periodista de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

MATEOS, Raquel. Periodista esportiva i presentadora del programa 'Hat-Trick Espanyol', a Esport 3 (CCMA)

PEDEMONTE, Imma. Periodista esportiva de TV3 (CCMA)

Fonts documentals

Llibres:

ALCOBA, Antonio. (1979). *Periodismo deportivo en la sociedad moderna*. Madrid.

ALCOBA, Antonio. (1993). *Cómo hacer periodismo deportivo*. Paraninfo. Madrid.

ALCOBA, Antonio. (2005). *Periodismo deportivo*. Síntesis. Madrid.

ANDREWS, Phil. (2005). *Sports journalism: a practical introduction* SAGE. London.

BARRERA, Carlos. (2000). *El periodismo español en su historia*. Ariel. Barcelona.

CEBRIÁN, Juan Luis. (2005). *El arte del periodista*. Imago Mundi. Barcelona.

CEBRIÁN, Mariano. (1981). *Diccionario de radio y televisión: bases de una delimitación terminológica*. Alhambra. Madrid.

CEBRIÁN, Mariano. (1992). *Géneros informativos audiovisuales: radio, televisión, periodismo gráfico, cine, video*. Ciencia. Madrid.

CHÁVES, HORACIO. (1970). *Qué es el periodismo*. Columba. Buenos Aires.

- DESVOIS, Jean-Michel. (2005). *Prensa, impresos, lectura en el mundo hispánico contemporáneo. Homenaje a Jean-François Botrel*. En línea a: <https://goo.gl/AL2flq>
- GALLEGO, Juana. (1998). *Gènere i informació. Radiografia d'una absència. Informació esportiva: només per a ells*. Associació de dones periodistes. Barcelona.
- GALLEGO, Juana. (2002). *La prensa por dentro. Producción informativa y transmisión de estereotipos de género*. Los libros de la Frontera. Barcelona.
- GARCÍA de CORTÁZAR, M. & GARCÍA de LEÓN, M. (2000). *Profesionales del periodismo. Hombres y mujeres en la comunicación*. Centro de Investigaciones Sociológicas. Madrid.
- HILLS, George. (1990). *Los informativos en Radio y televisión*. Pablo de la Torriente. La Habana.
- JEFFREY, Olen. (1988). *Ethics in journalism*. Plentice-Hall. Englewood Cliffs.
- LAGARDE, Marcela. (1996). *Género y feminismo*. Horas y Horas. Madrid.
- MORRISON, James. (2015). *The essentials of writting and reporting*. Robert Hale. London.
- PANIAGUA, Pedro. (2002). *Información deportiva: especialización, géneros y entorno digital*. Fragua. Madrid.
- PÉREZ, Augusto. (1901). *Tratado de periodismo*. Consultat el [10/12/2015]. Edició.
- POVEDA, Miguel Ángel. (2014). *Periodismo televisivo*. Centro de estudios financieros. Madrid.
- PRADOS, Manuel. (1943). *Ética y estética del periodismo español*. Espasa-Calpe. Madrid.
- RIVERS, William. (1969). *Periodismo: prensa, radio y TV*. Pax-México. México.
- ROMANO, Vicente. (1984). *Introducción al periodismo: Información y conciencia*. Teide. Barcelona.

SEOANE, M. Cruz & SAIZ, Maria. M. Dolores. (2007). *Cuatro siglos de periodismo en España: de los avisos a los periódicos digitales*. Alianza. Madrid.

STOLLER, Robert. (1974): *Sex and gender*. Maresfield Reprints. London.

VÁZQUEZ, Manuel. (1971). *Informe sobre la información*. Fontanella. Barcelona.

WARREN, Carl. (1975). *Géneros periodísticos informativos*. A.T.E. Barcelona.

Articles, informes i tesis doctorals:

ALBERCH, Laura & PALOMO, Ana Maria. (2015). *La situació professional de les dones periodistes. Les desigualtats de gènere en la professió*. Consultat el [25/11/2015]. En línia a: <http://nubr.co/3AqeOi>

ÁLVAREZ, Pilar. (2015). *Elas tienen más estudios y ellos, más Trabajo*. El País. Consultat el [20/11/2015]. En línia a: <http://nubr.co/XApvmP>

APM. (2014). *Informe Anual de la Prensa de Madrid*. Consultat el [20/01/2016]. En línia a: <http://nubr.co/SDk591>

BOLINCHES, Emilia. (2008). *Una dècada sense avenç*. Dossiers feministes. Consultat el [10/01/2016]. En línia a: <http://goo.gl/rTZqJV>

CASTILLA, Alicia & LINARES, Esther. (2015). *El papel de la mujer periodista en el ámbito deportivo*. Consultat el [20/11/2015]. En línia a: <http://nubr.co/2MGzEv>

CASTILLEJO, Alfredo. (2011). *La televisión de pago en el mercado audiovisual español*. Consultat el [20/03/2016]. En línia a: <http://eprints.ucm.es/12498/1/T32703.pdf>

DEL RÍO, Paloma. (2012). *Dos generaciones. Tiempo de mujeres*. Revista Periodistas, FAPE. Consultat el [10/02/2016]. En línia a: <http://www.apmadrid.es/images/stories/Periodistas30.pdf>

FAPE. (2013). *Igualdad en el periodisme*. Consultat el [10/01/2016]. En línia a: <http://www.estudiodecomunicacion.com/extranet/wpcontent/uploads/2013/04/ESTUDIO%20DE%20COMUNICACION%20NM-FAPE%20Igualdad%20periodismo.pdf>

FRANQUET, Rosa; LUZÓN, Virginia & RAMAJO, Nati. (1992). *Mujer y medios de comunicación on-line. Un análisis de género*. Consultat el [02/12/2015]. En línia a: http://fama2.us.es/fco/digicomu/37_7.pdf

HAVAS MEDIA. (2013). *Tú emite que yo comento*. Consultat el [20/03/2016]. En línia a: <http://nubr.co/dYw8oh>

HERREROS, Francisco. (2013). *Las retransmisiones deportivas radiofónicas: estudio de la locución y análisis de sus recursos sintácticos, gramaticales, léxico-semánticos y estilísticos dentro del contexto sociocultural espanyol*. Consultat el [25/02/2016]. En línia a: <http://nubr.co/2GIPno>

MEDIATEAM & CO. (2015). *Informe anual de deportes en la TV*. Consultat el [20/03/2016]. En línia a: <http://nubr.co/gR8Tqx>

RUANO, Soledad & MILLÁN, Tatiana. (2005). *Los canales temáticos, una alternativa a la programación de la televisión generalista*. Consultat el [10/12/2015]. En línia a: <http://rabida.uhu.es/dspace/handle/10272/6932>

RUBIN, Gayle. (1975). *El tráfico de mujeres: notas sobre la economía política del sexo*. Consultat el [10/01/2015]. En línia a: <http://goo.gl/IQR0J9>

SAINZ, Clara. (2013). *Mujeres y deporte en los medios de comunicación. Estudio de la prensa deportiva española (1979-2010)*. Consultat el [22/12/2016]. En línia a: <http://nubr.co/1ZC5yV>

TUITELE. (2013). *Un año de la televisión social en España*. Consultat el [20/03/2016]. En línia a: <http://nubr.co/IB0aDM>

VEGA JIMÉNEZ, Rafael. (2012). *Mujer, deporte y comunicación: la periodista deportiva y su acceso a ejercicio profesional de la actividad*. Consultat el [20/11/2015]. En línia a: <file:///F:/TFG/BIBLIO/lectura%203%20TFG.pdf>

Bases de dades i portals en línia:

MECD. (2015). *Encuesta de hábitos deportivos en España*. Consultat el [10/03/2016].

En línia a: <http://nubr.co/JpLHI6>

RAE. (2016). *Diccionari en línia de la Real Academia Española*. Consultat el

[20/03/2016]. En línia a: <http://www.rae.es/>

INE. *Bases de dades de L'institut Nacional d'Estadística*. Consultat el [25/12/2015]. En

línia a: <http://www.ine.es/>

IDESCAT. *Bases de dades de L'institut d'Estadística de Catalunya*. Consultat el

[25/12/2015]. En línia a: <http://www.idescat.cat/>

INSTITUTO DE LA MUJER. *Mujeres en cifras*. Consultat el [15/01/2016]. En línia a:

<http://www.inmujer.gob.es/estadisticas/consulta.do?area=5>

MECD. *El deporte en la televisión*. Consultat el [10/03/2016]. En línia a:

<http://nubr.co/IDKkDm>

11. Annexos

¹Periodistes esportives esmentades

ÁLVAREZ, Graciela. Teledporte

ÁLVAREZ, Lara. Telecinco

APARICIO, Laura. Esport 3 i Barça TV

ARANDA, Teresa *

ARBIZU, Ainhoa. *

BARBA, Silvia. TVE

BARCELÓ, Carme. Mega

BERNABÉ, Blanca. Teledporte

BOSCH, Isabel. TV3

BOSCH, Marta. 3/24

CALVO, Pilar. Esport 3

CAMÓN, Lidia. Telecinco

CARBONERO, Sara. *

CERVERA, Esther. CNN+

COLLADO, Cristina. Barça TV

CONDIS, Helena. Esport 3

CUBERO, Cristina. Mega i Barça TV

¹ **Periodisme esportiu a la TV:** Les periodistes esportives esmentades que no estiguin classificades en cap cadena de TV, no treballen en l'actualitat al mitjà de comunicació indicat o en el seu defecte, es desconeix la seva situació professional actual. Aquestes, presenten el nom subratllat i estan marcades amb un (*).

DEL RÍO, Paloma. TVE

DIEZHANDINO, Marta. La Sexta

ESCARIO, María. La 2

FERNÁNDEZ, María. 3/24

FERNÁNDEZ, Noemí. Real Madrid TV

FERRER, Laia. TV3

GONZÁLEZ, Lorena. Teledeporte

GUASCH, Susana. Antena 3

HARO, Rebeca. Telecinco

HERNÁNDEZ, Lola. Fox Sport i Eurosport

IZQUIERDO, María Carmen. *

JIMÉNEZ, Melissa. Telecinco

JUANCO, Nira. Canal F1 Llatinoamèrica

JUNQUERA, Irene. Mega i La Sexta

MARTÍNEZ, María. La Sexta

MARTÍNEZ, Mónica. Cuatro

MARTOS, Gemma. Esport 3

MATEOS, Raquel. Esport 3

NDJAMBO, Desireé. TVE

PALENZUELA, Mónica. Esport 3

PEDEMONTE, Imma. TV3

REIG, Carlota. La Sexta

SABATÉS, Sandra. La Sexta

SÁNCHEZ, Marisa. *

SOLANO, Marta. TVE

SOLER, Gemma. Esport 3

VILLALÓN, Lucía. Antena 3

VIZA, Olga. Aragón TV

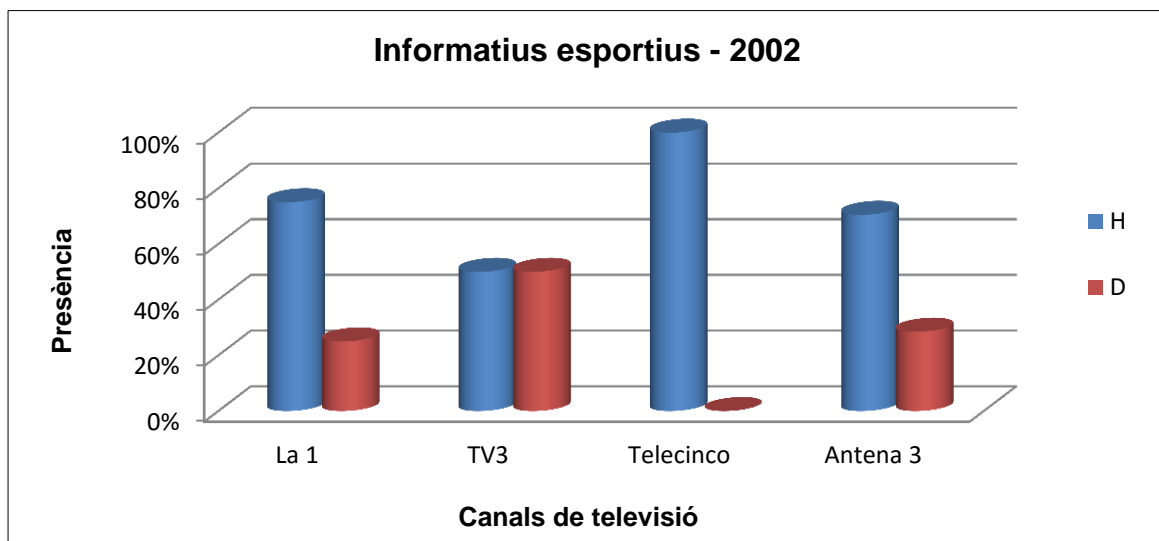
VIZMANOS, Carlota. Teledporte

GADEA, Laura. Mega

Presència de les periodistes esportives

Taules i gràfics (2000-2016):

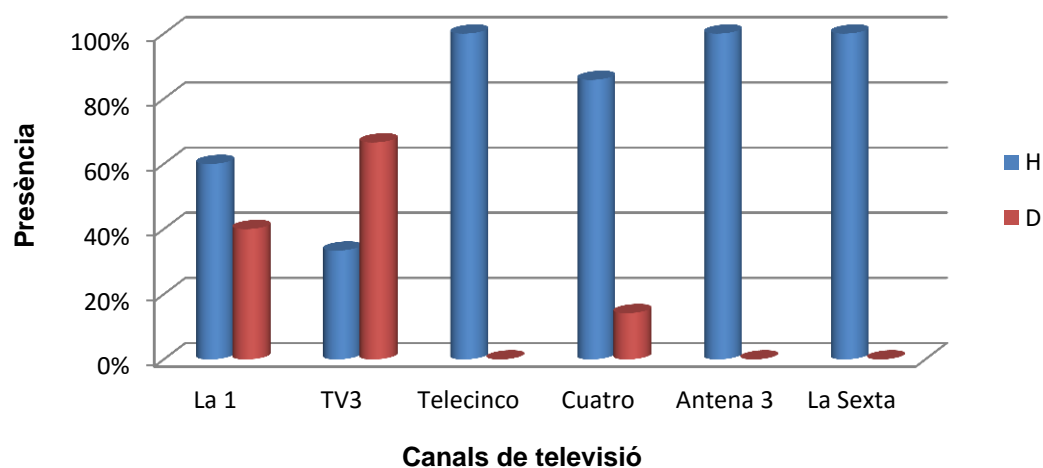
Presentadors/es - secció esports (2002)							
La 1		TV3		Telecinco		Antena 3	
Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Sergio Sauca	María Escario	Xavier Valls	Imma Pedemonte	Jesús María Pascual	//	Manu Sánchez	Lola Hernández
Jesús Álvarez Cervantes	//	Lluís Canut	Pilar Calvo	Ramón Fuentes	//	Manu Carreño	Olga Viza
Salvador Martín Msteos				Juan Antonio Villanueva	//	J.J. Santos	//
						José Antonio Luque	//
						Javier Alba	//

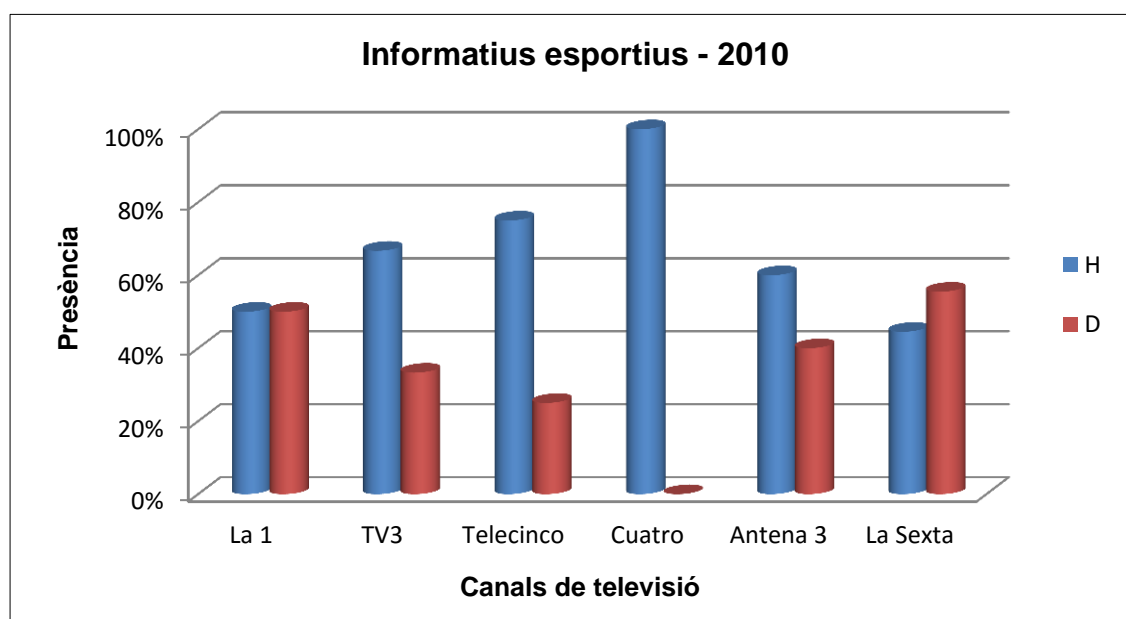
Presentadors/es - secció esports (2006)

La 1		TV3		Telecinco		Cuatro		Antena 3		La Sexta	
Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Jesús Cervantes	María Escario	Xavier Valls	Imma Pedemonte	Jesús Pascual	//	Manu Carreño	Esther Cervera	J.J Santos	//	Óscar Rincón	//
Sergio Sauca	Marta Solano	//	Pilar Calvo	Raúl Gamonal	//	Manolo Lama	//	Javier Alba	//	Antonio Esteva	//
Salvador Mateos	//			Ramón Fuentes	//	Luis García	//	Antonio Luque	//		
				Juan Antonio Villanueva	//	Juanma Castaño	//	Manu Sánchez	//		
						Ricardo Reyes	//	Óscar Castellanos	//		
						José Ramon Pindado	//				

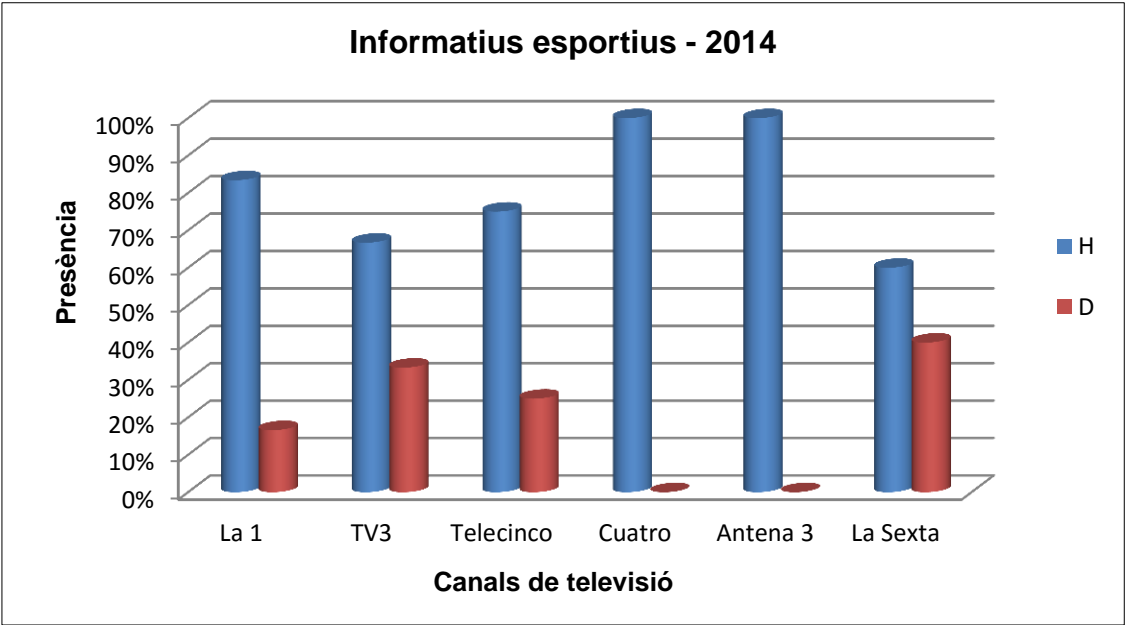
Informatius esportius - 2006

Presentadors/es - secció esports (2010)											
La 1		TV3		Telecinco		Cuatro		Antena 3		La Sexta	
Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Jesús Cervantes	María Escario	Artur Peguera	Marta Bosch	Jesús Pascual	Sara Carbonero	Manolo Lama	//	Javier Alba	Ainhoa Arbizu	Javier Gómez	Susana Guasch
Marcos López	Desireé Djambo	Àlex Castells	//	Ramón Fuentes	//	Luis García	//	Manu Sánchez	Mónica Martínez	Guillermo Moreno	Carlota Reig
Sergio Sauca	Marta Solano			Marco Rocha	//	Juanma Castaño	//	Óscar Castellanos	//	Óscar Rincón	Sandra Sabatés
						Ricardo Reyes	//			Antonio Esteva	Marta Diezhandino
										//	Lara Álvarez

Presentadors/es - secció esports (2014)											
La 1		TV3		Telecinco		Cuatro		Antena 3		La Sexta	
Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Jesús Cervantes	Marís Escario	Artur Peguera	Maria Fernández Vidal	Jesús María Pascual	Sara Carbonero	Manolo Lama	//	Javier Alba	//	Javier Gómez	Carlota Reig
Arsenio Cañada	//	Àlex Castells	//	J.J Santos	//	Luis García	//	Manu Sánchez	//	Óscar Rincón	Susana Guasch
Roi Groba	//			Ramón Fuentes	//	Juanma Castaño	//	Óscar Castellanos	//	Guillermo Moreno	//
Sergio Sauca	//					Ricardo Reyes	//				
Marc Martín	//					Nico Abad	//				

Entrevistes personals

Entrevista 1: Imma Pedemonte

Fitxa professional:

- **Nom i cognoms:** Imma Pedemonte
- **Professió:** Periodista esportiva.
- **Inicis:** 1978 - Diari 'Dicen', 'Catalunya Ràdio' i col·laboracions a 'Sport' i 'Don Balón'
- **Ocupació actual:** 1983 - TV3

Preguntes:

Quan va saber que la seva vocació era el periodisme? Per quin motiu va decidir dedicar-se?

Que volia ser periodista ho vaig saber des de sempre, encara que volia ser també escriptora però no sabia que havia d'estudiar per tal de fer-ho. Vaig fer, per tant, periodisme perquè a la carrera t'ensenyaven a redactar, encara que era molt diferent a la d'ara. Abans volien que sabéssim de tot, ens donaven sobretot cultura general.

Quan va començar a exercir com a tal?

Al **1978**, abans d'acabar la carrera, vaig començar a treballar al diari esportiu '**Dicen**'. Vaig començar a aquest mitjà perquè em va sortir la oportunitat i vaig anar alternant la carrera –que aleshores era de cinc anys- amb el diari. Després, al **1982** vaig començar a '**Catalunya Ràdio**'. Després dels meus inicis a la ràdio continuava alternant aquesta feina amb el 'Dicen' i una altre revista fins al novembre del **1983**; l'any en el que vaig començar a '**TV3**' –abans de començar l'emissió al 1984-.

Vaig deixar-ho tot i vaig centrar-me solament en la TV, perquè no havia fet mai i era un repte que em feia por. D'altra banda, vaig fer algunes col·laboracions a '**Don Balón**' o algunes entrevistes pel diari '**Sport**', però de manera puntual.

Per quin motiu va integrar-se en el periodisme esportiu? Per que era la seva passió o objectiu, o perquè així ho van decidir els responsables del mitjà corresponent?

Entrar al món dels esports va ser casual, perquè vaig entrar a través d'un conegut al diari '**Dicen**', que ara torna a estar en actiu. Allà vaig començar i em vaig enganxar, però no es que jo fos vocacionalment esportiva. És cert, però, que a vegades he pensat en deixar l'esport, perquè són molt anys, però tampoc ha sorgit l'ocasió.

Quin dels tres àmbits del periodisme, premsa, ràdio o televisió, li agrada més?

L'àmbit que és molt agraït és la ràdio, perquè pots parlar amb qualsevol – encara que estigui a l'altre punta del món- i és fàcil de treballar. D'altra banda, a la televisió sense imatge no es pot fer res.

Durant els seus inicis a la informació esportiva, hi havia un volum elevat de dones que també es dediquessin a aquesta branca de la professió?

En aquell moment, quan vaig començar, no hi havia tantes dones. Hi havia la Isabel Bosch, la Olga Viza, la Rosa Maria Garriga, la Verónica Pareja i la Maria Escario. Però pel que a TV3 solament érem dos, la Isabel Bosch i jo mateixa.

Durant el seu recorregut com a periodista esportiva, es va trobar amb algun tipus d'obstacle pel fet de ser dona?

No era fàcil ser dona, no estaven acostumats i depenia del moment. Per exemple, quan estava el diari, havíem de trucar a una sèrie de jugadors per fer una entrevista i aquests es pensaven que els hi feies com una broma, pel fet de ser dona.

Altre dels problemes són els vestidors. Per un home és més còmode ficar-se en un, però en el cas d'una dona és més incòmode i per tant hi ha certes coses que si ets un home són més fàcils. No obstant això, per part de directors mai he tingut cap problema. També és cert que m'ho passo més bé fent un reportatge que una retransmissió de futbol. Fa pocs dies, vaig fer un reportatge d'una jugadora de basquet diabètica i va divertir més que no fer una transmissió o una cosa més tipificada com a masculina.

Després de les anteriors preguntes, més específiques i personals, m'agradaria saber la seva opinió sobre l'evolució del periodisme esportiu relacionat amb les dones, com a subjecte de la informació.

Des de l'any 1970, periodistes com Mari Carmen Izquierdo, Maria Escario o Imma Pedemonte, entre altres, van constituir la primera generació de dones que es dedicaven a informar sobre els esports. Anys més tard, és evident l'augment de dones periodistes que transmeten la informació esportiva o que actuen com a col·laboradores o corresponents d'esports, en concret a la televisió.

Per què hi ha cada vegada més dones que vulguin fer periodisme esportiu?

Crec que és atractiu, ha de ser gent que siguin aficionades o els hi agradi l'esport. És una professió molt variada, encara que una mica boja per tema d'horaris però és molt atractiva, encara que poden haver altres motius diversos. No obstant, està complicat perquè hi ha molt més gent. Has de destacar en alguna cosa, ser especialitzat en alguna cosa, etc.

Nosaltres en aquest aspecte ho teníem més fàcil perquè hi havia menys dones. Per exemple, aquí a 'l'efectivament', sempre hi ha una tertúlia. Jo crec que ho fan perquè no diguin que no tenen cap, no perquè els hi sigui imprescindible.

Hi ha diferències, per vostè, entre la primera generació (Maria Escario, Mari Carmen Izquierdo, Olga Viza...) de periodistes esportives i la generació actual (Susana Guash, Carbonero, Nira Juanco, Lara Álvarez, Rebeca Haro -feia meteo a Cuatro i ara esports a Telecinco-? Quines?

Jo entenc que la TV és imatge i és molt més agradable veure una noia guapa que una que ho sigui menys. Però dintre d'aquest grup trobes dones que valen més o menys, encara que hi ha molt bones. Per exemple, la Susana Guash m'agrada molt.

Creu que la majoria de periodistes esportives que surten en pantalla (actualment), comparteixen cànons de bellesa establerts? Creu que són escollides per la seva professionalitat en tot els casos?

Penso que per exemple a TV3 en general és prima massa la professionalitat, i massa poc que vagin mínimament decents vestides o mínimament visibles. Tenim la **Helena García Melero**, la **Diana Oltra** o la **Nuria Solé** que són molt mones, però poc més. La televisió també és imatge.

Creu o coneix de primera mà (exemples) de que encara existeix masclisme i discriminació al periodisme esportiu sobre les dones? Si ho creu, per què?

Avui dia, a TV3 no noto cap tipus de tracte discriminat ni millor o pitjor pel fet de ser dona.

Entrevista 2: Isabel Bosch Ayala

Fitxa professional:

- **Nom i cognoms:** Isabel Bosch Ayala.
- **Professió:** Periodista esportiva.
- **Inicis:** Col·laboracions: Noticiero Universal, Correo Catalán, Ràdio Barcelona, entre altres.
- **Ocupació actual:** Televisió de Catalunya (TV3), secció esports.

Preguntes:

Quan va saber que la seva vocació era el periodisme? Per quin motiu va decidir dedicar-se?

En el meu cas, la meva inserció al periodisme, va ser una mica per casualitat, ja que en realitat la meva intenció era la d'estudiar medicina, encara que practicava l'atletisme. No obstant, vaig tenir un problema per entrar a la Universitat i vaig perdre aquell any. Després d'això, vaig estudiar la carrera de Geografia i Història per fer alguna cosa a nivell cultural, però com practicava de manera paral·lela l'atletisme vaig observar que no hi havia cròniques d'aquest esport als mitjans, com als diaris d'informació general.

Aquest fet, em va fer reflexionar i vaig pensar que seria una bona idea, enviar algunes peces sobre les competicions a les quals assistia. Després de molts mesos 'picant portes', em van rebre en diversos mitjans, em va interessar introduir-me en la redacció d'esports, fent diverses entrevistes esportives però també del món de l'espectacle, i va ser quan vaig decidir canviar les meves perspectives professionals i dedicar-me al món del periodisme.

Quan va començar a exercir com a tal? En quin mitjà de comunicació ho va fer? A quina secció (cultura, societat, política, economia, esports...).

Vaig començar a enviar cartes a la Vanguardia sobre temes relacionats amb la ciutat i que des del meu punt de vista podien ser d'interès pels lectors. Seguidament, a partir del 1975, vaig accedir al 'Noticiero Universal', un diari que no disposaven de cap professional que parlés d'atletisme.

Més endavant, vaig començar a col·laborar amb el diari 'El Siero', al 'Correo Catalán', 'Por Favor', entre d'altres pel que fa a la premsa i vaig poc després vaig accedir a 'Ràdio Barcelona'.

A Ràdio Barcelona, vaig començar fent butlletins informatius d'esports i a través d'això vaig fer unes proves al 'Diari de Barcelona', on vaig estar treballant una temporada. Per tant, fins aquells moments, vaig realitzant premsa escrita, radiofusió i per últim a la televisió.

A la TV, vaig col·laborar al programa 'Polideportivo' de la radiotelevisió espanyola (TVE) juntament amb Joaquim Maria Puyal, que en aquells moments exercia de director. Posteriorment, vaig fer el futbol en català a 'Catalunya Radio' i vaig treballar com a corresponsal des de Barcelona pel programa radiofònic 'Hora 25' amb José María García, entre altres qüestions. En definitiva, sempre he tingut la gran sort a l'inici de la meua carrera de treballar amb grans professionals.

Abans de començar a TV3, vaig poder combinar les meues col·laboracions a la premsa i a la ràdio. Vaig fer les proves d'accés a la 'Televisió de Catalunya' amb altres companyes com la Imma Pedemonte i fins l'actualitat. Pel que fa a TV3, vaig començar a fer esports ja que és un àmbit que sempre m'ha agradat com a practicant d'atletisme, un esport del que coneixia molt bé les tècniques. Entre altres fets, vaig assistir als Jocs Olímpics de Los Angeles al 1984.

Poc després, vaig realitzar la primera transmissió de futbol (Barça – Osasuna) i amb Josep Sánchez, les entrevistes del descans del partit. Seguidament, vaig entrar a la transmetre els esports als informatius de cap de setmana, amb professionals com l'Àngels Barceló. Un telenotícies, cal destacar, on prèviament no hi havia gaires dones. La qual cosa ha fet que m'hagi trobat com a pionera en molts àmbits.

Durant els seus inicis a la informació esportiva, hi havia un volum elevat de dones que també es dediquessin a aquesta branca de la professió?

Quan jo vaig començar no hi havia cap dona. És cert, que per exemple, hi havia a Madrid la Mari Carmen Izquierdo i la Mercedes Milà - que feia motociclisme-. Després, va introduir-se la Nuria Pastor -que feia golf al diari La Vanguardia- com a col·laboradora i més endavant, l'Olga Viza va arribar a TVE. També, apareix la Imma Pedemonte amb la seva incursió al diari esportiu 'Dicen' i a partir d'aquí, van començar d'altres periodistes. En el cas de TV3, érem la Imma i jo, fins que es van anar incorporant d'altres.

Durant el seu recorregut com a periodista esportiva, es va trobar amb algun tipus d'obstacle pel fet de ser dona?

Nosaltres som d'una generació que -quan treballava al 'Siero' per exemple- encara no s'havia mort en Franco. Per tant la dona, en aquells moments hi havia restriccions com no poder tenir un compte bancari pel fet de ser dona, per exemple.

No obstant, jo em vaig trobar en el moment de la **transició espanyola** i de canvi, on les dones vam començar a introduir-nos a la universitat, al món laboral, etc. D'altra banda, en el meu cas, vaig ser de les pioneres en el tema de l'esport, però com d'altres professions com enginyeria, on tampoc hi havia moltes dones. És cert, però, que té més impacte la inserció d'una dona a l'esport, però com donava la casualitat de m'agradaven i que el meu pare era atleta i des de la meua família sempre s'havia donat suport a aquest món, va ser fàcil. **Sempre m'he trobat còmode i he tingut en general molt bona acollida.**

Però, pots trobar-te **anècdotes**, com et pots trobar ara. Per exemple, quan va arribar el Maradona a Barcelona, érem quatre gats i quan vam fer una entrevista hi havia cinc senyors i jo (dona). Potser li feia més gracia que li fes l'entrevista. No obstant això, depèn de la persona, del seu tarannà.

El que és cert, es que les relacions amb els jugadors eren diferents a les d'ara; abans, hi havia una relació mes familiar i personal amb els jugadors i en general sempre he tingut bon tracte. D'altra banda, em vaig trobar una vegada amb el Ballesteros -al qual vaig fer-li una entrevista- i va fer algun comentari 'despectiu' sobre les dones que em va fer sentir una mica malament, encara que després no va anar a més.

Després de les anteriors preguntes, més específiques i personals, m'agradaria saber la seva opinió sobre l'evolució del periodisme esportiu relacionat amb les dones, com a subjecte de la informació.

Des de l'any 1970, periodistes com Mari Carmen Izquierdo, Maria Escario o Imma Pedemonte, entre altres, van constituir la primera generació de dones que es dedicaven a informar sobre els esports. Anys més tard, és evident l'augment de dones periodistes que transmeten la informació esportiva o que actuen com a col·laboradores o responsables d'esports, en concret a la televisió.

Quin o quins motius creu que s'han donat perquè augmenti la inserció de les periodistes esportives?

Respecte l'augment o no de les dones periodistes en l'esport, vaig llegir una crítica de la **Monica Planas**, on parlava de que el nombre de dones periodistes esportives havia disminuït pel que fa a la pantalla. Per exemple la Sara Carbonero ja no hi és i va ser substituïda per un home. D'altra banda, a nivell estatal la Maria Escario tampoc hi és – dos exemples dels quals parlava la Mónica-. Segons el que vaig llegir, hi havia més presència fa un any que ara, respecte a presentadores femenines. Una qüestió que em va sobtar.

Hi ha diferències, per vostè, entre la primera generació (Maria Escario, Mari Carmen Izquierdo, Olga Viza...) de periodistes esportives i la generació actual (Susana Guash, Carbonero, Nira Juanco, Lara Álvarez? Quines?

És més diferent. El que més ràbia em fa de tot plegat és que normalment les dones en pantalla estem discriminades per l'edat. No va ser el meu cas perquè vaig deixar de fer pantalla per voluntat pròpia, però altres periodistes com la Maria Escario potser sí que els hi va succeir.

Personalment, també m'agradaria veure als informatius a una dona veterana, de la mateixa manera que els homes. M'agradaria veure més experiència. A TV3 per exemple, tots són gent jove pel que fa a la pantalla, exceptuant potser al Cuní, en l'àmbit català. Per tant, crec que hauria de veure de tot i més equitat. En general a la gent que té una certa edat les arraconen perquè entrin els joves, però per a mi seria molt millor que hi hagués un mix d'ambdós.

Altre de les diferències és la bellesa, on la d'un home i una dona és diferent. Personalment, també m'agrada trobar en l'home un punt. Pot ser molt bon professional però també es busca una imatge. És cert, però, que no es busca solament la imatge, de vegades (encara que hi ha estereotips) també s'ha de tenir en compte la personalitat que desprèn aquell home o dona -que no segueixen completament les regles de la bellesa-, però que tenen una simpatia i una manera de comunicar-se específica.

Avui dia el que més es busca és el 'desparrajo'. Evidentment, jo que soc més discreta i no aguantaria en una tertúlia. Però gent com Carme Barceló o la Cristina Cubero, sí que són vàlides per aquest tipus de formats.

Que opina sobre el paper secundari de les dones periodistes en alguns programes esportius o tertúlies del mateix àmbit?

No m'agrada que desenvolupin (periodistes esportives) un paper secundari, ja que llavors no es una periodista sino similar a 'una hostessa'. Les tertúlies, tal i com estan construïdes en aquests moments, no son tertúlies on cadascú doni una opinió i s'escoltin els uns als altres, sino que s'assimila més a un Show.

Creu que la majoria de periodistes esportives que surten en pantalla (actualment), comparteixen cànons de bellesa establerts? Creu que son escollides per la seva professionalitat en tot els casos?

Crec que hi ha moltes dones vàlides per aquest àmbit del periodisme. A més, moltes que tenen un aspecte fantàstic -la qual cosa provoca que una dona sigui més completa que un home-. La televisió a més de professionalitat, és imatge i es espectacle; per tant, l'esport no es només esport.

En aquells moments, potser va haver-hi una tendència per les dones, però crec que cada vegada anirà a menys. Al que es referia la Monica Planas potser era mes en l'àmbit de presentadores dels informatius. No obstant, avui en dia les dones ja estem incorporades i, depèn del mitjà o el director del 'programa x' en aquell moment, si li interessa més una cosa o una altre.

Creu o coneix de primera mà (exemples) de que encara existeix masclisme i discriminació al periodisme esportiu sobre les dones? Si ho creo, per què?

Avui en dia es habitual veure a dones en les transmissions esportives, però la inserció de la dona en la retransmissió del futbol, encara no s'ha donat. D'altra banda, em pregunto per quina raó els millors cuiners reconeguts son majoritàriament homes, exceptuant la Roscaldeda per exemple. El problema, per tant, es en general i en més professions, no solament en la del periodisme.

D'altra banda, no veig que el comportament de l'home enfront la dona sigui equitatiu. Quan vam començar, tots obríem portes, però ara hi ha mes competitivitat. El que també passa es que sempre estem parlant d'esport masculí. A futbol tots son homes majoritàriament com a la immensa majoria d'esports, per tant, son coses a tenir en compte. El que també es absurd es que en esports femenins, hi hagi entrenadors (homes) –un concepte sobre el que a ningú se li ha plantejat cap problema-. Ara bé, en els esports 'masculins', no pot haver-hi una entrenadora.

Per tot això, ara per ara, crec que es un tema més social i d'educació que necessiten i tenen un procés. A nivell de lèxic es cuidava molt més abans el masclisme i ara es diuen les coses de forma més alegre i en gent molt jove, és a dir, homes joves que son més masclistes que els de la meua època o edat.

En definitiva, que hauríem de fer per acabar amb aquestes circumstàncies i amb aquesta desigualtat laboral?

Això va lligat a l'evolució de la societat en general, serà natural depenent de la direcció a la qual ens dirigirem.

Entrevista 3: Raquel Mateos

Fitxa professional:

- **Nom i cognoms:** Raquel Mateos.
- **Professió:** Periodista esportiva i reportera.
- **Inicis:** "Tiempo de juego Catalunya" - Cadena Cope, Com Ràdio.
- **Ocupació actual:** "Hat-Trick Espanyol" – TV3.

Preguntes:

Quan va saber que la seva vocació era el periodisme? Per quin motiu va decidir dedicar-se?

De petita ja m'agradava. Agafava un radio-cassette i gravava programes de ràdio i anuncis ficticis.

Quan va començar a exercir com a tal?

En el meu cas, mentre estudiava la carrera, ja feia col·laboracions a la ràdio, fent esports.

En quin mitjà de comunicació ho va fer? A quina secció (cultura, societat, política, economia, esports...).

Vaig començar a "Tiempo de Juego Catalunya", un programa de la 'Cadena Cope'. També vaig passar pel món local i després vaig tocar altres temàtiques com l'economia, societat, etc.

Per quin motiu va integrar-se en el periodisme esportiu? Per que era la seva passió o objectiu, o perquè així ho van decidir els responsables del mitjà corresponent?

En el meu cas no només faig periodisme esportiu, si no que he fet reporterisme -el que més m'agrada- i també comunicació, ràdio magazine, televisió, premsa escrita, entre altres. No obstant, actualment faig periodisme esportiu perquè m'agrada i perquè vaig aprofitar les oportunitats professionals que es van presentar en el seu dia.

Durant els seus inicis a la informació esportiva, hi havia un volum elevat de dones que també es dediquessin a aquesta branca de la professió?

Si la memòria no em falla, als inicis recordo que érem només tres noies cobrint per exemple la informació de l'Espanyol.

Durant el seu recorregut com a periodista esportiva, es va trobar amb algun tipus d'obstacle pel fet de ser dona?

Sempre hi ha situacions desagradables, i tot depèn sempre com ho enfronta cadascú personalment. Però, si és cert que m'he trobat **casos aïllats on et miren amb recel i superioritat** a nivell intel·lectual i també per qüestions de sexe.

Després de les anteriors preguntes, més específiques i personals, m'agradaria saber la seva opinió sobre l'evolució del periodisme esportiu relacionat amb les dones, com a subjecte de la informació.

Des de l'any 1970, periodistes com Mari Carmen Izquierdo, Maria Escario o Imma Pedemonte, entre altres, van constituir la primera generació de dones que es dedicaven a informar sobre els esports. Anys més tard, és evident l'augment de dones periodistes que transmeten la informació esportiva o que actuen com a col·laboradores o corresponents d'esports, en concret a la televisió.

Quin o quins motius creu que s'han donat per que hi hagi un augment de periodistes esportives?

En part per la proliferació de mitjans i suports, abans no hi havia tantes cadenes de televisió o mitjans escrits fent informació esportiva. A més, coincideix en una època on hi ha més dones periodistes que han mostrat interès en l'esport. D'altra banda, també hi ha més dones que practiquen esport.

Per què hi ha cada vegada més dones que vulguin fer periodisme esportiu?

Perquè hi ha més accés a professions i activitats que abans estaven tradicionalment ocupades solament o en gran part per homes.

Hi ha diferències, per vostè, entre la primera generació (Maria Escario, Mari Carmen Izquierdo, Olga Viza...) de periodistes esportives i la generació actual (Susana Guash, Carbonero, Nira Juanco, Lara Álvarez)? Quines?

Des del meu punt de vista, crec que són diferents en el tipus de feina desenvolupada i en la imatge i la repercussió mediàtica d'algunes d'elles.

Creu que la majoria de periodistes esportives que surten en pantalla (actualment), comparteixen cànons de bellesa establerts? Creu que són escollides per la seva professionalitat en tot els casos?

Sobre la primera pregunta, podríem dir que és obvi que en molts casos sí. D'altra banda, pel que fa a la professionalitat i a la segona pregunta, s'hauria de consultar als responsables de les contractacions.

Creu o coneix de primera mà (exemples) de que encara existeix masclisme i discriminació al periodisme esportiu sobre les dones? Si ho creu, per què?

Sí crec que encara existeixi. No obstant això, prefereixo quedar-me amb els casos en els que no es donen aquestes situacions. Encara vivim en estructures laborals i socials construïdes i pensades pels homes.

Que hauríem de fer per acabar amb aquestes circumstàncies i amb aquesta desigualtat laboral?

La desigualtat laboral va més enllà del periodisme esportiu, és un debat molt profund que té les arrels en els rols socials d'homes i dones durant el darrer segle. Així que som hereus de les mancances de tants anys. Però alhora, ens beneficiem de les virtuts i dels avenços pels quals les dones estan lluitant.

L'accés a llocs de responsabilitat en l'esport i en els mitjans de comunicació per part de les dones, o el llenguatge esportiu, són només dos exemples de les barreres que encara existeixen.

Entrevista 4: Juana Gallego Ayala

Fitxa professional:

- **Nom i cognoms:** Juana Gallego Ayala
- **Professió:** Periodista i especialista en estudis de gènere
- **Inicis/Ocupació actual:** Escriptora i professora a la Facultat de Periodisme de la UAB

Preguntes:

Sobre la desigualdad de género en el mercado laboral, ¿hay sectores de la sociedad donde hay más desigualdad que en otros?

Las mujeres en España ganan un 18% menos de lo que cobran los hombres, Pero eso está generalizado en todo el mundo, en todos los sectores hay desigualdad. Conforme más subes o avanzas en la pirámide jerárquica, hay más desigualdad.

Hay una desigualdad en todos los sectores, bien es verdad que las mujeres se incorporan más al sector servicios que en el sector industrial o agrícola, entre otros. Pero, incluso en el sector servicios, siempre ocupan la base.

¿Qué sectores del periodismo o que medios (audiovisuales o escritos? ¿Hay más desigualdad? Por qué motivo?

Siguiendo un poco la tónica, yo diría que la prensa es la más convencional y más reacia a los cambios, donde cuesta más que se introduzcan las mujeres. Actualmente, hay más campo profesional en la televisión o en la radio que en la prensa, estoy convencida. La prensa es más clásica y es donde se han acumulado la mayor parte de los hombres.

Es verdad, que también podría ser producto de la imagen; en la televisión o radio, aunque solamente sea por el cambio de voz y en la TV por la voz e imagen, puede que estén más predispuestos a la incorporación de mujeres. En la TV o en la radio deben estar en un 45% de presencia en las mujeres, en el periodismo en general. En cambio, en el periodismo deportivo, hay muchas menos mujeres que hombres.

Parece que es una especialización en la que tradicionalmente se han incorporado los hombres, parece que son a ellos a los que les gusta más el deporte, y en cambio las mujeres, parece que a las que les guste el deporte sea más extraño.

Por tanto, tienen que ser chicas que tengan muy claro que se quieren dedicar a ello, mientras que en los hombres se da por supuesto que le va a gustar este ámbito.

Respecto al campo de internet, yo creo que es el único campo en el que las mujeres van a aumentar su presencia. Se da una casualidad, y es que los medios digitales es el único momento en el que los chicos y las chicas están en una cierta igualdad, ya que empiezan todos de una misma forma. Todos han aprendido y han empezado desde la misma base, a diferencia de la prensa. Otra cosa será ver, pero, quien se acaba incorporando al mercado laboral y periodístico.

¿Por qué crees que en el ámbito de la TV se ha incrementado la presencia de las mujeres como profesionales del periodismo deportivo?

Éste es un fenómeno relacionado con la imagen. Cuando Sara Carbonero comienza a trabajar en la televisión, otras cadenas pueden pensar en imitar a las demás. En este momento, pero, nos podemos preguntar si realmente las cadenas de televisión están apostando por mujeres porque son profesionales o porque quieren competir.

Respecto a ello, no sabría decirte hasta qué punto la imagen es determinante y el tema de la juventud. Es decir, ¿cuántas periodistas 'mayores' con experiencia y gran trayectoria, están ejerciendo actualmente en periodismo deportivo y cuantas salen en pantalla? Pocas.

Por lo tanto, realmente ¿hay una voluntad política de incorporar a más mujeres en el área deportiva o simplemente es una cuestión de imagen o de corrección política? Yo creo que tiene que ver más con la segunda de las opciones, frente a una voluntad de renovarse y dar más oportunidad a las mujeres. Por otro lado las mujeres siempre están en una situación de mayor vulnerabilidad respecto al aspecto físico y a la edad, entre otras cuestiones. Más vulnerables, además, ante el hecho que tiene que estar constantemente demostrando que tienen conocimientos sobre lo que hacen.

¿Crees que hay más estereotipos en la televisión –que es imagen además de información- o si crees que en radio o prensa se busca algún tipo de característica para su contratación?

Creo que la televisión está más estereotipada, no solamente sobre las periodistas deportivas sino en las periodistas en general. La mayor parte de las mujeres periodistas que aparecen en pantalla, son jóvenes y bellas; y en la televisión éste caso es un 'sine qua non'.

En el medio radiofónico, es diferente. Por ejemplo, en la radio como solamente se percibe la voz y no hay imagen, creo que es más permisivo encontrar mujeres más diversas. Es decir, no están tan condicionadas por la imagen.

En cambio, la mayor parte de las presentadoras de televisión tanto de informativos como de programas en general, son jóvenes hasta cierta edad y atractivas -parecen que estén cortadas por el mismo patrón-. Por último en la prensa, no creo que se tenga tanto en cuenta el aspecto físico de las mujeres que se contratan.

Por último y a modo de cierre, ¿Crees que esta desigualdad y las perspectiva que tenemos muchas mujeres, que nos queremos dedicar al periodismo deportivo, proviene de la educación y de la cultura social? ¿Son las propias periodistas deportivas, las que pueden cambiar esta visión de la profesión respecto al género?

La educación en la igualdad, equitativa entre chicos y chicas es básica. Aunque no solamente la coeducación tal y como la conocemos, sino entender que tanto los hombres como las mujeres tienen los mismos derechos y las mismas necesidades de realizar su proyecto de vida.

Todo esto es educativo y va a ir cambiando muy lentamente. No obstante, también es muy importante el trabajo de los medios de comunicación. La imagen que éstos dan sobre las deportistas. Por ejemplo, si las personas que quieren dedicarse al deporte, la imagen que se da en los medios de comunicación e información es tan negativa sobre las mujeres, ¿cuántas de ellas van a querer dedicarse a ello?

Los medios de comunicación, por tanto, tiene una gran responsabilidad en transmitir otra imagen e las mujeres en general y de las periodistas.

Por otro lado, también hay una voluntad personal e individual. Es decir, la responsabilidad de llevar a cabo el proyecto de vida que tienes pensado, caiga quien caiga alrededor. Es una cuestión, también, de voluntad y no caer ante las críticas de amigos, familiares, etc. En definitiva, las condiciones externas puede que no te ayuden, pero debes tener claro tu proyecto de vida y tus planes de futuro.